

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မြန်မာသဒ္ဒါ

အတွဲ (၂)၊ အခန်း (၅)

နဝမတန်း

အခြေခံပညာသင်ရိုးညွှန်းတမ်း။
သင်ရိုးမာတိကာနှင့်ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မြန်မာသဒ္ဒါ အတွဲ (၂)၊ အခန်း (၅) နဝမတန်း

အခြေခံပညာသင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သင်ရိုးမာတိကာနှင့်
ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ၊ အုပ်စု-၆၈၂၅၀၈ အုပ်
၂၀၁၈-၂၀၁၉ ပညာသင်နှစ်

အခြေခံပညာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သင်ရိုးမာတိကာနှင့်
ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

အမှာစာ

မြန်မာစာအခွန်ရှည်စွာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးကို ရည်သန်၍ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာနသည် မြန်မာသဒ္ဒါအခြေပြုကျမ်းကို ရေးဦးစွာပြုစုခဲ့ပါသည်။

ထိုမြန်မာသဒ္ဒါအခြေပြုကျမ်းကို အခြေခံလျက် ကျောင်းများတွင် မြန်မာသဒ္ဒါကိုလွယ်ကူစွာလေ့လာသင်ယူနိုင်ရန်အတွက် ကျောင်းသူကျောင်းသားတို့၏ အသက်၊ ဉာဏ်ရည်နှင့် ဆီလျော်မည့် သဒ္ဒါကျမ်းများကို ဆက်လက်ပြုစုခဲ့ပါသည်။

မြန်မာသဒ္ဒါအတွဲ(၃)တွဲခွဲကာပြုစုပါသည်။မြန်မာသဒ္ဒါအတွဲ(၁)ကိုအခြေခံပညာအလယ်တန်းအတွက်၊ မြန်မာသဒ္ဒါအတွဲ (၂) ကို အခြေခံပညာအထက်တန်းအတွက်၊ မြန်မာသဒ္ဒါအတွဲ (၃) ကိုတက္ကသိုလ်အတွက် ရည်ရွယ်ပါသည်။

မြန်မာသဒ္ဒါအတွဲ (၃) တွဲကို ပြုစုရခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျောင်းသူကျောင်းသားများနှင့်မြန်မာစာလေ့လာသူများ မြန်မာသဒ္ဒါ၏ အခြေခံသဘောသဘာဝကို နားလည်၍ မြန်မာစာရေးသားရာ၌ မြန်မာသဒ္ဒါနည်းနှင့်အညီ စည်းကမ်းတကျ ရေးသားတတ်စေရန်ပင်ဖြစ်သည်။

ထိုရည်ရွယ်ချက်ကို အခြေခံလျက် ကျောင်းသူကျောင်းသားတို့ ဗျည်းတွဲနှင့်အသတ်သဘောကို နားလည်စေရန်လည်းကောင်း၊ ဝါစင်္ဂီအချို့၏ဖွဲ့စည်းပုံကို စိတ်ဖြာနားလည်စေရန်လည်းကောင်း၊ ဝါကျကဏ္ဍအမျိုးမျိုးကို နားလည်စေရန်လည်းကောင်း ဤမြန်မာစာသဒ္ဒါအတွဲ (၂)၊ အခန်း (၅) ကိုပြုစုပါသည်။

မြန်မာသဒ္ဒါကျမ်းများကိုပြုစုရာတွင် ကျောင်းသူကျောင်းသားများ၏ အသက်နှင့်အတန်းကိုချင့်၍ ဉာဏ်ရည်နှင့်လိုက်အောင် အဆင့်ဆင့်ပိုင်းခြားပြုစုပါသည်။ အခန်းလိုက်၊ အခန်းလိုက်ကျေညက်အောင်လေ့လာကြခြင်းဖြင့် မြန်မာသဒ္ဒါကို အခြေခံခိုင်ခိုင် တတ်မြောက်ကြမည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

မြန်မာစာအဖွဲ့

မာတိကာ

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁။	ဗျည်းများတွဲစပ်ပုံ	၁
၂။	အသတ်များ	၃
၃။	နာမ်	၈
၄။	နာမ်စား	၁၅
၅။	နာမဝိသေသန	၁၇
၆။	ကြိယာဝိသေသန	၂၄
၇။	ဝိဘတ်	၃၃
၈။	သမ္ပန္န	၄၅
၉။	ပစ္စည်း	၅၂
၁၀။	ဝါကျရောနှင့်ဝါကျကဏ္ဍ	၆၂
၁၁။	စကားလုံးအညွှန်း	၇၄

ဗျည်းများတွဲစပ်ပုံ

ဗျည်းများတွဲစပ်ပုံ

- ၁။ ဗျည်း (၃၃) လုံးရှိသည်။ ယင်းဗျည်းတို့အနက် ယ၊ ရ၊ ဝ၊ ဟ ဗျည်း (၄) လုံးကို အောက်ပါ သင်္ကေတ အသီးသီးအဖြစ် အသွင်ပြောင်းကာ ဗျည်းအချို့နှင့်တွဲသည်။

ဗျည်းအက္ခရာ		သင်္ကေတအက္ခရာ
ယ	=	၂
ရ	=	၆
ဝ	=	၈
ဟ	=	၇

- ၂ သင်္ကေတကို ယပင့်ဟုခေါ်သည်။
 ၆ သင်္ကေတကို ရရစ် ဟုခေါ်သည်။
 ၈ သင်္ကေတကို ဝဆွဲ ဟုခေါ်သည်။
 ၇ သင်္ကေတကို ဟထိုး ဟုခေါ်သည်။

- ၂။ ယပင့်၊ ရရစ်၊ ဝဆွဲ၊ ဟထိုး သင်္ကေတတို့ကို ဗျည်းအချို့နှင့် တစ်ခုချင်းလည်းတွဲနိုင်သည်။ (၂) ခု သို့မဟုတ် (၃) ခုပေါင်း၍လည်း တွဲနိုင်သည်။ ယင်းသင်္ကေတအသီးသီးကို ဗျည်းအချို့နှင့်တွဲခြင်းဖြင့် ဗျည်းတွဲများဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဗျည်းတွဲတစ်ခု၌ 'က၊ ခ' စသည့်မူလဗျည်းအက္ခရာနှင့် '၂၊ ၆' စသည့် သင်္ကေတ အက္ခရာများ ပါဝင်သည်။

သာကေ၊	ဗျည်းတွဲ	ဗျည်းအက္ခရာ		သင်္ကေတ
	ကျ	=	က +	၂ (ယပင့်)
	ကြ	=	က +	၆ (ရရစ်)
	လွ	=	လ +	၈ (ဝဆွဲ)
	လှ	=	လ +	၇ (ဟထိုး)

ခါ	=	ခ	+	၂	(ယဝဋ်) + ဝ	(ဝဆွဲ)
ခါ	=	ခ	+	၆	(ရရစ်) + ဝ	(ဝဆွဲ)
လှ	=	လ	+	၂	(ယဝဋ်) + ၂	(ဟထိုး)
၆	=	၆	+	၆	(ရရစ်) + ၂	(ဟထိုး)
ခါ	=	ရ	+		(ဟထိုး) + ဝ	(ဝဆွဲ)
ခါ	=	မ	+	၆	(ရရစ်) + ဝ	(ဝဆွဲ)
					+ ၂	(ဟထိုး)

၃။ မူလဗျည်းအက္ခရာအချို့ကို ယဝဋ်၊ ရရစ်၊ ဝဆွဲ၊ ဟထိုး သင်္ကေတတို့နှင့် တွဲလိုက်သောအခါ အောက်ပါဗျည်းတွဲများကို ရရှိသည်။

၂ နှင့်တွဲခြင်း	=	ကျ၊ ချ၊ ပျ၊ မျ၊ လျ။
၆ နှင့်တွဲခြင်း	=	ကြ၊ ခြ၊ ပြ၊ ဖြ၊ မြ။
ဝ နှင့်တွဲခြင်း	=	ကွ၊ ခွ၊ ပွ၊ မွ။
၂ နှင့်တွဲခြင်း	=	င၊ ည၊ နှ၊ မှ၊ လှ။
၆ နှင့်တွဲခြင်း	=	ကျ၊ ချ၊ ပျ။
၆ နှင့်တွဲခြင်း	=	ကြ၊ ခြ၊ ပြ၊ ဖြ၊ မြ။
၂ နှင့်တွဲခြင်း	=	မျ၊ လျ၊ သျ။
၆ နှင့်တွဲခြင်း	=	မြ၊ မြ။
ဝ နှင့်တွဲခြင်း	=	ညွ၊ နှ၊ မှ၊ လှ။
၆ နှင့်တွဲခြင်း	=	မြ။

အနှစ်ချုပ်

ယဝဋ် ၊ ရရစ်၊ ဝဆွဲ၊ ဟထိုးတို့တွဲစပ်ပုံ

အသတ်များ

အသတ်များ

၄။ မြန်မာစာရေးသားရာ၌ အသတ် ဟူသော ရေးထုံးတစ်ခုရှိသည်။

ဗျည်းနှင့်ရောနေသည့် သရကို သတ်ထားကြောင်း အသတ်က ဖော်ပြသည်။ ထိုအသတ်ကို တံခွန် သင်္ကေတ (၁) ဖြင့် ဗျည်း၏ အထက်၌ပြသည်။ ယင်းတံခွန်သင်္ကေတသည် အသတ်မည်၏။

မြန်မာစကားတွင် အသံမျိုးစုံရှိသည်ဖြစ်ရာ လိုအပ်သော အသံတစ်ခုကို ရနိုင်ရန်အတွက် မြန်မာဘာသာရေးထုံးတွင် တံခွန်သင်္ကေတဖြင့် အသတ် (၁၀) ပါးကို ရှေးကပင် တီထွင်ခဲ့ကြသည်။ လိုအပ်သော အသံတစ်ခုဆိုသည်မှာ မူလဗျည်းသံ၊ သရသံ၊ ဗျည်းတွဲသံတို့နှင့် မတူသော အသံဖြစ်သည်။

သာဓက။ ။ အက အက်

အထက်ပါသာဓက၌ အက ဟူသော အက္ခရာ (၂) လုံးပါရှိသည်။ ဤအက္ခရာ (၂) လုံးအနက် က အထက်၌ အသတ်သင်္ကေတကို ပြခြင်းဖြင့် အက် ဟူသော လိုအပ်သော အသံတစ်ခုဖြစ် လာသည်။

၅။ အသတ် (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းအသတ် (၂) မျိုးတို့မှာ-

(က) မြန်မာအသတ်

(ခ) ပါဠိသက်အသတ်တို့ဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာအသတ်

၆။ မြန်မာအသတ် (၁၀) ပါးရှိသည်။ ယင်းအသတ် (၁၀) ပါးတို့မှာ

အသတ်	အမည်
က်	က- သတ်
င်	င- သတ်
စ်	စ- သတ်
ဉ်	ဉ (ညကလေး) သတ်
ည်	ည- သတ်
တ်	တ- သတ်
န်	န- သတ်
ပ်	ပ- သတ်
မ်	မ- သတ်
ယ်	ယ- သတ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

၇။ မြန်မာအသတ် (၁၀) ပါးတို့သည် ပထမအက္ခရာ (၄)လုံး (က၊ ခ၊ တ၊ ပ)၊ ပဉ္စမအက္ခရာ (၄) လုံး (င၊ ည၊ န၊ မ)၊ ၉ (ညကလေး)၊ အဝဂ်မှ (ယ) တို့ကို တံခွန်လွှားထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

၈။ ရှေးမြန်မာသင်ပုန်းကြီးသင်ရိုးတွင် မြန်မာအသတ် (၁၀) ပါးကို -ကံ၊ -ဇံ၊ -ဇံ၊ -ညံ၊ -တံ၊ -နံ၊ -ဗံ၊ -မံ၊ -ယံ၊ -ဝံ ဟူ၍ပြသည်။ ဝံ ကိုခေတ်သုံးမြန်မာစာပေအရေးအသားတွင် မသုံးကြတော့၍ ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။ သင်ရိုးသင်ပုန်းကြီးတွင် မပါသော်လည်း အသုံးရှိသော ဉ် (ညကလေးသတ်) ကို မြန်မာအသတ် (၁၀) ပါးတွင်ထည့်သွင်းထားသည်။

၉။ မြန်မာအသတ်အသီးသီးသည် သတ်မှတ်ထားသောသရတို့နှင့်သာ အောက်ပါအတိုင်း တွဲစပ်နိုင်သည်။

အသတ်	တွဲစပ်နိုင်သောသရ
ကံ	အ၊ အော၊ အို - သရ (၃) လုံး
	သာကေ။ ။ အက်၊ အောက်၊ အိုက်။
	ကက်၊ ကောက်၊ ကိုက်။
	ကျက်၊ ကျောက်၊ ကျိုက်။
	ကြက်၊ ကြောက်၊ ကြိုက်။

ဇံ	အ၊ အော၊ အို - သရ (၃)လုံး
သာကေ။	။ - အင်၊ အင့်၊ အင်း။
	ကင်၊ ကင့်၊ ကင်း။
	ကျင်၊ ကျင့်၊ ကျင်း။
	ကြင်၊ ကြင့်၊ ကြင်း။
	ကွင်၊ ကွင့်၊ ကွင်း။
	- အောင်၊ အောင့်၊ အောင်း။
	ကောင်၊ ကောင့်၊ ကောင်း။
	ကျောင်၊ ကျောင့်၊ ကျောင်း။
	ကြောင်၊ ကြောင့်၊ ကြောင်း။
	- အိုင်၊ အိုင့်၊ အိုင်း။
	ကိုင်၊ ကိုင့်၊ ကိုင်း။
	ကျိုင်၊ ကျိုင့်၊ ကျိုင်း။
	ကြိုင်၊ ကြိုင့်၊ ကြိုင်း။
	ကွိုင်၊ ကွိုင့်၊ ကွိုင်း။

အသတ်

၆

တွဲစပ်နိုင်သောသရ

အ- သရ (၁) လုံး

သာဓက။ ။

အစ်။

ကစ်။

ကျစ်။

ကြစ်။

၇

အ- သရ (၁) လုံး

သာဓက။ ။

အဉ်၊ အဉ်၊ အဉ်း။

ကဉ်၊ ကဉ်၊ ကဉ်း။

ကြဉ်၊ ကြဉ်၊ ကြဉ်း။

၈

အ- သရ (၁) လုံး

သာဓက။ ။

အည်၊ အည်၊ အည်း။

ကည်၊ ကည်၊ ကည်း။

ကျည်၊ ကျည်၊ ကျည်း။

၉

အ၊အိ၊အု - သရ (၃) လုံး

သာဓက။ ။

အတ်၊ အိတ်၊ အုတ်။

ကတ်၊ ကိတ်၊ ကုတ်။

ကျတ်၊ ကျိတ်၊ ကျုတ်။

ကြတ်၊ ကြိတ်၊ ကြုတ်။

၁၀

အ၊အိ၊အု - သရ (၃) လုံး

သာဓက။ ။

အန်၊ အန့်၊ အန်း။

ကန်၊ ကန့်၊ ကန်း။

ကျန်၊ ကျန့်၊ ကျန်း။

အိုန်၊ အိန့်၊ အိုန်း။

ကိန်၊ ကိန့်၊ ကိန်း။

ကျိန်၊ ကျိန့်၊ ကျိန်း။

အုန်၊ အုန့်၊ အုန်း။

ကုန်၊ ကုန့်၊ ကုန်း။

ကျုန်၊ ကျုန့်၊ ကျုန်း။

ဝိ

အ၊အိ၊အု - သရ (၃) လုံး

သာဓက။

။

အပ်၊ အိပ်၊ အုပ်။

ကပ်၊ ကိပ်၊ ကုပ်။

ကျပ်၊ ကျိပ်၊ ကျုပ်။

မိ

အ၊အိ၊အု - သရ (၃) လုံး

သာဓက။

။ -

အမ်၊ အမ်၊ အမ်း။

ကမ်၊ ကမ်၊ ကမ်း။

ကျမ်၊ ကျမ်၊ ကျမ်း။

-

အိမ်၊ အိမ်၊ အိမ်း။

ကိမ်၊ ကိမ်၊ ကိမ်း။

ကျိမ်၊ ကျိမ်၊ ကျိမ်း။

-

အုမ်၊ အုမ်၊ အုမ်း။

ကုမ်၊ ကုမ်၊ ကုမ်း။

ကျုမ်၊ ကျုမ်၊ ကျုမ်း။

ယိ

အ - သရ (၁) လုံး

သာဓက။

။

အယ်၊ အယ်၊ * ။

ကယ်၊ ကယ်။

ကျယ်၊ ကျယ်။

ကြယ်၊ ကြယ်။

ကွယ်၊ ကွယ်။

* “အယ်” ဟူ၍ ယခုခေတ်တွင် အသုံးမရှိတော့ပေ။

“အဲ” ဟူသော အသံထွက်အောင် ရေးလိုပါက “အဲ” ဟူ၍

“အ” တွင် “နောက်ပစ်” ၍ ရေးသည်။

ပါဠိသက်အသတ်

၁၀။ မြန်မာတို့သည် ပါဠိဝေါဟာရများကို မြန်မာမှုပြုကာသုံးခဲ့ကြသည်။ ပါဠိဝေါဟာရကို မြန်မာမှုပြုကာရေးသားခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာတွင် အသတ်များတိုးပွားလာခဲ့သည်။

၁၁။ ပါဠိသက်အသတ် (၂၆) ပါးရှိသည်။ ယင်းအသတ် (၂၆) ပါးတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

အမှတ်စဉ်	အသတ်	အမည်	သာဓက
၁။	က်	က- သတ်	ကရဝိက်
၂။	ခ	ခ- သတ်	မုခ်
၃။	ဂ	ဂ- သတ်	ဘဝဂ်
၄။	ဂ	ဂ- သတ်	အာနိသင်
၅။	စ	စ- သတ်	ဧကဝုဇ်
၆။	ဇ	ဇ- သတ်	ဧကရာဇ်
၇။	ဇ	ဥ(ဥကလေး)သတ်	ယာဉ်
၈။	ဇ	ဋ- သတ်	ဝဋ်
၉။	ဇ	ဌ- သတ်	ပါဌ
၁၀။	ဏ်	ဏ- သတ်	ဉာဏ်
၁၁။	တိ	တ- သတ်	အတိတ်
၁၂။	ထိ	ထ- သတ်	ဣရိယာပုထ်
၁၃။	ဒိ	ဒ- သတ်	ပုဒ်
၁၄။	ဓ	ဓ- သတ်	ဝဇီရာဝုဇ်
၁၅။	န	န- သတ်	ဗိမာန်
၁၆။	ပ	ပ- သတ်	ဇမ္ဗူဒိပ်
၁၇။	ဖ	ဗ- သတ်	ခြင်
၁၈။	ဘ်	ဘ- သတ်	လာဘ်
၁၉။	မ်	မ- သတ်	အာရာမ်
၂၀။	ယံ	ယ- သတ်	အဓိပ္ပာယ်
၂၁။	ရ်	ရ- သတ်	မာရ်
၂၂။	လ်	လ- သတ်	တက္ကသိုလ်
၂၃။	ဝ်	ဝ-သတ်	သိဉ္စိတ်
၂၄။	သ်	သ- သတ်	ဥပုသ်
၂၅။	ဟ်	ဟ- သတ်	သိဟ်ရာသီ
၂၆။	ဋ်	ဋ-သတ်	သီဟိုဠ်

အနှစ်ချုပ်

ဗျည်းနှင့် ရောနေသော သရကိုသတ်ထားသည့်အတွက် အသတ်ဟုခေါ်ကြောင်း (က်) ဖြင့်ပြခြင်း၊
မြန်မာအသတ် (၁၀)ပါး၊ ပါဠိသတ် အသတ်(၂၆) ပါးရှိကြောင်း

နာမ်

နာမ်

၁၂။ သက်ရှိသက်မဲ့၊ ငြိမ်ရှိငြိမ်မဲ့တို့၏ အမည်ဟူသမျှကို နာမ်ဟုခေါ်သည်။
 ၁၃။ နာမ်ကို အနက်အဓိပ္ပာယ်အရနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ ဟူ၍ (၂) မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။

၁၄။ အနက်အဓိပ္ပာယ်အရနာမ် (၄) မျိုးရှိသည်။ ယင်းနာမ် (၄) မျိုးတို့မှာ-

- (က) တစ်ဦးဆိုင်နာမ်
- (ခ) အများဆိုင်နာမ်
- (ဂ) စိတ္တဇနာမ်
- (ဃ) အစုပြနာမ်တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၅။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရနာမ် (၄)မျိုးရှိသည်။ ယင်းနာမ် (၄) မျိုးတို့မှာ-

- (က) ပင်ကိုနာမ်
- (ခ) ပေါင်းစပ်နာမ်
- (ဂ) ကြိယာနာမ်
- (ဃ) ဂုဏ်ရည်ပြနာမ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

(အနက်အဓိပ္ပာယ်အရနာမ် (၄) မျိုးအကြောင်းကို မြန်မာသဒ္ဒါအတွဲ (၁)၊ အခန်း (၃) နှင့် (၄) ၌ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရနာမ် (၄) မျိုးအကြောင်းကိုသာ ယခုဆက်လက်ဖော်ပြမည်။)

၁၆။ ပင်ကိုနာမ်။ ။မြန်မာသဒ္ဒါနည်းဖြင့် ခွဲစိတ်၍လည်းမရ၊ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းလည်း မဟုတ်၊ မူလအတိုင်းဖြစ်သောနာမ်ကို ပင်ကိုနာမ် ဟုခေါ်သည်။

- သာဓက။ ။ (က) လ၊ လူ၊ ရေ၊ အိုး၊ ကျောင်း၊ လှည်း၊ အိမ်။
 (ခ) စပါး၊ ယောက်ျား၊ ထမင်း၊ ကလေး၊ ကောင်းကင်၊ မိန်းမ။
 (ဂ) ပညာ၊ မေတ္တာ၊ စေတနာ၊ ကုသိုလ်၊ ဂုဏ်။
 (ဃ) မန်နေဂျာ၊ ဒရိုင်တာ၊ အယ်ဒီတာ၊ ဒါရိုက်တာ၊ မဂ္ဂဇင်း၊ ဂျာနယ်။

သာဓက (က) ၌ ဖော်ပြထားသည့် လ၊ လူ၊ ရေ၊ အိုး စသည်တို့သည် မြန်မာသဒ္ဒါနည်းအရ ခွဲစိတ်၍မရသော စာလုံးတစ်လုံးစီရှိကြသည့် ပင်ကိုနာမ် များဖြစ်ကြသည်။

သာဓက (ခ) ၌ ဖော်ပြထားသည့် စပါး၊ ယောက်ျား၊ ထမင်း စသည့် နာမ်တို့သည် စာလုံးတစ်လုံးထက်ပို၍ ပါဝင်သောနာမ်များဖြစ်ကြသည်။ ယင်း နာမ်တို့ကို မြန်မာသဒ္ဒါနည်းအရ ခွဲစိတ်၍မရနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့်

၎င်းတို့ သည်လည်း ပင်ကိုနာမ်များပင် ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက (ဂ) ၌ ဖော်ပြထားသည့် ပညာ၊ မေတ္တာ၊ စေတနာ စသည့် နာမ်တို့သည် ပါဠိသက်နာမ်တို့ကို ပါဠိသဒ္ဒါနည်းအရ ခွဲစိတ်၍ရနိုင် မည်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာသဒ္ဒါနည်းအရ ခွဲစိတ်၍မရနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့်၎င်းတို့ သည်လည်း ပင်ကိုနာမ်များပင်ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက (ဃ) ၌ဖော်ပြထားသည့် မန်နေဂျာ၊ ဒရိုင်ဘာ၊ အယ်ဒီတာ စသည့်နာမ်တို့သည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှယူ၍ မွေးစားထားသောနာမ် များဖြစ်ကြသည်။ ဤနာမ်မျိုးတို့ကို အင်္ဂလိပ်သဒ္ဒါနည်းအရ ခွဲစိတ်၍ ရနိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာသဒ္ဒါနည်းအရ ခွဲစိတ်၍မရနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့သည်လည်း ပင်ကိုနာမ်များပင်ဖြစ်ကြသည်။

၁၇။ ပေါင်းစပ်နာမ်။ ။ ဝိဘတ်၊ ပစ္စည်း၊ သမ္ပန္နတို့ကို ကြား၌မခံဘဲ နာမ်၊ ကြိယာ၊ နာမ်စား၊ နာမဝိသေသန၊ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ထိုကိသည့်အားလျော်စွာ ပူးတွဲထားသောနာမ်ကို ပေါင်းစပ်နာမ်ဟုခေါ်သည်။

၁၈။ ပေါင်းစပ်နာမ်ဖြစ်လာစေရန် ဖွဲ့စည်းပေါင်းစပ်နည်း အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက် အချို့ကိုအောက်၌ ဖော်ပြထားသည်။

- (က) နာမ် + နာမ်
- (ခ) နာမ် + ကြိယာ
- (ဂ) နာမ် + ကြိယာ + နာမ်
- (ဃ) နာမ် + ကြိယာ + နာမ် + ကြိယာ
- (င) နာမ် + နာမဝိသေသန
- (စ) ကြိယာ + ကြိယာ
- (ဆ) ကြိယာ + နာမ်
- (ဇ) ကြိယာဝိသေသန + နာမ်

၁၉။ (က) နာမ် + နာမ်။ ။ နာမ်အချင်းချင်း ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်နာမ်ဖြစ်လာသည်။

သာဓက။	နာမ်	+	နာမ်	= ပေါင်းစပ်နာမ်
	(၁) ရေ	+	အိုး	= ရေအိုး
	(၂) တောင်	+	ကလပ်	= တောင်ကလပ်

(ခ) နာမ် + ကြိယာ။ ။ နာမ်နှင့် ကြိယာတို့ ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်နာမ်ဖြစ်လာသည်။
 သာဓက။ ။ နာမ် + ကြိယာ = ပေါင်းစပ်နာမ်
 (၁) လက် + စွပ် = လက်စွပ်
 (၂) ခေါင်း + ပေါင်း = ခေါင်းပေါင်း

(ဂ) နာမ် + ကြိယာ + နာမ်။ ။ နာမ်၊ ကြိယာ၊ နာမ်တို့ကို ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့်ပေါင်းစပ်
 နာမ်ဖြစ်လာသည်။
 သာဓက။ ။ နာမ် + ကြိယာ + နာမ် = ပေါင်းစပ်နာမ်
 (၁) လက် + ပတ် + နာရီ = လက်ပတ်နာရီ
 (၂) ရေ + ကူး + ကန် = ရေကူးကန်

(ဃ) နာမ် + ကြိယာ + နာမ် + ကြိယာ။ ။ နာမ်၊ ကြိယာ၊ နာမ်၊ ကြိယာတို့ကို ပေါင်းစပ်ခြင်း
 ဖြင့် ပေါင်းစပ်နာမ် ဖြစ်လာသည်။
 သာဓက။ ။ နာမ် + ကြိယာ + နာမ် + ကြိယာ = ပေါင်းစပ်နာမ်
 (၁) စာ + တတ် + ပေ + တတ် = စာတတ်ပေတတ်
 (၂) ရုပ် + မြင် + သံ(အသံ) + ကြား = ရုပ်မြင်သံကြား

(င) နာမ် + နာမဝိသေသန။ ။ နာမ်နှင့် နာမဝိသေသနတို့ကို ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်
 နာမ် ဖြစ်လာသည်။
 သာဓက။ ။ နာမ် + နာမဝိသေသန = ပေါင်းစပ်နာမ်
 (၁) လူ + ငယ် = လူငယ်
 (၂) မြေ + ဖြူ = မြေဖြူ

(စ) ကြိယာ + ကြိယာ။ ။ ကြိယာအချင်းချင်း ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်နာမ်ဖြစ် လာသည်။
 သာဓက။ ။ ကြိယာ + ကြိယာ = ပေါင်းစပ်နာမ်
 (၁) ထမ်း + ပိုး = ထမ်းပိုး
 (၂) အုပ် + ဆောင်း = အုပ်ဆောင်း

(ဆ) ကြိယာ + နာမ်။ ။ ကြိယာနှင့်နာမ်တို့ကို ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်နာမ်ဖြစ်သည်။

သာဓက။	ကြိယာ	+	နာမ်	= ပေါင်းစပ်နာမ်
(၁)	လွယ်	+	အိတ်	= လွယ်အိတ်
(၂)	ဆွဲ	+	ကြိုး	= ဆွဲကြိုး

(ဇ) ကြိယာဝိသေသန + နာမ်။ ။ ကြိယာဝိသေသနနှင့် နာမ်တို့ကိုပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်နာမ်ဖြစ်သည်။

သာဓက။	ကြိယာဝိသေသန	+	နာမ်	= ပေါင်းစပ်နာမ်
(၁)	နေ့စဉ်	+	မှက်တမ်း	= နေ့စဉ်မှတ်တမ်း
(၂)	တစ်ဆင့်	+	စကား	= တစ်ဆင့်စကား

၂၀။ ကြိယာနာမ်။ ။ ကြိယာ၏ ရှေ့၌ဖြစ်စေ၊ နောက်၌ဖြစ်စေ ပစ္စည်းဆက်၍ဖြစ်လာသော နာမ်ကို ကြိယာနာမ် ဟုခေါ်သည်။

ကြိယာနှင့်ဆက်၍ ကြိယာနာမ်ဖြစ်လာသော ပစ္စည်းတို့မှာ အ၊ ခြင်း၊ ချက်၊ မှု၊ ဖွယ်၊ စရာ၊ ဖို့၊ ရန် စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။	(က)	ပစ္စည်း	+	ကြိယာ	= ကြိယာနာမ်
	(၁)	အ	+	စား	= အစား
	(၂)	အ	+	သွား	= အသွား
	(ခ)	ကြိယာ	+	ပစ္စည်း	= ကြိယာနာမ်
	(၁)	စား	+	ခြင်း	= စားခြင်း
	(၂)	စွမ်းဆောင်	+	ချက်	= စွမ်းဆောင်ချက်
	(၃)	ကူညီ	+	မှု	= ကူညီမှု
	(၄)	စား	+	ဖွယ်	= စားဖွယ်
	(၅)	နေ	+	စရာ	= နေစရာ
	(၆)	အိပ်	+	ဖို့	= အိပ်ဖို့
	(၇)	ပေး	+	ရန်	= ပေးရန်

၂၁။ ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်။ ။ ဂုဏ်အရည်အချင်းပြပုဒ်၏ ရှေ့၌ဖြစ်စေ၊ နောက်၌ဖြစ်စေ ပစ္စည်းဆက်၍ဖြစ် လာသောနာမ်ကို ဂုဏ်ရည်ပြနာမ် ဟုခေါ်သည်။

ဂုဏ်အရည်အချင်းပြပုဒ်နှင့်ဆက်၍ ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ဖြစ်လာသောပစ္စည်းတို့မှာ အ၊ မှ၊ ခြင်း တို့ ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။	။ဂုဏ်ရည်ပြပုဒ်	+	ပစ္စည်း	=	ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်
(က)	ကောင်း	+	အ၊ မှ၊ ခြင်း	=	အကောင်း ကောင်းမှု ကောင်းခြင်း
(ခ)	ထူးချွန်	+	မှ၊ ခြင်း	=	ထူးချွန်မှု ထူးချွန်ခြင်း
(ဂ)	သာယာ	+	မှ၊ ခြင်း	=	သာယာမှု သာယာခြင်း
(ဃ)	သက်သာ	+	မှ၊ ခြင်း	=	သက်သာမှု သက်သာခြင်း
(င)	စည်ကား	+	မှ၊ ခြင်း	=	စည်ကားမှု စည်ကားခြင်း
(စ)	ဝါ	+	အ	=	အဝါ
(ဆ)	မှည့်	+	အ၊ ခြင်း	=	အမှည့် မှည့်ခြင်း

အနှစ်ချုပ်

အမျိုးအစားနှင့် သာဓကများ။

လေ့ကျင့်ခန်း

- ၁။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ နာမ်အမျိုးအစား မည်မျှရှိသနည်း။ ယင်းတို့ကိုဖော်ပြပါ။
- ၂။ မည်သည့်နာမ်ကို ပင်ကိုနာမ်ဟု ခေါ်သနည်း။
- ၃။ အောက်ပါ ပင်ကိုနာမ်တို့ကို သာဓကတစ်ခုစီနှင့်တကွ ရှင်းပြပါ။
 - (က) စာလုံးတစ်လုံးတည်းရှိသော ပင်ကိုနာမ်
 - (ခ) စာလုံးတစ်လုံးထက် ပို၍ပါဝင်သော ပင်ကိုနာမ်
 - (ဂ) ပါဠိသက်ပင်ကိုနာမ်
 - (ဃ) အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှယူ၍ မွေးစားသော ပင်ကိုနာမ်
- ၄။ မည်သည့်နာမ်ကို ပေါင်းစပ်နာမ်ဟုခေါ်သနည်း။
- ၅။ ပေါင်းစပ်နာမ်တစ်ခုဖြစ်လာစေရန် မည်သည့်ဝါစင်္ဂတို့ကို ပေါင်းစပ်နိုင်သနည်း။

၆။ အောက်ပါ ပေါင်းစပ်နာမ်တစ်ခုစီ၌ မည်သည့်ဝါစင်္ဂများ ပါဝင်ပေါင်းစပ်နေသည်ကို ဖော်ပြပါ။
 ပန်းအိုး၊ မျှော်စင်၊ ပန်းကန်ပြား၊ ဆံညှပ်၊ အုပ်ဆောင်း၊ မီးပူ၊ လွယ်အိတ်၊ ခဲဖျက်၊ ရွက်လှေ၊
 ရေငုပ်သင်္ဘော၊ လမ်းကြိုတ်စက်၊ ခေါင်းအုံး၊ ပြပွဲ၊ အိမ်သစ်၊ ဖယောင်းတိုင်၊ ပဲလှော်၊ စာခြောက်ရှက်၊
 ထွေးခံ၊ တောင်ကတုံး။

၇။ အောက်ပါ ကွက်လပ်တို့ကိုဖြည့်၍ ပေါင်းစပ်နာမ်ဖွဲ့ပါ။

(က) နာမ် + နာမ် = ပေါင်းစပ်နာမ်

ရေ + _____ =

_____ + ရထား =

_____ + ဆိုင် =

(ခ) နာမ် + ကြိယာ = ပေါင်းစပ်နာမ်

ငါး + _____ =

_____ + စည်း =

_____ + ပြုတ် =

(ဂ) နာမ် + ကြိယာ + နာမ် = ပေါင်းစပ်နာမ်

လက် + ကိုင် + _____ =

စာ + _____ + တိုက် =

_____ + နှိပ် + စက် =

(ဃ) နာမ် + နာမဝိသေသနာမ် = ပေါင်းစပ်နာမ်

_____ + ချည် =

မီး + _____ =

ကြက်သွန် + _____ =

(င) ကြိယာ + ကြိယာ = ပေါင်းစပ်နာမ်

ပြုတ် + _____ =

ပေါက် + _____ =

_____ + ချက် =

(စ) ကြိယာ + နာမ် = ပေါင်းစပ်နာမ်

_____ + ကြိုး =

_____ + ဆေး =

_____ + သင်္ဘော =

၈။ မည်သည့် နာမ်ကို ကြိယာနာမ်ဟုခေါ်သနည်း။

၉။ ကြိယာနာမ် ဖြစ်လာစေသော ပစ္စည်းတို့ကိုဖော်ပြ၍ ထိုပစ္စည်းအသီးသီးဖြင့် ကြိယာနာမ်ဖွဲ့ပါ။

၁၀။ မည်သည့်နာမ်ကို ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ဟု ခေါ်သနည်း။

၁၁။ ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ဖြစ်လာစေသော ပစ္စည်းတို့ကိုဖော်ပြ၍ ထိုပစ္စည်းအသီးသီးဖြင့် ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ဖွဲ့ပါ။

နာမ်စား

နာမ်စား

၂၂။ နာမ်စားကားကုံးလောပုဒ်ကို နာမ်စား ဟုခေါ်သည်။

၂၃။ နာမ်စား (၄) မျိုးရှိသည်။ ယင်းနာမ်စား (၄) မျိုးတို့မှာ-

(က) ပုဂ္ဂလနာမ်စား

(ခ) အညွန့်နာမ်စား

(ဂ) အခေါ်နာမ်စား

(ဃ) သင်္ချာနာမ်စား ကိုဖြစ်ကြသည်။

(နာမ်စား (၄) မျိုးအနက် ပုဂ္ဂလနာမ်စား၊ အညွန့်နာမ်စား၊ အခေါ်နာမ်စားတို့အကြောင်းကို မြန်မာသဒ္ဒါ အတွဲ (၁)၊ အခန်း (၃) နှင့် (၄) တို့၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သင်္ချာနာမ်စား အကြောင်းကို ယခု ဆက်လက်ဖော်ပြမည်။)

၂၄။ သင်္ချာနာမ်စား။ ။ အရေအတွက်နှင့် ပမာဏကို ပြသော နာမ်စားကို သင်္ချာနာမ်စား ဟုခေါ်သည်။

၂၅။ သင်္ချာနာမ်စား (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းနာမ်စား (၂) မျိုးတို့မှာ-

(က) အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမ်စား

(ခ) ပမာဏပြသင်္ချာနာမ်စား တို့ဖြစ်ကြသည်။

၂၆။ (က) အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမ်စား။ ။ အရေအတွက်ကိုပြ၍ နာမ်၏အစားသုံးသော ပုဒ်ကို အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမ်စားဟုခေါ်သည်။

အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမ်စားတို့မှာ ဂဏ်၊ ဟပ်စောင်၊ သုံးကောင်၊ နှစ်စင်း စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။ (၁) မြန်မာပြည်၌ ထင်ရှားသော ပင်လယ်ကမ်းခြေ နှစ်ခုရှိသည်။ တစ်ခုသည် ပေလီကမ်းခြေဖြစ်၍ တစ်ခုမှာ မောင်းမကန်ကမ်းခြေ ဖြစ်သည်။

(၂) အစ်ကိုကြီးသည် သတင်းစာသုံးစောင်ကို ဈေးကဝယ်လာသည်။ နှစ်စောင်သည် မြန်မာသတင်းစာဖြစ်၍ တစ်စောင်မှာ အင်္ဂလိပ်သတင်းစာဖြစ်သည်။

(၃) လယ်သမားကြီးဦးဖိုးမြသည် နွားငါးကောင်ကို မွေးထားသည်။ သုံးကောင်သည် နို့စားနွားမဖြစ်၍ နှစ်ကောင်မှာ ခိုင်းနွားဖြစ်သည်။

(၄) ဘူတာရုံ၌ မီးရထားလေးစင်း ဆိုက်နေပြီ။ နှစ်စင်းသည် အစုန်မီးရထား ဖြစ်၍ နှစ်စင်းမှာ အဆန်မီးရထားဖြစ်သည်။

(ခ) ပမာဏပြသချာနာမ်စား။ ။ ပမာဏကိုပြ၍ နာမ်၏အစားသုံးသော ပုဒ်ကို ပမာဏပြသချာနာမ်စား ဟု ခေါ်သည်။

ပမာဏပြသချာနာမ်စားတို့မှာ အချို့အားလုံး၊ အများစု စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။ (၁) တောင်းထဲ၌ သရက်သီးများရှိသည်။ အချို့မှာမှည့်ပြီ။

(၂) ဦးလှမှာ သားသမီး သုံးယောက်ရှိသည်။ အားလုံး စာကြိုး စားကြသည်။

(၃) ကျောင်းသားများသည် ကျောင်းဝင်းထဲ၌ သန့်ရှင်းရေးလုပ် နေကြသည်။ အများစုက ချုံများကို ရှင်းလင်းကြသည်။

အနှစ်ချုပ်

အမျိုးအစားနှင့် သာဓကများ

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ မည်သည့် နာမ်စားကို သင်္ချာနာမ်စားဟုခေါ်သနည်း။

၂။ သင်္ချာနာမ်စား အမျိုးအစား မည်မျှရှိသည်ကို ဖော်ပြပါ။

၃။ မည်သည့်နာမ်စားကို အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမ်စားဟုခေါ်သနည်း။

၄။ အောက်ပါ အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမ်စားအသီးသီးကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။

ယင်းနာမ်စားအသီးသီးသည် မည်သည့်နာမ်၏အစားသုံးသော နာမ်စားဖြစ်သည်ကိုလည်း ရှင်းပြပါ။

တစ်ယောက်၊ တစ်ပွင့်၊ နှစ်ပင်၊ သုံးစီး၊ လေးကောင်၊ ငါးခန်း၊ ခြောက်ခု၊ ဆယ်ချပ်၊ ခုနစ်လုံး၊ ငါးထည်။

၅။ မည်သည့် နာမ်စားကို ပမာဏပြသင်္ချာနာမ်စားဟု ခေါ်သနည်း။

၆။ အောက်ပါ ပမာဏပြသင်္ချာနာမ်စားအသီးသီးကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။

ယင်းနာမ်စားအသီးသီးသည် မည်သည့်နာမ်၏အစားသုံးသော နာမ်စားဖြစ်သည်ကိုလည်း ရှင်းပြပါ။

အချို့၊ အားလုံး၊ အများစု၊ အများ၊ အနည်းငယ်၊ ထက်ဝက်။

နာမဝိသေသန

နာမဝိသေသန

၂၇။ နာမ်ကို အထူးပြုသောပုဒ်ကို နာမဝိသေသန ဟုခေါ်သည်။

၂၈။ နာမဝိသေသနကို အနက်အဓိပ္ပာယ်အရနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရဟူ၍ (၂) မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။

၂၉။ အနက်အဓိပ္ပာယ်အရ နာမဝိသေသန (၄) မျိုးရှိသည်။ ယင်းနာမဝိသေသန (၄) မျိုးတို့မှာ-

- (က) ဂုဏ်ရည်ပြနာမဝိသေသန
- (ခ) အညွှန်းနာမဝိသေသန
- (ဂ) သချာနာမဝိသေသန
- (ဃ) အမေးနာမဝိသေသန တို့ဖြစ်ကြသည်။

၃၀။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ နာမဝိသေသန (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းနာမဝိသေသန (၂) မျိုးတို့ မှာ-

- (က) ပင်ကိုနာမဝိသေသန
- (ခ) ပေါင်းစပ်နာမဝိသေသန တို့ဖြစ်ကြသည်။
(အနက်အဓိပ္ပာယ်အရ နာမဝိသေသန (၄) မျိုးအကြောင်းကို မြန်မာသဒ္ဒါ အတွဲ (၁)၊ အခန်း (၂) ၌ အကျဉ်းမျှ ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ထို (၄) မျိုးအနက်မှ ဂုဏ်ရည်ပြနာမဝိသေသန အကြောင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ နာမဝိသေသန (၂) မျိုးအကြောင်းကို အတွဲ (၁)၊ အခန်း (၃) တွင်လည်းကောင်း၊ အညွှန်းနာမဝိသေသနအကြောင်းကို အတွဲ (၁)၊ အခန်း (၄) တွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ကျန်သောသင်္ချာနာမဝိသေသန နှင့် အမေးနာမဝိသေသန အကြောင်းကို ဤအတွဲ (၂)၊ အခန်း (၅) ၌ ဆက်လက် ဖော်ပြမည်။)

၃၁။ သင်္ချာနာမဝိသေသန။ ။ အရေအတွက်ကိုလည်းကောင်း၊ အစဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနည်းအများ ပမာဏကိုလည်းကောင်းဖော်ပြ၍ နာမ်ကိုအထူးပြုသော နာမဝိသေသနကို သင်္ချာနာမဝိသေသနဟုခေါ်သည်။

၃၂။ သင်္ချာနာမဝိသေသန (၃) မျိုးရှိသည်။ ယင်းနာမဝိသေသန (၃) မျိုးတို့မှာ-

- (က) အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမဝိသေသန
- (ခ) အစဉ်ပြသင်္ချာနာမဝိသေသန
- (ဂ) ပမာဏပြသင်္ချာနာမဝိသေသန တို့ဖြစ်ကြသည်။

၃၃။ (က) အရေအတွက်ပြသချာနာမဝိသေသန။ ။ နာမ်၏အရေအတွက်ကိုဖော်ပြ၍ ထိုနာမ်ကို အထူးပြုသော နာမဝိသေသသနကို အရေအတွက်ပြသချာနာမဝိသေသန ဟုခေါ်သည်။ အရေအတွက်ပြသချာနာမဝိသေသနတို့မှာ သုံးယောက်၊ (၁၀)ယောက်၊ အယောက်(၂၀)၊ နှစ်ခု၊ (၁၀) ခု၊ အခု (၂၀)၊ လေးပင်၊ (၁၀) ပင်၊ အပင် (၂၀)၊ ငါးကောင်၊ (၁၀) ကောင်၊ အကောင် (၂၀)၊ ခြောက်ဦး၊ (၁၀) ဦး စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။
- (၁) ကျောင်းသားသုံးယောက် စာဖတ်နေကြသည်။
ကျောင်းသား (၁၀) ယောက် စာဖတ်နေကြသည်။
ကျောင်းသားအယောက် (၂၀) စာဖတ်နေကြသည်။
 - (၂) ဤစာသင်ခန်းထဲ၌ ပြက္ခဒိန်နှစ်ခုရှိသည်။
ဤစာသင်ခန်းထဲ၌ ပြက္ခဒိန် (၁၀) ခုရှိသည်။
ဤစာသင်ခန်းထဲ၌ ပြက္ခဒိန်အခု (၂၀) ရှိသည်။
 - (၃) ကျောင်းဝင်းထဲ၌ ဌာနပျောပင် သုံးပင် စိုက်ထားသည်။
ကျောင်းဝင်းထဲ၌ ဌာနပျောပင် (၁၀) ပင် စိုက်ထားသည်။
ကျောင်းဝင်းထဲ၌ ဌာနပျောပင် အပင် (၂၀) စိုက်ထားသည်။
 - (၄) ဦးလေးမှာ နွားလေးကောင်ရှိသည်။
ဦးလေးမှာ နွား (၁၀) ကောင်ရှိသည်။
ဦးလေးမှာ နွားအကောင် (၂၀) ရှိသည်။
 - (၅) အဖွဲ့ဝင်ငါးဦး အစည်းအဝေး တက်ရောက်ကြသည်။
အဖွဲ့ဝင် (၁၀) ဦး အစည်းအဝေးတက်ရောက်ကြသည်။

(ခ) အစဉ်ပြသချာနာမဝိသေသန။ ။ နာမ်၏အစဉ်ကိုဖော်ပြ၍ ထိုနာမ်ကိုအထူးပြုသော နာမဝိသေသနကို အစဉ်ပြသချာနာမဝိသေသနဟု ခေါ်သည်။ အစဉ်ပြသချာနာမဝိသေသနတို့မှာ အမှတ် (၃)၊ (၄) စင်းမြောက်၊ (၁၀) နှစ်မြောက်၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။
- (၁) မောင်မြင့်သည် အမှတ် (၃) အထက်တန်းကျောင်းက ကျောင်းသားဖြစ်သည်။
 - (၂) (၄) စင်းမြောက် မီးရထားသည် ဘူတာရုံမှ စတင်ထွက်ခွာပြီ။
 - (၃) ညီမလေး (၁၀) နှစ်မြောက်မွေးနေ့၌ ဧည့်ခံပွဲကျင်းပမည်။
 - (၄) ဒုတိယအကြိမ်စကားရည်လှပွဲကို ကျောင်း၌ ယနေ့ကျင်းပမည်။
 - (၅) ကျွန်တော်တို့ရွာ၌ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် လှေပြိုင်ပွဲကို လွတ်လပ်ရေးနေ့၌ကျင်းပမည်။

(ဂ) ပမာဏပြသချာနာမဝိသေသန။ ။ ပမာဏကိုဖော်ပြ၍ နာမ်ကိုအထူးပြုသော နာမဝိသေသနကို ပမာဏပြသချာနာမဝိသေသန ဟုခေါ်သည်။
 ပမာဏပြသချာနာမဝိသေသနတို့မှာ အမြောက်အမြား၊ များစွာသော၊ အများ၊ အချို့၊ အချို့သော၊ ခပ်သိမ်း၊ ခပ်သိမ်းသော၊ အားလုံး၊ အားလုံးသော စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

- သာဓက။ ။ (၁) ဦးလှသည် ငွေအမြောက်အမြားကို ဘဏ်၌ စုထားသည်။
 (၂) များစွာသော ပရိသတ်တို့သည် ငြိမ်သက်စွာ နားထောင်နေကြသည်။
 (၃) အဖွဲ့ဝင်အများက ဦးမြ၏စေတနာကို လေးစားကြသည်။
 (၄) ကျောင်းသားအချို့ကစားနေကြသည်။
 အချို့သော ကျောင်းသားများ ကစားနေကြသည်။
 (၅) သတ္တဝါခပ်သိမ်းကျန်းမာကြပါစေ။
 ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့ ကျန်းမာကြပါစေ။
 (၆) မြစ်အားလုံးသည် ကောက်ကွေ့ကြကုန်၏။
 အားလုံးသောမြစ်တို့သည် ကောက်ကွေ့ကြကုန်၏။

၃၄။ အမေးနာမဝိသေသန။ ။ အမေးသဘောဖြင့် နာမ်ကိုအထူးပြုသော နာမဝိသေသနကို အမေးနာမဝိသေသန ဟုခေါ်သည်။

အမေးနာမဝိသေသနတို့မှာ မည်သို့သော၊ မည်ကဲ့သို့သော၊ ဘယ်သို့သော၊ အဘယ်ကဲ့သို့သော၊ ဘယ်လို၊ မည်မျှ၊ အဘယ်မျှ၊ ဘယ်နှ၊ ဘယ်နှယောက်၊ ဘယ်လောက်၊ မည်သည့်၊ အဘယ်၊ ဘယ် စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

- သာဓက။ ။ (က) မည်သို့သော စာပေကို ကျောင်းသားများ ဖတ်သင့်သနည်း။
 (ခ) မည်ကဲ့သို့သောလူကို လူကောင်းဟု သတ်မှတ်မည်နည်း။
 (ဂ) ဘယ်သို့သော အစားအစာသည် လူတို့ကိုကျေးဇူးပြုသနည်း။
 (ဃ) အဘယ်ကဲ့သို့သော ပိုးမွှားသည် သစ်ပင်တို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သနည်း။
 (င) ဘယ်လို အစားအစာကို သင်နှစ်သက်သလဲ။
 (စ) အလှူသို့ ပရိသတ်မည်မျှလာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသနည်း။
 (ဆ) ငွေအဘယ်မျှ သင်၌ရှိသနည်း။
 (ဇ) သင်သည် တစ်နေ့လျှင်စာကို ဘယ်နှနာရီဖတ်သနည်း။
 (ဈ) ဤမော်တော်ကား၌ ခရီးသည် ဘယ်နှယောက်လိုက်နိုင်သနည်း။
 (ည) မီးရထားခ ဘယ်လောက် ပေးရသလဲ။
 (ဋ) မည်သည့်အားကစားကို သင်အနှစ်သက်ဆုံးဖြစ်သနည်း။
 (ဌ) အဘယ် ဆရာဝန်နှင့် ကုသလိုသနည်း။
 (ဍ) ဘယ် ကျောင်းမှာ နေသလဲ။

အရေအတွက်ပြသချာနာမ်စားနှင့်အရေအတွက်ပြသချာနာမဝိသေသန။ ။အရေအတွက်ပြသချာ
နာမ်စားနှင့် အရေအတွက်ပြသချာနာမဝိသေသန တို့အကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယင်း
အရေအတွက်ပြသချာနာမ်စားနှင့် အရေအတွက်ပြသချာနာမဝိသေသနတို့တွင် ပါဝင်ကြသော
တစ်ခု၊နှစ်ကောင်၊သုံးပင် စသည်တို့သည် အရေအတွက်ကိုဖော်ပြရာ၌ တူညီကြသော်လည်း ဝါကျ
အတွင်း၌ အသုံးကိုလိုက်၍ ဝါစင်္ကဲပြားပုံကို လေ့လာနိုင်ရန် အောက်တွင် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထား
သည်။

သာဓက။

- ။(က) (၁) ရန်ကုန်မြို့၌ ထင်ရှားသောပန်းခြံများ ရှိသည်။ တစ်ခုသည်
မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံ ဖြစ်သည်။
- (၂) ရန်ကုန်မြို့၌ ထင်ရှားသောပန်းခြံများ ရှိသည်။ ပန်းခြံတစ်ခု
သည် မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံ ဖြစ်သည်။
- (ခ) (၁) သူသည် ငါးများကိုဝယ်လာသည်။ နှစ်ကောင်သည်
ငါးကြင်းများ ဖြစ်ကြသည်။
- (၂) သူသည်ငါးများကိုဝယ်လာသည်။ ငါးနှစ်ကောင်သည်
ငါးကြင်းများ ဖြစ်ကြသည်။
- (ဂ) (၁) မလှသည် ပန်းပင်များကို စိုက်ထားသည်။ သုံးပင်သည်
ရွက်လှပင် များဖြစ်ကြသည်။
- (၂) မလှသည် ပန်းပင်များကို စိုက်ထားသည်။ ပန်းပင်သုံးပင်
သည် ရွက်လှပင်များ ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက (က) (၁) ၌ ပါရှိသော တစ်ခုသည် ပန်းခြံဟူသော နာမ်၏
အရေအတွက်ကိုဖော်ပြ၍ ထိုနာမ်၏အစားသုံးသော နာမ်စားဖြစ်
သဖြင့် အရေအတွက်ပြသချာနာမ်စား ဖြစ်သည်။

သာဓက (က) (၂) ၌ ပါရှိသော တစ်ခုမှာမူ ယင်းပုဒ်၏ ရှေ့၌ရှိသော
ပန်းခြံဟူသော နာမ်၏ အရေအတွက်ကိုဖော်ပြ၍ ထိုနာမ်ကိုပင် အထူး
ပြသဖြင့် အရေအတွက်ပြ သချာနာမဝိသေသန ဖြစ်သည်။

သာဓက (ခ) (၁) ၌ ပါရှိသော နှစ်ကောင် နှင့် သာဓက (ဂ) (၁) ၌
ပါရှိသော သုံးပင်တို့ သည်လည်း အရေအတွက်ပြ သချာနာမ်စားများ
ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက (ခ) (၂) ပါရှိသော နှစ်ကောင် နှင့် သာဓက (ဂ) (၂) ၌
ပါရှိသော သုံးပင်တို့မှာမူ အရေအတွက်ပြသချာနာမဝိသေသနများ ဖြစ်
ကြသည်။

၃၆။ ပမာဏပြသချာနာမ်စားနှင့်ပမာဏပြသချာနာမ်ဝိသေသန။ ။ ပမာဏပြသချာနာမ်စား နှင့် ပမာဏပြသချာနာမ်ဝိသေသနတို့အကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းပမာဏပြသချာနာမ်စားနှင့် ပမာဏပြသချာနာမ်ဝိသေသနတို့တွင် ပါဝင်ကြသော အချို့အားလုံးအနည်းငယ် စသည်တို့ သည် ပမာဏကိုဖော်ပြရာ၌ တူညီကြသော်လည်း ဝါကျအတွင်း၌ အသုံးကိုလိုက်၍ ဝါစင်္ဂပြားပုံ ကို လေ့လာနိုင်ရန် အောက်တွင် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားသည်။

သာဓက။ ။(က) (၁) ဥယျာဉ်အတွင်း၌ ပန်းပင်များ ရှိသည်။ အချို့သည် နှင်းဆီပင်များဖြစ်ကြသည်။

(၂) ဥယျာဉ်အတွင်း၌ ပန်းပင်များရှိသည်။ ပန်းပင်အချို့သည် နှင်းဆီပင်များ ဖြစ်ကြသည်။

(ခ) (၁) တောင်းထဲ၌ သရက်သီးများ ရှိသည်။ အားလုံး မှည့်ပြီ။

(၂) တောင်းထဲ၌ သရက်သီးများ ရှိသည်။ သရက်သီးအားလုံး မှည့်ပြီ။

(ဂ) (၁) မိခင်သည် မျှင်ငါးပိဝယ်လာသည်။ အနည်းငယ်ကို ချဉ်ပေါင်ဟင်းတွင် ထည့်၍ချက်သည်။

(၂) မိခင်သည် မျှင်ငါးပိဝယ်လာသည်။ မျှင်ငါးပိအနည်းငယ်ကို ချဉ်ပေါင် ဟင်းတွင် ထည့်၍ချက်သည်။

သာဓက (က) (၁) ၌ ပါရှိသော အချို့သည် ပန်းပင်ဟူသော နာမ်၏ ပမာဏကို ဖော်ပြ၍ ထိုနာမ်၏ အစားသုံးသော နာမ်စား ဖြစ်သဖြင့် ပမာဏပြသချာနာမ်စားဖြစ်သည်။

သာဓက (က) (၂) ၌ ပါရှိသော အချို့မှာမူ ယင်းပုဒ်၏ရှေ့၌ရှိသော ပန်းပင်ဟူသော နာမ်၏ပမာဏကိုဖော်ပြ၍ ထိုနာမ်ကိုပင် အထူးပြုသဖြင့် ပမာဏပြသချာနာမ်ဝိသေသနဖြစ်သည်။

သာဓက (ခ) (၁) ၌ ပါရှိသော အားလုံးနှင့် သာဓက (ဂ) (၁) ၌ ပါရှိသော အနည်းငယ်တို့သည်လည်း ပမာဏပြသချာနာမ်စားများ ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက (ခ) (၂) ၌ ပါရှိသော အားလုံးနှင့် သာဓက (ဂ) (၂) ၌ ပါရှိသော အနည်းငယ် တို့မှာမူ ပမာဏပြသချာနာမ်ဝိသေသနများဖြစ်ကြသည်။

၃၇။ အမေးနာမ်စားနှင့်အမေးနာမ်ဝိသေသန။ ။အမေးနာမ်စားနှင့် အမေးနာမ်ဝိသေသနတို့အကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းအမေးနာမ်စားနှင့် အမေးနာမ်ဝိသေသနတို့တွင် ပါဝင်ကြသော ဘယ်၊ ဘာ စသည်တို့သည် အမေးသဘော သက်ရောက်ရာ၌ တူညီကြသော်လည်း ဝါကျအတွင်း၌ အသုံးကိုလိုက်၍ ဝါစင်္ဂပြားပုံကို လေ့လာနိုင်ရန် အောက်တွင် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားသည်။

သာဓက။ ။(က) (၁) ဤစာအုပ်ကို ဘယ်က ဝယ်လာသနည်း။

(၂) ဤစာအုပ်ကို ဘယ်စဉ်က ဝယ်လာသနည်း။

(ခ) (၁) သင် အာကို စားလိုသလဲ။

(၂) သင် ဘာဟင်းကို စားလို့သလဲ။

သာဓက (က) (၁) ၌ ပါရှိသော အယ်သည် စာအုပ်ဝယ်လာသည့်နေရာကို မေးမြန်း၍ ယင်းဝယ်လာသည့် နေရာအစား သုံးထားသော နာမ်စားဖြစ်သဖြင့် အမေးနာမ်စား ဖြစ်သည်။

သာဓက (က) (၂) ၌ ပါရှိသော ဘယ်မှာမူ ယင်းပုဒ်၏နောက်၌ရှိသော ဆိုင်ဟူသော နာမ်ကို အထူးပြုသဖြင့် အလေးနာမဝိသေသန ဖြစ်သည်။

သာဓက (ခ) (၁) ၌ ပါရှိသော ဘာသည်လည်း အမေးနာမ် စားဖြစ်၍ သာဓက (ခ) (၂) ၌ ပါရှိသော ဘာမှာမူ အမေးနာမ်ဝိသေသန ဖြစ်သည်။

၃၈။ အမေးနာမဝိသေသနနှင့်အမေးကြိယာဝိသေသန။ ။အမေးနာမဝိသေသနနှင့် အမေးကြိယာ
ဝိသေသနတို့အကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းအမေးနာမဝိသေသနနှင့် အမေးကြိယာ
ဝိသေသနတို့တွင် ပါဝင်ကြသော မည်မျှဘယ်လောက် စသည်တို့သည် အမေးသဘောသက်ရောက်
ရာ၌ တူညီကြသော်လည်း ဝါကျအတွင်း၌ အသုံးကိုလိုက်၍ ဝါစင်္ဂကျပြားပုံကို လေ့လာနိုင်ရန်
အောက်တွင် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားသည်။

သာဓက။ ။(က) (၁) ဤကျောင်း၌ ကျောင်းသားမည်မျှရှိသနည်း။

(၂) မောင်ထွေးသည် စာကို မည်မျှ ကြိုးစားသနည်း။

(ခ) (၁) သင်သည် တစ်နှစ်လျှင် စာအုပ်ဘယ်လောက် ဖတ်သနည်း။

(၂) သင်သည် ရေကို တစ်နေ့လျှင် အယ်လောက်သောက်သနည်း။

သာကေ (က) (၁) ၌ ပါရှိသော မည်မျှသည် ကျောင်း၌ရှိသော ကျောင်းသားအရေအတွက်ကို မေးမြန်း၍ ယင်းပုဒ်၏ရှေ့၌ရှိသော ကျောင်းသားဟူသော နာမ်ကိုအထူးပြုသဖြင့် အမေးနာမ်ဝိသေသနဖြစ်သည်။

သာဓက (က) (၂) ၌ ပါရှိသော မည်မျှမှာမူ မောင်ထွေး၏ စာကြိုးစားမှု အတိုင်းအတာကို မေးမြန်း၍ ကြီးစားဟူသော ကြိယာကို အထူးပြု သဖြင့် အမေးကြိယာဝိသေသန ဖြစ်သည်။

သာဓက (ခ) (၁) ဌီပါရှိသော အယ်လောက်သည် အမေးနာမဝိသေသန ဖြစ်၍ သာဓက (ခ) (၂) ဌီပါရှိသော အယ်လောက်မှာမူ အမေးကြိယာ ဝိသေသနဖြစ်သည်။

အနှစ်ချုပ်

အမျိုးအစားနှင့် သာကေများ။

လေ့ကျင့်ခန်း

- ၁။ မည်သည့် နာမဝိသေသနကို သင်္ချာနာမဝိသေသနဟုခေါ်သနည်း။
- ၂။ သင်္ချာနာမဝိသေသနအမျိုးအစား မည်မျှရှိသနည်း။ ယင်းတို့ကို ဖော်ပြပါ။
- ၃။ မည်သည့်နာမဝိသေသနကို အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမဝိသေသနဟုခေါ်သနည်း။
- ၄။ အောက်ပါ အရေအတွက်ပြသင်္ချာနာမဝိသေသနအသီးသီးကို ဝါကျ၌သုံးပြပါ။
မည်သည့်နာမ်ကို အထူးပြုသည်ကိုလည်း ရှင်းပြပါ။
ငါးယောက်၊ (၁၀) ယောက်၊ အယောက် (၅၀)။
လေးခု၊ (၁၀) ခု၊ အခု (၄၀)။
ခုနစ်ပင်၊ (၁၀) ပင်၊ အပင် (၇၀)။
ရှစ်ကောင်၊ (၁၀) ကောင်၊ အကောင် (၃၀)။
သုံးဦး၊ (၁၀) ဦး။
- ၅။ မည်သည့် နာမဝိသေသနကို အစဉ်ပြသင်္ချာနာမဝိသေသနဟုခေါ်သနည်း။
- ၆။ အောက်ပါ အစဉ်ပြသင်္ချာနာမဝိသေသနအသီးသီးကို ဝါကျ၌သုံးပြပါ။ မည်သည့်နာမ်ကို အထူးပြုသည်ကိုလည်း ရှင်းပြပါ။
အမှတ်(၂)၊ (၂) စင်းမြောက်၊ (၂၅) နှစ်မြောက်၊ ပဉ္စမအကြိမ်၊ သတ္တမအကြိမ်မြောက်။
- ၇။ မည်သည့် နာမဝိသေသနကို ပမာဏပြသင်္ချာနာမဝိသေသနဟု ခေါ်သနည်း။
- ၈။ အောက်ပါ ပမာဏပြသင်္ချာနာမဝိသေသနအသီးသီးကို ဝါကျ၌သုံးပြပါ။ မည်သည့်နာမ်ကို အထူးပြုသည်ကိုလည်း ရှင်းပြပါ။
အမြောက်အမြား၊ များစွာသော၊ အများ၊ အချို့၊ အချို့သော၊ ခပ်သိမ်း၊ ခပ်သိမ်းသော၊ အားလုံး၊ အားလုံးသော။
- ၉။ မည်သည့် နာမဝိသေသနကို အမေးနာမဝိသေသနဟုခေါ်သနည်း။
- ၁၀။ အောက်ပါ အမေးနာမဝိသေသနအသီးသီးကို ဝါကျ၌သုံးပြပါ။
မည်သို့သော၊ ဘယ်လို၊ မည်မျှ၊ အဘယ်မျှ၊ ဘယ်နှယောက်၊ ဘယ်လောက်၊ မည်သည့်၊ အဘယ်၊ ဘယ်။
- ၁၁။ အောက်ပါ ပုဒ်တို့သည် ဝါကျအတွင်း၌ အသုံးကို လိုက်၍ ဝါစင်္ကေပြားပုံကိုသာကေဖြင့်ရှင်း ပြပါ။
နှစ်ခု၊ သုံးကောင်၊ ငါးပင်။
အချို့၊ အားလုံး၊ အနည်းငယ်။
ဘယ်၊ ဘာ။
မည်မျှ၊ ဘယ်လောက်။

ကြိယာဝိသေသန

ကြိယာဝိသေသန

- ၃၉။ ကြိယာကို အထူးပြုသောပုဒ်ကို ကြိယာဝိသေသနဟု ခေါ်သည်။
- ၄၀။ ကြိယာဝိသေသနကို အနက်အဓိပ္ပာယ်အရနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရဟူ၍ (၂) မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။
- ၄၁။ အနက်အဓိပ္ပာယ်အရကြိယာဝိသေသန (၅) မျိုးရှိသည်။ ယင်းကြိယာဝိသေသန (၅) မျိုးတို့မှာ-
- (က) အချိန်ပြကြိယာဝိသေသန
 - (ခ) အမူအရာပြကြိယာဝိသေသန
 - (ဂ) အခြေအနေပြကြိယာဝိသေသန
 - (ဃ) ပမာဏပြကြိယာဝိသေသန
 - (င) အမေးကြိယာဝိသေသန တို့ဖြစ်ကြသည်။
- ၄၂။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရကြိယာဝိသေသန (၃) မျိုးရှိသည်။ ယင်းကြိယာဝိသေသန (၃) မျိုးတို့မှာ-
- (က) နှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိယာဝိသေသန
 - (ခ) ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန
 - (ဂ) ကာရန်လိုက် ကြိယာဝိသေသန တို့ဖြစ်ကြသည်။
- (အနက်အဓိပ္ပာယ်အရကြိယာဝိသေသန (၅) မျိုးအကြောင်းကို မြန်မာသဒ္ဒါအတွဲ (၁)၊ အခန်း (၃) နှင့် (၄) တို့၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ ကြိယာဝိသေသန (၃) မျိုး အကြောင်းကို ယခုဆက်လက်ဖော်ပြမည်။)
- ၄၃။ နှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိယာဝိသေသန။ ။ ကြိယာကိုဖြစ်စေ၊ နာမဝိသေသနကိုဖြစ်စေ နှစ်ကြိမ်ထပ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်လာသည့် ကြိယာဝိသေသနကို နှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိယာဝိသေသန ဟုခေါ်သည်။
- ကြိယာဝိသေသနဖြစ်လာစေရန် နှစ်ကြိမ်ထပ်ရမည့်ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသနအချို့မှာ စကားတစ်လုံးတည်းသာ ဖြစ်သည်။ အချို့မှာမူ စကား (၂) လုံးဖြစ်သည်။ စကား (၂) လုံးရှိသည့်ပုဒ်၌ စကားတစ်လုံးစီကို နှစ်ကြိမ်ထပ်ရမည်။

(က) စကားတစ်လုံးရှိနှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိယာဝိသေသန

သာဓက။ ။

နာမဝိသေသန

ကြိယာဝိသေသန

မြန်

မြန်မြန်

တိုး

တိုးတိုး

ကောင်း

ကောင်းကောင်း

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) ကျွန်တော်သည် မိုးမချုပ်မီ အိမ်သို့ မြန်မြန်ပြန်သည်။
- (၂) စာကြည့်တိုက်၌ စကားကို တိုးတိုး ပြောရသည်။
- (၃) သူသည် ဆန်တစ်အိတ်ကို ကောင်းကောင်းထမ်းနိုင်သည်။

(ခ) စကား(၂)လုံးရှိနှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိယာဝိသေသန

သာဓက။ ။

ကြိယာ

ကြိယာဝိသေသန

ခင်မင်

ခင်ခင်မင်မင်

လေးစား

လေးလေးစားစား

ယုယ

ယုယုယယ

တိုင်ပင်

တိုင်တိုင်ပင်ပင်

ဆင်ခြင်

ဆင်ဆင်ခြင်ခြင်

နှိုင်းချိန်

နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန်

နာမဝိသေသန

ကြိယာဝိသေသန

ချို့သာ

ချို့ချို့သာသာ

လှပ

လှလှပပ

တိတ်ဆိတ်

တိတ်တိတ်ဆိတ်ဆိတ်

ဖော်ပြပါကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) သင်တို့သည် အိမ်နီးချင်းတို့နှင့် ခင်ခင်မင်မင်နေရမည်။
- (၂) ကိုယ့်ထက်အသက်ကြီးသူနှင့် လေးလေးစားစား ဆက်ဆံရမည်။
- (၃) သူနာပြုဆရာမက လူနာကို ယုယုယယ ပြုစုသည်။
- (၄) ရပ်ရွာလူကြီးများသည် ရပ်ရေးရွာရေးကိစ္စများကို တိုင်တိုင်ပင်ပင်ဆောင်ရွက် ကြသည်။
- (၅) ငွေကို ဆင်ဆင်ခြင်ခြင် သုံးစွဲရသည်။
- (၆) တရားသူကြီးသည် အမှုကို နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် ဆုံးဖြတ်သည်။

- (၇) ကိုယ့်ကို ချစ်ခင်စေလိုလျှင် စကားကို ချီချီသာသာ ပြောရသည်။
- (၈) သီတင်းကျွတ်လတွင် အိမ်တိုင်း၌ ရောင်စုံမီးပုံးများကို လှလှပပ ချိတ်ဆွဲကြသည်။
- (၉) ကျောင်းသားများသည် စာသင်ခန်းထဲ၌ တိတ်တိတ်ဆိတ်ဆိတ် စာဖြေနေကြသည်။

၄၅။ ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန။ ။ ကြိယာကိုဖြစ်စေ၊ နာမဝိသေသနကိုဖြစ်စေ ပစ္စည်းဆက်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်လာသည့် ကြိယာဝိသေသနကို ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန ဟုခေါ်သည်။

- ၄၆။ ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန (၄) မျိုးရှိသည်။ ယင်းကြိယာဝိသေသန (၄) မျိုးတို့မှာ-
- (က) ပစ္စည်းနောက်ဆက်ကြိယာဝိသေသန
 - (ခ) ပစ္စည်းရှေ့ဆက်ကြိယာဝိသေသန
 - (ဂ) ရှေ့နှင့်ကြားပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန
 - (ဃ) ကြားနှင့်နောက်ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန တို့ဖြစ်ကြသည်။

၄၇။ (က)ပစ္စည်းနောက်ဆက်ကြိယာဝိသေသန။ ။ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏နောက်၌ စွာပစ္စည်းကို ဆက်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။

သာကေ။	ကြိယာ	+	ပစ္စည်း	=	ကြိယာဝိသေသန
	ခင်မင်	+	စွာ	=	ခင်မင်စွာ
	လေးစား	+	စွာ	=	လေးစားစွာ
	နာမဝိသေသန	+	ပစ္စည်း	=	ကြိယာဝိသေသန
	ချီသာ	+	စွာ	=	ချီသာစွာ
	လှပ	+	စွာ	=	လှပစွာ

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) သင်တို့သည် အိမ်နီးချင်းတို့နှင့် ခင်မင်စွာ နေရမည်။
- (၂) မိဘစကားကို လေးစားစွာ နားထောင်ပါ။
- (၃) ကိုယ့်ကိုချစ်ခင်စေလိုလျှင် စကားကို ချီသာစွာ ပြောရသည်။
- (၄) သီတင်းကျွတ်လတွင် အိမ်တိုင်း၌ ရောင်စုံမီးပုံးများကို လှပစွာ ချိတ်ဆွဲကြသည်။

(ခ) ပစ္စည်းရှေ့ဆက်ကြိုယာဝိသေသန။ ။ ကြိုယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏ ရှေ့၌ အပစ္စည်းကို ဆက်ခြင်းဖြင့် ကြိုယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။

သာကေ။	။ပစ္စည်း	+	ကြိုယာ	=	ကြိုယာဝိသေသန
	အ	+	ကုန်	=	အကုန်
	အ	+	ပြီး	=	အပြီး
	ပစ္စည်း	+	နာမဝိသေသန	=	ကြိုယာဝိသေသန
	အ	+	လှ	=	အလှ
	အ	+	မြန်	=	အမြန်

ဖော်ပြပါ ကြိုယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) စကားကို အကုန်မပြောနှင့်။
- (၂) ရွာသားတို့က ချောင်းကူးတံတားကို (၃) ရက်နှင့် အပြီးဆောက်ကြသည်။
- (၃) ခြင်းသမားတို့သည် ပြိုင်ပွဲမစမီ အလှ ခတ်ကြသည်။
- (၄) မီးသတ်ကားသည် မီးလောင်ရာသို့ အမြန် ရောက်လာသည်။

အသံပြပုဒ်၊ သို့မဟုတ် အမူအရာပြပုဒ်ကို နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ ရှေ့၌ တ ပစ္စည်းကို ဆက်ခြင်း ဖြင့် ကြိုယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။

သာကေ။	။ပစ္စည်း	+	အသံပြပုဒ်	=	ကြိုယာဝိသေသန
	တ	+	ခုန်း	=	တခုန်းခုန်း
	တ	+	ဝုန်း	=	တဝုန်းဝုန်း
	ပစ္စည်း	+	အမူအရာပြပုဒ်	=	ကြိုယာဝိသေသန
	တ	+	ရွှေ	=	တရွှေရွှေ
	တ	+	လည်	=	တလည်လည်

ဖော်ပြပါ ကြိုယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) မောင်ဝင်းသည် အိမ်ပေါ်၌ တခုန်းခုန်းပြေးနေသည်။
- (၂) လှိုင်းလုံးများသည် ကမ်းကိုရိုက်ခတ်သဖြင့် တဝုန်းဝုန်း မြည်နေသည်။
- (၃) လုပ်သားပြည်သူတို့သည် ပြည်ထောင်စုနေကျင်းပမည့်ကွင်းဆီသို့ တရွှေရွှေ ချီတက်နေကြသည်။
- (၄) ကျွန်တော်သည် ဈေးထဲ၌ တလည်လည် ဖြစ်နေသည်။

ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏ ရှေ့၌ တရ၊ဗရ ပစ္စည်းဆက်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။

သာကေ။	။	ပစ္စည်း	+	ကြိယာ	=	ကြိယာဝိသေသန
		တရ	+	စပ်	=	တရစပ်
		ပစ္စည်း	+	နာမဝိသေသန	=	ကြိယာဝိသေသန
		တရ	+	ကြမ်း	=	တရကြမ်း
		ဗရ	+	ပျစ်	=	ဗရပျစ်

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) မိုးသည် ခုနစ်ရက်တိုင်တိုင် တရစပ် ရွာသည်။
- (၂) လေသည် မိုးဦး၌ တရကြမ်း တိုက်ခတ်သည်။
- (၃) သူ၏ မုတ်ဆိတ်မွေးသည် ဗရပျစ်ထူသည်။

ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသနကို နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ ရှေ့၌ စပ်ပစ္စည်းကို ဆက်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။

သာကေ။	။	ပစ္စည်း	+	ကြိယာ	=	ကြိယာဝိသေသန
		ခပ်	+	ပြုံး	=	ခပ်ပြုံးပြုံး
		ခပ်	+	တည်	=	ခပ်တည်တည်
		ပစ္စည်း	+	နာမဝိသေသန	=	ကြိယာဝိသေသန
		ခပ်	+	မြန်	=	ခပ်မြန်မြန်
		ခပ်	+	နွမ်း	=	ခပ်နွမ်းနွမ်း

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) မောင်အေးချမ်းသည် ခပ်ပြုံးပြုံးနေတတ်သည်။
- (၂) မောင်သန့်စင်သည် ခပ်တည်တည် နေတတ်သည်။
- (၃) သူသည် စကားကို ခပ်မြန်မြန် ပြောတတ်သည်။
- (၄) သူ့အင်္ကျီသည် ခပ်နွမ်းနွမ်း ဖြစ်သည်။

(ဂ)ရှေ့နှင့်ကြားပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန။ ။ ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏ ရှေ့နှင့်ကြား တို့၌ တ-တ၊ အ-တ၊ အ-အ၊ က-က၊ ဗ-ဗ၊ မ-တ၊ မ-မ စသည့် ပစ္စည်းတို့ကို ဆက်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသနဖြစ်လာသည်။

သာဓက ။	ကြိယာ	+	ပစ္စည်း	-	ကြိယာဝိသေသန
	ရိုသေ	+	တ-တ	-	တရိုတသေ
	ကျွမ်းဝင်	+	အ-တ	-	အကျွမ်းတဝင်
	စုံလင်	+	အ-အ	-	အစုံအလင်
	ချော်ချွတ်	+	က-က	-	ကချော်ကချွတ်
	ကျက်	+	မ-တ	-	မကျက်တကျက်
	ဆင်ခြင်	+	မ-မ	-	မဆင်မခြင်
	နာမဝိသေသန	+	ပစ္စည်း	-	ကြိယာဝိသေသန
	ပင်ပန်း	+	တ-တ	-	တပင်တပန်း
	ပူပြင်း	+	အ-တ	-	အပူတပြင်း
	ကြီးကျယ်	+	အ-အ	-	အကြီးအကျယ်
	လျော့လျည်း	+	က-က	-	ကလျော့ကလျည်း
	လုံးထွေး	+	ဗ-ဗ	-	ဗလုံးဗထွေး
	ဝ	+	မ-တ	-	မဝတဝ
	ထူမိန်း	+	မ-မ	-	မထူမမိန်း

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတို့ကို တရိုတသေ ထိန်းသိမ်းရမည်။
- (၂) ဆိုးသွမ်းသူနှင့် အကျွမ်းတဝင် မနေအပ်။
- (၃) ဤဆိုင်၌ လိုအပ်သည့်ပစ္စည်း အစုံအလင် ရနိုင်သည်။
- (၄) အရေးကြီးသည့်ကိစ္စကို ကရော်ကရွတ် မပြုနှင့်။
- (၅) သူသည် ကြက်ဥကို မကျက်တကျက် ပြုတ်သည်။
- (၆) မည်သည့်အမှုကိုမျှ မဆင်မခြင် မပြုနှင့်။
- (၇) ဘကြီးသည် ငှက်ပျောခိုင်များကို တောမှ တပင်တပန်း သယ်လာသည်။
- (၈) လူဆိုးကို ရဲအဖွဲ့က အပူတပြင်း ရှာဖွေနေသည်။
- (၉) ယခုနှစ်၌ စာဆိုတော်နေ့ကို အကြီးအကျယ် ကျင်းပမည်။
- (၁၀) ပုဆိုးကို ကလျော့ကလျည်း မဝတ်နှင့်။
- (၁၁) သူသည် ဗလုံးဗထွေး ပြောတတ်သည်။
- (၁၂) ဤအရပ်၌ ရေရှားပါးသဖြင့် ရေကို မဝတဝ ချိုးရသည်။
- (၁၃) မလှသည် သနပ်ခါးကို မထူမမိန်း လိမ်းထားသည်။

(ဃ)ကြားနှင့်နောက်ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန။ ။ ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏ ကြားနှင့်နောက်တို့၌ ချည်-ချည်၊ လိုက်-လိုက် ပစ္စည်းတို့ကိုဆက်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။

သာဓက။ ။	ကြိယာ	+	ပစ္စည်း	-	ကြိယာဝိသေသန
	ဝင်ထွက်	+	ချည်-ချည်	-	ဝင်ချည်ထွက်ချည်
	တက်ဆင်း	+	လိုက်-လိုက်	-	တက်လိုက်ဆင်းလိုက်
	နာမဝိသေသန	+	ပစ္စည်း	-	ကြိယာဝိသေသန
	မြန်နှေး	+	ချည်-ချည်	-	မြန်ချည်နှေးချည်
	ပူအေး	+	လိုက်-လိုက်	-	ပူလိုက်အေးလိုက်

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) မိမိနှင့် မရင်းနှီးသူ၏ အိမ်သို့ ဝင်ချည်ထွက်ချည် မပြုပါနှင့်။
- (၂) ကလေးများသည် သစ်ပင်ပေါ်သို့ တက်လိုက်ဆင်းလိုက် ကစားနေကြသည်။
- (၃) နာရီသည် မြန်ချည်နှေးချည် ဖြစ်နေသည်။
- (၄) ရာသီဥတုသည် ပူလိုက်အေးလိုက် ဖြစ်နေသည်။

၄၈။ ကာရန်လိုက်ကြိယာဝိသေသန။ ။ ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏ ရှေ့၌ဖြစ်စေ၊ နောက်၌ဖြစ်စေ ပုဒ်ရင်းနှင့် ကာရန်တူလိုက်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်လာသည့် ကြိယာဝိသေသနကို ကာရန်လိုက် ကြိယာဝိသေသန ဟုခေါ်သည်။

ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏ နောက်၌ ရ (၂) လုံးဆက်၍ နောက် ရ ကို ပုဒ်ရင်း နှင့် ကာရန်တူလိုက်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။ ပုဒ်ရင်း၌ ဝဆွဲ (ဝ) ပါလျှင်နောက်မှ ခွဲဝဆွဲ ဖြည့်၍ ပုဒ်ရင်းနှင့် ကာရန်တူလိုက်ရသည်။

သာဓက ။ ။	ကြိယာ	+	ကာရန်တူ	-	ကြိယာဝိသေသန
	စိ	+	ရရီ	-	စိရရီ
	ဆင့်	+	ရရင့်	-	ဆင့်ရရင့်
	နာမဝိသေသန	+	ပစ္စည်း	-	ကြိယာဝိသေသန
	တွဲ	+	ရရွဲ	-	တွဲရရွဲ
	ကျွံ	+	ရရုံ	-	ကျွံရရုံ

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

- (၁) ငှက်ကလေးများသည် သစ်ကိုင်းပေါ်၌ စိရရီ နားနေကြသည်။
- (၂) တန်ခူးလ၌ ပိတောက်ပန်းတို့သည် ဆင့်ရရင့် ဖူးပွင့်ကြသည်။

(၃) စပျစ်သီးများသည် တွဲရ၍ ကျနေသည်။

(၄) မလှသည် လူကြီးများရှေ့၌ ကျုံ့ရုံ့ထိုင်နေသည်။

ကြိယာ၊ သို့မဟုတ် နာမဝိသေသန၏ နောက်၌ တ (၂) လုံးဆက်၍ ပုဒ်ရင်းနှင့် ကာရန်တူ လိုက်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာသည်။

သာဓက။	ကြိယာ	+	ကာရန်တူ	= ကြိယာဝိသေသန
	ဆာ	+	တာတာ	= ဆာတာတာ
	ကတ်	+	တတ်တတ်	= ကတ်တတ်တတ်
	နာမဝိသေသန	+	ကာရန်တူ	= ကြိယာဝိသေသန
	နီ	+	တီတီ	= နီတီတီ
	ယိုင်	+	တိုင်တိုင်	= ယိုင်တိုင်တိုင်

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်း သုံးနိုင်သည်။

(၁) ကျွန်တော်သည် စာကျက်ပြီးသည်နှင့် ဆာတာတာဖြစ်လာသည်။

(၂) သူသည် စကားကို ကတ်တတ်တတ် ပြောတတ်သည်။

(၃) ဤသင်္ဘောဆေး၏ အရောင်သည် နီတီတီ ဖြစ်သည်။

(၄) အဘိုးအိုသည် ယိုင်တိုင်တိုင် လျှောက်လာသည်။

စာလုံး (၂) လုံးပါသော ပုဒ်ရင်း၏ ဗျည်း (၂) လုံးတွင် အိုးကာရန်ပေါင်းကာ ထိုပုဒ်ရင်း၏ ရှေ့၌ ဆက်စပ်ခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသနဖြစ်လာသည်။

သာဓက။	ပုဒ်ရင်း	+	ကာရန်တူ	= ကြိယာဝိသေသန
	ကားရား	+	ကိုးရိုး	= ကိုးရိုးကားရား
	ပက်လက်	+	ပိုးလိုး	= ပိုးလိုးပက်လက်
	မတ်တတ်	+	မိုးတိုး	= မိုးတိုးမတ်တတ်
	ကန့်လန့်	+	ကိုးလိုး	= ကိုးလိုးကန့်လန့်

ဖော်ပြပါ ကြိယာဝိသေသနတို့ကို ဝါကျ၌ အောက်ပါအတိုင်းသုံးနိုင်သည်။

(၁) သူသည် အဝတ်အစားကို ကိုးရိုးကားရား ဝတ်တတ်သည်။

(၂) အိုးခွက်ပန်းကန်များကို ပိုးလိုးပက်လက်မထားပါနှင့်။

(၃) လူကြီးများသည် မိုးတိုးမတ်တတ် စကားပြောနေကြသည်။

(၄) လှည်းများကို လမ်းပေါ်၌ ကိုးလိုးကန့်လန့် ရပ်ထားသည်။

အနှစ်ချုပ်

အမျိုးအစားနှင့် သာဓကများ။

လေ့ကျင့်ခန်း

- ၁။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ ကြိုယာဝိသေသနအမျိုးအစား မည်မျှရှိသနည်း။
- ၂။ မည်သည့် ကြိုယာဝိသေသနကို နှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိုယာဝိသေသနဟု ခေါ်သနည်း။
- ၃။ အောက်ပါနှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိုယာဝိသေသနအသီးသီးကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။
နှေးနှေး၊ သိမ်သိမ်မွေ့မွေ့၊ လွယ်လွယ်ကူကူ၊ ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်၊ မြင့်မြင့်၊ ကြီးကြီးစားစား၊ သာသာယာယာ၊
ကျယ်ကျယ်၊ ခက်ခက်ခဲခဲ၊ ကြမ်းကြမ်းတမ်းတမ်း။
- ၄။ မည်သည့် ကြိုယာဝိသေသနကို ပစ္စည်းဆက်ကြိုယာဝိသေသနဟု ခေါ်သနည်း။
- ၅။ (က) အောက်ပါ ပစ္စည်းဆက်ကြိုယာဝိသေသနအသီးသီး၌ မည်သည့်ပုဒ်နှင့်ပစ္စည်း ပါဝင်
သနည်း။ ယင်းကြိုယာဝိသေသနအသီးသီးကို ဝါကျ၌သုံးပြပါ။
ရိုသေစွာ၊ သာယာစွာ၊ အဆိုး၊ တညီတညွတ်၊ ပြေးလိုက်ခုန်လိုက်။
(ခ) အောက်ပါ ကြိုယာဝိသေသနအသီးသီးကို မည်သို့ ဖွဲ့စည်းထားကြောင်း ရှင်းပြပါ။
တခိုင်းခိုင်း၊ တလှုပ်လှုပ်၊ ခပ်သွက်သွက်၊ တရနံ့။
- ၆။ မည်သည့် ကြိုယာဝိသေသနကို ကာရန်လိုက်ကြိုယာဝိသေသနဟု ခေါ်သနည်း။
- ၇။ အောက်ပါ ကြိုယာဝိသေသနအသီးသီးကို မည်သို့ ဖွဲ့စည်းထားကြောင်းရှင်းပြပါ။
စိမ်းတိမ်းတိမ်း၊ ဝါတာတာ၊ သိုးသိုးသံသံ၊ ခိုးလိုးခုလု။

ဝိဘတ်

ဝိဘတ်

၄၉။ နာမ်၊ နာမ်စားတို့၏ နောက်၌တည်၍ ၎င်းတို့သည် ကတ္တားဖြစ်သည်၊ ကံဖြစ်သည်စသည်ကို လည်းကောင်း၊ ကြိယာနာမ်၏နောက်၌တည်၍ ၎င်းကြိယာ၏ကာလနှင့် အမျိုးအစားကိုလည်းကောင်း ဝေဖန်ပိုင်းခြားပြသော စကားလုံးကို ဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။

၅၀။ ဝိဘတ် (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝိဘတ် (၂) မျိုးတို့မှာ-
နာမ်ဝိဘတ်
ကြိယာဝိဘတ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

၅၁။ နာမ်ဝိဘတ်။ ။နာမ်၊ နာမ်စားတို့၏ နောက်၌တည်၍ ၎င်းတို့သည် ကတ္တားဖြစ်သည်၊ ကံဖြစ်သည် စသည်ဝေဖန်ပိုင်းခြားပြသော ဝိဘတ်ကို နာမ်ဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။

၅၂။ နာမ်ဝိဘတ် (၁၇) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝိဘတ် (၁၇) မျိုးတို့မှာ-

- (က) ကတ္တားဝိဘတ်
- (ခ) ကံဝိဘတ်
- (ဂ) ထွက်ခွာရာပြဝိဘတ်
- (ဃ) ရှေးရှုရာပြဝိဘတ်
- (င) ဆိုက်ရောက်ရာပြဝိဘတ်
- (စ) အသုံးခံပြဝိဘတ်
- (ဆ) အကြောင်းပြဝိဘတ်
- (ဇ) လက်ခံပြဝိဘတ်
- (ဈ) နေရာပြဝိဘတ်
- (ည) အချိန်ပြဝိဘတ်
- (ဋ) ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြဝိဘတ်
- (ဌ) လိုက်လျောပြဝိဘတ်
- (ဍ) ယှဉ်တွဲပြဝိဘတ်
- (ဎ) ခွဲထုတ်ရာပြဝိဘတ်
- (ဏ) ရည်စူးချက်ပြဝိဘတ်
- (တ) နေရာဆက်တိုက်ပြဝိဘတ်
- (ထ) အချိန်ဆက်တိုက်ပြဝိဘတ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

၅၃။ ကတ္တားဝိဘတ်။ ။ ပြုသူ၊ ဖြစ်သူ၊ ရှိသူ၊ သို့မဟုတ် ပြုတတ်၊ ဖြစ်တတ်၊ ရှိတတ်သော အရာကို ပြသည့်ဝိဘတ်ကို ကတ္တားဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ကတ္တားဝိဘတ်တို့မှာ သည်၊ က၊ မှာ တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။ (က) မောင်ချစ်ညိုသည် စက်ဘီးကို ပြင်သည်။

(ခ) လူသည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့တွင် အသိဉာဏ်အရှိဆုံး ဖြစ်သည်။

(ဂ) ပုပ္ပိုးတောင်သည် ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့အနီး၌ ရှိသည်။

(ဃ) စပါးရိတ်ပြီးချိန်၌ မိုးက နှောင့်ယှက်တတ်သည်။

(င) သူ့ကိုအားလုံးက ကျေးဇူးတင်ကြသည်။

(စ) စပျစ်သီးအချို့သည်ချဉ်သည်။ အချို့မှာချိုသည်။

၅၄။ ကံဝိဘတ်။ ။ ပြုလုပ်ခြင်းခံရသောသူ၊ ပြုလုပ်ခြင်းခံရသောအရာကို ပြသည့်ဝိဘတ်ကို ကံဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ကံဝိဘတ်မှာ ကို ဖြစ်သည်။

သာဓက။ ။ (က) မလှသည် ပန်းကို ခူးသည်။

(ခ) တပည့်တို့က ဆရာကို ကန်တော့ကြသည်။

၅၅။ ထွက်ခွာရာပြဝိဘတ်။ ။ ထွက်ခွာရာနေရာကို ပြသည့်ဝိဘတ်ကို ထွက်ခွာရာပြဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ထွက်ခွာရာပြဝိဘတ်တို့မှာ မှ၊ က တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။ (က) ကျွန်တော်သည် အိမ်မှ ကျောင်းအထိ လမ်းလျှောက်သည်။

(ခ) ပုသိမ်သင်္ဘောသည် ဆိပ်ကမ်းက ခွာပြီ။

၅၆။ ရှေးရှုရာပြဝိဘတ်။ ။ ရှေးရှုရာနေရာကိုပြသည့် ဝိဘတ်ကို ရှေးရှုရာပြဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။ ရှေးရှုရာပြဝိဘတ်မှာ သို့ ဖြစ်သည်။

သာဓက။ ။ (က) ဧရာဝတီမြစ်သည် မြောက်ဘက်မှ တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းသည်။

(ခ) အပူရှိန်ကြောင့် ရေငွေ့တို့သည် အထက်သို့တက်သည်။

၅၇။ ဆိုက်ရောက်ရာပြဝိဘတ်။ ။ ဆိုက်ရောက်ရာနေရာနှင့် အချိန်ကိုပြသည့်ဝိဘတ်ကို ဆိုက်ရောက်ရာပြဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ဆိုက်ရောက်ရာပြဝိဘတ်မှာ သို့၊ ထိ၊ အထိ၊ ထိအောင်၊ တိုင်အောင် တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာဓက။ ။(က) ကလေးများသည် တိရစ္ဆာန်ရုံသို့ ရောက်သောအခါ အလွန်ပျော်ကြ၏။
- (ခ) မြစ်ကြီးနားမှ ရေးမြို့ထိ/အထိ မီးရထားဖြင့်သွားနိုင်သည်။
- (ဂ) သူတို့သည် ဘောလုံးကွင်း ထိအောင်/တိုင်အောင် လမ်းလျှောက်ကြသည်။
- (ဃ) သန်းခေါင်ယံသို့ ရောက်ပြီ။
- (င) တပေါင်းလပြည့်ကျော် တစ်ရက်နေ့မှ ဝါဆိုလပြည့်နေ့ထိ/အထိ သည် နွေကာလဖြစ်သည်။
- (စ) မောင်ဝင်းသည်မိုးလင်းထိအောင်/တိုင်အောင်စာဖတ်သဖြင့်ခေါင်းမူးနေသည်။

၅၈။ အသုံးခံပြဝိဘတ်။ ။အသုံးပြုခံရသော အရာကိုပြသည့် ဝိဘတ်ကို အသုံးခံပြဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

အသုံးခံပြဝိဘတ်တို့မှာ ဖြင့်၊နှင့် တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာဓက။ ။(က) ဦးမြသည် မန္တလေးသို့ မီးရထားဖြင့်သွားသည်။
- (ခ) ကျွန်တော်သည် သံပရာသီးကို ဓားဖြင့် လှီးသည်။
- (ဂ) ဒေါ်ကြည်ခင်သည် လက်ဖက်ခြောက်ကို ချိန်ခွင်နှင့်ချိန်သည်။

(သာဓကဝါကျ (၃) ကို “ဒေါ်ကြည်ခင်သည် ချိန်ခွင်နှင့် လက်ဖက်ခြောက်ကိုချိန်သည်” ဟုရေး လျှင်လက်ဖက်ခြောက်ကိုသာမက ချိန်ခွင်ကိုလည်းချိန်သည် ဟူသောအဓိပ္ပာယ်သို့ သက်ရောက်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘နှင့်’ ကိုအသုံးခံပြဝိဘတ်အဖြစ် အသုံးပြုသောအခါ ကြိုယာ၏ရှေ့၌ထားရသည်။)

၅၉။ အကြောင်းပြဝိဘတ်။ ။ တစ်စုံတစ်ရာဖြစ်စေသော အကြောင်းကိုပြသည့် ဝိဘတ်ကို အကြောင်းပြဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

အကြောင်းပြဝိဘတ်တို့မှာ ကြောင့်၊ဖြင့်တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာဓက။ ။ (က) သူသည် စေတနာကြောင့် အကျိုးခံစားရသည်။
- (ခ) ဦးပုသည် နှလုံးရောဂါဖြင့်ကွယ်လွန်သည်။

၆၀။ လက်ခံပြဝိဘတ်။ ။ လက်ခံသူကိုပြသည့်ဝိဘတ်ကို လက်ခံပြဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။

လက်ခံပြဝိဘတ်မှာ အား ဖြစ်သည်။

- သာဓက။ ။ (က) ဆရာဝန်က ဆေးကို လူနာအားပေးသည်။
- (ခ) ဖခင်က သားအားမုန့်ဖိုးပေးသည်။

၆၁။ နေရာပြဝိဘတ်။ ။ နေရာကိုပြသည့်ဝိဘတ်ကို နေရာပြဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။
 နေရာပြဝိဘတ်တို့မှာ ဌ၊ မှာ၊ တွင်း၊ က တို့ဖြစ်ကြသည်။
 သာကေ။ ။ (က) ပျားအုံတစ်အုံ၌ ပျားဘုရင်မတစ်ကောင်သာရှိသည်။
 (ခ) ဆူးလေစေတီသည် ရန်ကုန်မြို့မှာ ရှိသည်။
 (ဂ) မီးရထားသည် ပဲခူးဘူတာတွင် ခေတ္တရပ်နားသည်။
 (ဃ) ပျားများသည် ပန်းပင်ထက်ဝယ် ဖျံဝဲနေကြသည်။
 (င) အမေသည် သားကို အိမ်ဝကစောင့်သည်။

၆၂။ အချိန်ပြဝိဘတ်။ ။ အချိန်ကိုပြသည့် ဝိဘတ်ကို အချိန်ပြဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။
 အချိန်ပြဝိဘတ်တို့မှာ ဌ၊ မှာ၊ တွင်း၊ ဝယ်၊ က တို့ ဖြစ်ကြသည်။
 သာကေ။ ။ (က) စာမေးပွဲများကို တပေါင်းလ၌ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။
 (ခ) ဥဩတွန်သံကို နွေဦးမှာ ကြားရသည်။
 (ဂ) သူသည် နံနက် (၆) နာရီတွင် အိပ်ရာက နိုးသည်။
 (ဃ) ကလတက်ခေါက်သံကို အရုဏ်တက်ဝယ် ကြားရသည်။
 (င) မိခင်သည် မိူဟင်းကို ယမန်နေ့က ချက်သည်။

၆၃။ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြဝိဘတ်။ ။ ပိုင်ဆိုင်ကြောင်းပြသည့် ဝိဘတ်ကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။
 ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြဝိဘတ်မှာ ၏ ဖြစ်သည်။ ၏ အစား အောက်မြစ် (-)ကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။
 သာကေ။ ။ (က) ကျွန်တော်သည် သူ၏ စာအုပ်ကို ငှားသည်။
 (ခ) ကျွန်တော်သည် သူ့ စာအုပ်ကို ငှားသည်။

၆၄။ လိုက်လျောပြဝိဘတ်။ ။ အဖြစ်အပျက်၊ သဘောတရား၊ လူပုဂ္ဂိုလ်၊ ပမာဏစသည်တို့ နှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိဘဲ လိုက်လျောညီညွတ်ကြောင်း ပြသည့်ဝိဘတ်ကို လိုက်လျောပြဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။

လိုက်လျောပြဝိဘတ်တို့မှာ အရ၊အတိုင်း၊အလိုက်၊အလျောက်၊အားလျော်စွာ၊နှင့်အညီ၊နှင့်အမျှ တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။ (က) ကျောင်းသားများသည် ကျောင်းစည်းကမ်းအရကျောင်းမှန်မှန်တက်ကြရမည်။
 (ခ) အလုပ်သမားတို့သည် စည်းကမ်းအတိုင်းလိုက်နာဆောင်ရွက်ကြသည်။
 (ဂ) တောထဲ၌ ပန်းမျိုးစုံသည် ရာသီအလိုက်ဖူးပွင့်နေကြသည်။

- (ဃ) မြန်မာနိုင်ငံ၌ သဘာဝအလျောက်ကျောက်မျက်ရတနာပေါများသည်။
- (င) ကပွဲအစီအစဉ်ကို အကြောင်းအားလျော်စွာပြင်လိုက်သည်။
- (စ) ဘိုးတော်ဘုရားသည် မင်းကျင့်တရားနှင့်အညီ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်တော်မူသည်။
- (ဆ) ကျောင်းခန်းမနှင့်အမျှ ကျောင်းသားများ စုဝေးနေကြသည်။

၆၅။ ယှဉ်တွဲပြဝိဘတ်။ ။ယှဉ်တွဲခြင်း၊ ပေါင်းစည်းခြင်းကို ပြသည့်ဝိဘတ်ကို ယှဉ်တွဲပြဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။

ယှဉ်တွဲပြဝိဘတ်တို့မှာ နှင့်၊ နှင့်အတူ၊ နှင့်တကွ တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။(က) မဟာဗန္ဓုလသည် စစ်သူကြီးအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသည်။
- (ခ) ကျွန်တော်သည် မိဘနှင့်အတူ နေသည်။
 - (ဂ) ဆရာက မြန်မာ့မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်အကြောင်းကို သာကေများနှင့်တကွ သေချာစွာ ရှင်းပြသည်။

၆၆။ ခွဲထုတ်ရာပြဝိဘတ်။ ။ အစုအပေါင်းမှ တစ်စုံတစ်ရာ၊ တစ်စုံတစ်ခု၊ တစ်စုံတစ်ယောက် စသည့်တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ပြသည့်ဝိဘတ်ကို ခွဲထုတ်ရာပြဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။

ခွဲထုတ်ရာပြဝိဘတ်တို့မှာ တွင်း၊ အနက်၊ အထဲမှာ၊ အထဲမှ တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။(က) ကျောက်မျက်ရတနာတို့တွင်စိန်သည် အမာဆုံးဖြစ်သည်။
- (ခ) ရဲဘော်သုံးကျိပ်တို့အနက် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်။
 - (ဂ) ငှက်တို့ အထဲမှာ ဒေါင်းသည် ကျက်သရေအရှိဆုံး ဖြစ်သည်။
 - (ဃ) ဆရာမက ကျောင်းသားများ အထဲမှတစ်ယောက်ကို အတန်းမှူးအဖြစ်ရွေးချယ်လိုက်သည်။

၆၇။ ရည်စူးချက်ပြဝိဘတ်။ ။ တစ်စုံတစ်ရာ၊ တစ်စုံတစ်ဦးကို ရည်စူးကြောင်းပြသည့်ဝိဘတ်ကို ရည်စူးချက်ပြဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ရည်စူးချက်ပြဝိဘတ်တို့မှာ ငှာ၊ အလို့ငှာ၊ ဇို့၊ အတွက် တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။(က) မြန်မာ့စစ်ပညာအကြောင်းကို ပြည်သူတို့ သိစေခြင်းငှာ တပ်မတော်ပြပွဲကို ပြသသည်။
- (ခ) ကျောင်းသားများသည် ဗဟုသုတအလို့ငှာ လေ့လာရေးခရီးထွက်ကြသည်။

- (ဂ) အစ်ကိုကြီးသည် ညီငယ်စိုးကစားစရာ ဝယ်လာသည်။
- (ဃ) ကျောင်းမှန်မှန်တက်သူတို့အဖို့မည်သည့်စာမျှ မခက်ပါ။
- (င) အလုပ်သမားတို့သည် ကိုယ့်နိုင်ငံကြီးပွားရေးအတွက် အလုပ်ကို အားသွန်ခွန်စိုက်လုပ်ကြသည်။

၆၈။ နေရာဆက်တိုက်ပြဋ္ဌာနိက။ ။ နေရာအဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကို ပြသည့်ဝိဘတ်ကို နေရာဆက်တိုက်ပြဋ္ဌာနိက ဟုခေါ်သည်။

နေရာဆက်တိုက်ပြဋ္ဌာနိကတို့မှာ တိုင်တိုင်၊တိုင်အောင် စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(က) ကျွန်တော်တို့သည် မော်တော်ကားဖြင့်မိုင် (၁၂၀) တိုင်တိုင် ခရီးသွားခဲ့ကြသည်။

(ခ) ရွာသားများသည် လယ်ကွင်းမှ ချောင်းတိုင်အောင် ရေနုတ်မြောင်းတူးကြသည်။

၆၉။ အချိန်ဆက်တိုက်ပြဋ္ဌာနိက။ ။ အချိန်အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကို ပြသည့်ဝိဘတ်ကို အချိန်ဆက်တိုက်ပြဋ္ဌာနိက ဟုခေါ်သည်။

အချိန်ဆက်တိုက်ပြဋ္ဌာနိကတို့မှာ တိုင်တိုင်၊တိုင်အောင်၊ပတ်လုံး၊လုံးလုံး စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(က) ရေလုပ်သားကြီးဦးမြိုင်သည် ရေအောက်၌ တစ်နာရီ တိုင်တိုင် နေနိုင်သည်။

(ခ) မမြဲသည် ည (၁၁) နာရီတိုင်အောင်စာဖတ်လေ့ရှိသည်။

(ဂ) နှင်းဆီပန်းသည် တစ်နှစ်ပတ်လုံးပွင့်သည်။

(ဃ) သူသည် (၃) လလုံးလုံး အသက်သတ်လွတ် စားသည်။

၇၀။ ကြိယာဝိဘတ်။ ။ ကြိယာ၏နောက်၌တည်၍ ၎င်းကြိယာ၏ ကာလနှင့်အမျိုးအစားကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားပြသောဝိဘတ်ကို ကြိယာဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

၇၁။ ကြိယာဝိဘတ် (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝိဘတ် (၂) မျိုးတို့မှာ-

(၁) ကာလပြကြိယာဝိဘတ်

(၂) အမျိုးအစားပြကြိယာဝိဘတ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

၇၂။ ကာလပြုကြိယာဝိဘတ်။ ။ ကြိယာ၏ ပြုခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ရှိခြင်းနှင့်စပ်ဆိုင်သည့် အချိန်ကိုပြသော ဝိဘတ်ကို ကာလပြုကြိယာဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။

၇၃။ ကာလပြုကြိယာဝိဘတ် (၃) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝိဘတ် (၃) မျိုးတို့မှာ-

- (က) ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြုကြိယာဝိဘတ်
- (ခ) အတိတ်ကာလပြုကြိယာဝိဘတ်
- (ဂ) အနာဂတ်ကာလပြုကြိယာဝိဘတ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

၇၄။ ကာလပြုကြိယာဝိဘတ်တို့မှာ သည်၊ ၏၊ ပြီ၊ မည်၊ လိမ့်မည်၊ အံ၊ လတ္တံ့ တို့ဖြစ်ကြသည်။ ‘သည်၊ ၏၊ ပြီ’ ဝိဘတ်တို့သည် ကြိယာ၏နောက်၌တည်၍ ၎င်းကြိယာ၏ ပစ္စုပ္ပန်ကာလနှင့် အတိတ်ကာလ တို့ကိုပြသည်။ ‘မည်၊ လိမ့်မည်၊ အံ၊ လတ္တံ့’ ဝိဘတ်တို့သည် အနာဂတ်ကာလကိုပြသည်။ ကာလပြု ကြိယာဝိဘတ်တို့သည် ကြိယာ၏ကာလကို ပြကြသည်ဆိုရာ၌ ပိုင်းပိုင်းခြားခြား ပုံသေနည်းအားဖြင့် ပြကြခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဝါကျ၌ပါဝင်သော အချိန်ပြပုဒ်နှင့် ဝါကျ၏ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်တို့ကိုလိုက်၍ ကာလကို ပြကြခြင်းဖြစ်သည်။

၇၅။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြုကြိယာဝိဘတ်။ ။ ကြိယာ၏ ပြုဆဲ၊ ဖြစ်ဆဲ၊ ရှိဆဲကာလကိုပြသော ဝိဘတ်ကို ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြုကြိယာဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြုကြိယာဝိဘတ်တို့မှာ သည်၊ ၏၊ ပြီ တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။ (က) ဆရာသည် မြန်မာသဒ္ဒါကို ယခုသင်ကြားသည်/၏။

(ခ) ယနေ့ ရာသီဥတုသာယာသည်/၏။

(ဂ) ကချင်ပြည်နယ်၌ ရေခဲများ ဖုံးလွှမ်းနေသော တောင်တန်းများရှိ သည်/၏။

(ဃ) မီးရထားသည် ဘူတာရုံထဲသို့ ဝင်လာပြီ။

သာကေဝါကျ (က) ၏ ဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ်မှာ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ဆရာ သည် မြန်မာသဒ္ဒါကို သင်ကြားနေကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤဝါကျ၌ သင်ကြားကြိယာ၏ ပြုဆဲကာလကိုပြသည့် ယခုဟူသော အချိန်ပြပုဒ် လည်း ပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘သည်၊ ၏’ တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလကို ပြသည့်ကြိယာဝိဘတ်များ ဖြစ်ကြသည်။

သာကေဝါကျ (ခ) ၏ ဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ်မှာ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ရာသီဥတုသာယာကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤဝါကျ၌ သာယာ ကြိယာ

သံဃကသီကဏ္ဍ(၇)၏ ဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ်မှာ ယစ္စပွန်ကာလ၌ ရေခဲ
များစွာရွာခဲ့သော ကောင်းကန်များသည် ကျန်ပြည်နယ်၌ ရှိနေ
ကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ကျန်ယစ္စပွန်ကာလကိုပြသသည့် အချိန်ပြပွဲ
ပေါ်စင်ဆင်စည်း ယင်းမိကျ၏ ဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ်အရ 'သည်'၊
၏' တို့ သည် ယစ္စပွန်ကာလကိုပြသသည့် ကြိယာစိတ်များပင် ဖြစ်ကြ
သည်။

၇၆။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြုကြိယာတို့ဘဝဟ် “သဉ္စည်၏” တို့ကို ပြုလေ့ပြုရာရှိဒ်သာ၊ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ရာရှိဒ်သာ အဖြစ်လာဖျက်နွှံင် အဖြတ်ခမ်းပျန်ကန်းနေသော သဘာဝထဲကို ပြုရဉ်တည်း အဆုံးပြုကြဉ် သာဓက။ ။(ဂ) မေအိုင်မေအိုင်သောင်းနောက် နေထိုင်တာဝန်လုပ်ငန်း

၁၁။(၁၇) ခေတ်စဉ်အတွင်း နှစ်စဉ် နှစ်စဉ် နှစ်စဉ် နှစ်စဉ် နှစ်စဉ်

(၆၆) ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးရုံးမှ ဝန်ထမ်းများ၏ အကျိုးအမြတ်များကို

(၁) ကိုယ်တိုင်နှင့်အခြားနိုင်ငံသားလူမှုကောသီများနှင့်

သဘာဝကဏ္ဍကိစ္စ(က)သည်မအစိတ်မအပိုက်မရှိပဲပြုပြင်ဆင်ယင်သော အစုစုအစုစုတို့ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြုပြင်ဆင်ယင်သော အပြုပြင်ဆင်ယင်တို့ ပြုပြင်ဆင်ယင်သည်။

သဘာဝစာအုပ်(၁၉)သစ်တစ်စောင်နှင့်သစ်ရွှေကုန်းမင်းပြန်စာပေပြန်စာ
ရိုးစကော သဘာဝစာအုပ်ပြန်သည်။ ဤသို့ပြန်စာပေပြန်စာရိုးစကော သဘာဝစာအုပ်
ပြန်၍ “သစ်” အစာအုပ်အုပ်စု အစာအုပ်ပြန်ရသည်။

သဘာဝစင်တို့၊ (၄) သည် ကိုယ်ကျင့်စာအရရှိသူသည် လူ့စကားဖြစ်
သည်ဟု သဘောထားခြင်းနှင့် အသံသရာတစ်ခုကို ပြော၍ “သည်၊ ဟိ”
စိတ်စင်တို့ကို အစဉ်ပြုသည်။

၇၇၇။ အာတိတ်ကာလပြုကြိယာမိဘတ်။ ။ (ကြိယာ၏ ပြုပြီး၊ ပြုစီပြီး၊ ရှိပြီးကာလကိုပြသော ဝိဘတ်ကို အာတိတ်ကာလပြုကြိယာမိဘတ်ဟုခေါ်သည်။)

အာတိတ်ကာလပြုကြိယာမိဘတ်ကိုသာသည်၏ပြုကိုဖြစ်သည်။

သောကေ။ ။ ((က)) သူသည်ယမိတ်ကဈေးရောင်းသည်/၏။

((ခ)) ယမိန်နေက ရာသီဥတုသားယာသည်/၏။

((ဂ)) အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် သံလျင်မြို့ကို တိုက်ခိုက်သည်/၏။

((ဃ)) ((၁၉၈၃)) ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ လူဦးရေ (၁၅.၃) သန်းရှိသည်/၏။

((င)) သူသွားပြီး

သောကေမိကျ ((က)) ၏ ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်မှာ အာတိတ်ကာလ၌ သူ ဈေးရောင်းကြောင်း ယူဆဖြစ်သည်။ ဤမိကျ၌ ဈေးရောင်းကြိယာ၏ ပြုပြီးကာလကိုပြသည့် ယမိတ်ကဟူသော အချိန်ပြုစပ်လည်းပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘သည်၊ ၏’ တို့သည် အာတိတ်ကာလကိုပြသည့် ကြိယာ ဝိဘတ်များဖြစ်ကြသည်။

သောကေမိကျ ((ခ)) ၏ ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်မှာ အာတိတ်ကာလ၌ ရာသီဥတုသားယာကြောင်း ဖြစ်သည်။ ဤမိကျ၌ သားယာကြိယာ ၏ ပြုပြီးသောကာလကိုပြသည့် ယမိန်နေက ဟူသော အချိန်ပြုစပ်လည်းပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် “သည်၊ ၏” တို့သည် အာတိတ်ကာလကို ပြသည့် ကြိယာဝိဘတ်များဖြစ်ကြသည်။

သောကေမိကျ ((ဂ)) ၏ ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်မှာ အာတိတ်ကာလ၌ အလောင်းမင်းတရားကြီး သံလျင်မြို့ကို တိုက်ခိုက်ကြောင်း ဖြစ်သည်။ ဤမိကျ၌ အာတိတ်ကာလကိုပြသည့် အချိန်ပြုစပ် မပါဝင်သော်လည်း ယင်းမိကျ၏ ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်အရ “သည်၊ ၏” တို့သည် အာတိတ်ကာလကိုပြသည့် ကြိယာဝိဘတ်များဖြစ်ကြသည်။

သောကေမိကျ ((ဃ)) ၏ ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်မှာ အာတိတ်ကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ လူဦးရေ (၁၅.၃) သန်းရှိကြောင်း ဖြစ်သည်။ ဤမိကျ၌ ရှိ ကြိယာ၏ ရှိပြီးကာလကိုပြသည့် ((၁၉၈၃)) ခုနှစ်တွင်ဟူသော အချိန်ပြုစပ်လည်းပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် “သည်၊ ၏” တို့သည် အာတိတ်ကာလကိုပြသည့် ကြိယာဝိဘတ်များဖြစ်ကြသည်။

သောကေမိကျ ((င)) ၏ ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်မှာ အာတိတ်ကာလ၌ သူသွားကြောင်း ဖြစ်သည်။ ဤမိကျ၌ သွားသော အာတိတ်ကာလကို

ပြသည့်အချိန်ပြသည့် အချိန်ပြပုဒ် မပါဝင်သော်လည်း ယင်းဝါကျ၏ ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်အရ 'ပြီ' သည် အတိတ်ကာလကို ပြသည့် ကြိယာဝိဘတ်များ ဖြစ်ကြသည်။

၇၈။ အနာဂတ်ကာလပြကြိယာဝိဘတ်။ ။ ကြိယာ၏ ပြုလတ္တံ့၊ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ရှိလတ္တံ့ကာလကို ပြသော ဝိဘတ်ကို အနာဂတ်ကာလပြကြိယာဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

အနာဂတ်ကာလပြကြိယာဝိဘတ် တို့မှာ မည်၊ လိမ့်မည်၊ အံ့၊ လတ္တံ့တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(က) သူ နက်ဖြန် ပြန်လာမည်/လိမ့်မည်။

(ခ) သင်၏ ကြိုးစားမှုသည်နောင်တွင် သင့်ကို အကျိုးပေး အံ့/လတ္တံ့။

(ဂ) ကျွန်ုပ်တို့သည် အများအကျိုးဆောင်လျှင် ကိုယ့်အကျိုးအောင်မည်/ လိမ့်မည်။

(ဃ) မိုးမှန်မှန်ရွာသဖြင့် စပါးကောင်းစွာ ထွက်အံ့/လတ္တံ့။

(င) မောင်မောင်သည် ကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် လုပ်အားပေးစခန်း၌ ရှိ မည်/လိမ့်မည်။

(စ) (၂၀၀၀) ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ၌ လူဦးရေသန်းပေါင်း (၆၅၀၀) ရှိအံ့/ လတ္တံ့။

၇၉။ အမျိုးအစားပြကြိယာဝိဘတ်။ ။ ကြိယာ၏အမျိုးအစားကို ပြသောဝိဘတ်ကို အမျိုးအစားပြ ကြိယာဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

၈၀။ အမျိုးအစားပြကြိယာဝိဘတ် (၄) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝိဘတ် (၄) မျိုးတို့မှာ-

(က) စေခိုင်းဝိဘတ်

(ခ) ညှိနှိုင်းဝိဘတ်

(ဂ) ဆန္ဒညွှန်ဝိဘတ်

(ဃ) အမိန့်ချဝိဘတ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

၈၁။ စေခိုင်းဝိဘတ်။ ။ စေခိုင်းခြင်းကိုပြသည့် ဝိဘတ်ကို စေခိုင်းဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။ စေခိုင်းဝိဘတ်မှာလော့ ဖြစ်သည်။

သာဓက။ ။(က) သင်တို့သည် ဤအိမ်မှ ယခုချက်ချင်း ထွက်သွားလော့။

(ခ) နွေအခါ၌ ရေကို ချွေချွေတာတာ သုံးစွဲကြ လော့။

၈၂။ ညှိနှိုင်းဝိဘတ်။ ။ ဆောင်ရွက်သူအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းခြင်းကိုပြသည့် ဝိဘတ်ကို ညှိနှိုင်းဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ညှိနှိုင်းဝိဘတ်တို့မှာ စိုးရအောင် စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(က) မိုးချုပ်ပြီ။ ပြန်မိုး

(ခ) စာမေးပွဲနီးပြီ။ စုပေါင်းစာကျက်ကြရအောင်။

၈၃။ ဆန္ဒညွှန်ဝိဘတ်။ ။ ခွင့်တောင်းခြင်း၊ ပန်ကြားခြင်း၊ ဆုတောင်းမေတ္တာပို့သခြင်း၊ ကျိန်ဆဲခြင်း စသော အလိုဆန္ဒတို့ကို ဖော်ပြသည့် ဝိဘတ်ကို ဆန္ဒညွှန်ဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။

ဆန္ဒညွှန်ဝိဘတ်တို့မှာ ပါရစေ၊ ပါစေ တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(က) ဤစာအုပ်ကို ကြည့်ပါရစေ။

(ခ) သတ္တဝါအပေါင်း ကျန်းမာကြပါစေ။

(ဂ) အနိုင်ကျင့်တတ်သူတိုင်း ဘေးတွေ့ပါစေ။

၈၄။ အမိန့်ချုပ်ဝိဘတ်။ ။ အမိန့်ပေးခြင်းကို ဖော်ပြသည့်ဝိဘတ်ကို အမိန့်ချုပ်ဝိဘတ် ဟုခေါ်သည်။ အမိန့်ချုပ်ဝိဘတ်မှာ စေ ဖြစ်သည်။

သာဓက။ ။ ဤတရားခံသည် တစ်နှစ်အတွင်း ကောင်းမွန်စွာ နေစေ။

အနှစ်ချုပ်

အမျိုးအစားနှင့် သာဓကများ။

လောကျင့်ခန်း

၁။ ဝိဘတ်အမျိုးအစား မည်မျှရှိသနည်း။ ယင်းတို့ကို ဖော်ပြပါ။

၂။ မည်သည့် ဝိဘတ်ကို နာမ်ဝိဘတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

၃။ နာမ်ဝိဘတ်(၁၇)မျိုးကို သက်ဆိုင်ရာ ဝိဘတ်တို့နှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။

၄။ အောက်ပါ ဝိဘတ်အသီးသီးသည် မည်သည့် ဝိဘတ်အမျိုးအစား၌ ပါဝင်သည်ကို ဖော်ပြပါ။

က၊ မှာ၊ ဖြင့်၊ နှင့်၊ ၌၊ တွင် ၊ ဝယ်၊

တိုင်အောင်၊ သို့၊ အထိ၊ တိုင်တိုင်။

၅။ (က) အောက်ပါ နာမ်ဝိဘတ်အတွဲတစ်ခုစီကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။

နမူနာ။ ။ မောင်ချစ်ညိုသည် သတင်းစာကို ဖတ်သည်။

သည်-ကို၊ က-ကို၊ သည်-မှ၊ သည်-မှာ၊ ကို-မှာ၊

သည်-ကြောင့်၊ သည်-နှင့်အတူ၊ သည်-နှင့်တကွ၊

အနက်-သည်၊ သည်-အလို့ငှာ၊ သည်-တိုင်အောင်။

((ခ) အောက်ပါနာမ်ဝိဘတ်အတွဲတစ်ခုစီကို ဝါကျ၌ သုံးပြုပါ။
 နမူနာ။ ။ မောင်မောင်သည် ရန်ကုန်မှ မန္တလေးသို့ သွားသည်။
 သည်-သို့၊ ဖြင့်-သည်ကိုနှင့်၊ က-အား-ကို၊
 သည်-က-အထိ၊ သည်-၏-ကို၊ သည်-ကို-က၊
 သည်-နှင့်အညီ-ကို၊
 မှ-အထိ-ဖြင့်၊ သည်-မှ-တိုင်း၊ သည်-၌-တိုင်တိုင်။

၆။ မည်သည့် ဝိဘတ်ကို ကြိယာဝိဘတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

၇။ မည်သည့် ဝိဘတ်ကို ကာလပြကြိယာဝိဘတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

၈။ အောက်ပါ ကာလပြကြိယာဝိဘတ်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုဖော်ပြပါ။ ယင်းကာလပြကြိယာဝိဘတ် တစ်မျိုးစီနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဝိဘတ်တို့ကိုလည်း ဝါကျတွင် သုံးပြုပါ။

(က) ယစ္စပ္ပန်ကာလပြကြိယာဝိဘတ်

(ခ) အတိတ်ကာလပြကြိယာဝိဘတ်

(ဂ) အနာဂတ်ကာလပြကြိယာဝိဘတ်

၉။ မည်သည့် ဝိဘတ်ကို အမျိုးအစားပြကြိယာဝိဘတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

၁၀။ အောက်ပါ အမျိုးအစားပြကြိယာဝိဘတ်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြပါ။

ယင်းအမျိုးအစားပြ ကြိယာဝိဘတ်တစ်မျိုးစီနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဝိဘတ်တို့ကိုလည်း ဝါကျတွင် သုံးပြုပါ။

(က) စေခိုင်းဝိဘတ်

(ခ) ညှိနှိုင်းဝိဘတ်

(ဂ) ဆန္ဒညွှန်ဝိဘတ်

(ဃ) အမိန့်ချဝိဘတ်

သမ္မန္တ

သမ္မန္တ

၈၅။ ပုဒ်အချင်းချင်းကိုဖြစ်စေ၊ ဝါကျအချင်းချင်းကိုဖြစ်စေ၊ အဓိပ္ပာယ်အချင်းချင်းကိုဖြစ်စေ ဆက်စပ်ပေးသောစကားလုံးကို သမ္မန္တ ဟုခေါ်သည်။

၈၆။ သမ္မန္တကို ဆက်စပ်ပုံအရနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်အရ ဟူ၍ (၂) မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။

၈၇။ ဆက်စပ်ပုံအရသမ္မန္တ (၃) မျိုးရှိသည်။ ယင်းသမ္မန္တ (၃) မျိုးတို့မှာ-

- (က) ပုဒ်ဆက်သမ္မန္တ
- (ခ) ဝါကျဆက်သမ္မန္တ
- (ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဆက်သမ္မန္တ တို့ဖြစ်ကြသည်။

၈၈။ အနက်အဓိပ္ပာယ်အရသမ္မန္တ (၁၁) မျိုးရှိသည်။ ယင်းသမ္မန္တ (၁၁) မျိုးတို့မှာ-

- (က) ဆန့်ကျင်ပြသမ္မန္တ
- (ခ) အချိန်ပြသမ္မန္တ
- (ဂ) အကျိုးမျှော်ပြသမ္မန္တ
- (ဃ) အကြောင်းပြသမ္မန္တ
- (င) နှိုင်းယှဉ်ပြသမ္မန္တ
- (စ) မေးခွန်းစဉ်ပြသမ္မန္တ
- (ဆ) ရွေးချယ်ပြသမ္မန္တ
- (ဇ) ကန့်သတ်ချက်ပြသမ္မန္တ
- (ဈ) ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ္မန္တ
- (ည) တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ္မန္တ
- (ဋ) တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ္မန္တ

(ဆက်စပ်ပုံအရသမ္မန္တ (၃) မျိုးအကြောင်းကို မြန်မာသဒ္ဒါ အတွဲ (၃)၊ အခန်း (၂)၊ (၃)၊ (၄) တို့၌ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်အရသမ္မန္တ (၁၁) မျိုးအကြောင်းကို ယခုဆက်လက်ဖော်ပြမည်။)

၈၉။ ဆန့်ကျင်ပြသမ္မန္တ ။ ရှေ့၌ဖော်ပြသော အကြောင်းအရာကို နောက်၌ဖော်ပြသည့် အကြောင်းအရာက ဆန့်ကျင်သည့်အနက်ဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသောသမ္မန္တကို ဆန့်ကျင်ပြသမ္မန္တ ဟုခေါ်သည်။

ဆန့်ကျင်ပြသမှုတွေမှာ သို့ရာတွင်၊ သို့သော်လည်း၊ လင့်ကစား၊ သော်လည်း၊ စေကာမူ၊ လျက်နှင့်၊
မ...ဘဲလျက် စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။(က) မိုးချုန်းသည်။ သို့ရာတွင် မိုးမရွာပေ။
(ခ) သူသည် ထမင်း (၃) ပန်းကန် စားသည်။ သို့သော်လည်း သူသည်
မတင်းတိမ်သေးပေ။
(ဂ) ဦးမြတ်သာသည် ရေလုပ်သားပင် ဖြစ်လင့်ကစား ရေမကူးတတ်ပေ။
(ဃ) သူသည် အဆင်းလှသော်လည်း အချင်းမလှရှာပေ။
(င) အလုပ်တာဝန် များစေကာမူ သူသည်မည်သည့်မည်သူ့ပေ။
(စ) မမြဲသည် ကြားလျက်နှင့်မကြားယောင်ဆောင်သည်။
(ဆ) သူသည် မဆာဘဲလျက်မုန့်ကို စားသည်။

၉၀။ အချိန်ပြသမှု။ ။အခြေအနေ၊ အကြောင်းအရာ စသည်တို့ဖြစ်ပျက်သော အချိန်ကာလကို
ပြခြင်းအားဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသော သမ္ပန္နကို အချိန်ပြသမှု ဟုခေါ်သည်။

အချိန်ပြသမှုတို့မှာ နှင့်တစ်ပြိုင်နက်၊ မှစ၍၊ တိုင်း၊ တိုင်းအောင်၊ အခါတိုင်း၊ မှ၊ စဉ်၊ ရင်း၊ တုန်း၊
သမျှ၊ မ...မီ၊ မ...ရင်း၊ သောအခါ၊ တိုင်း စသည်တို့ဖြစ် ကြသည်။

- သာကေ။ ။(က) လယ်သမားတို့သည် မိုးသံကို ကြားသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ထွန်တုံးကို
ပြင်ကြသည်။
(ခ) ကျောင်းဖွင့်သည်မှစ၍ ကျောင်းသားများ စာကြိုးစားကြသည်။
(ဂ) နံနက် (၃) နာရီထိုးသည်တိုင် သူမအိပ်သေး။
(ဃ) သူပြန်လာသည့်တိုင်အောင် ကျွန်တော်စောင့်မည်။
(င) သူပြုံးလိုက်သည့်အခါတိုင်း သူ၏ပါးချိုင့်ကလေးများပေါ်လာသည်။
(စ) သီတင်းကျွတ်လရောက်မှ ကြာပန်းများပွင့်ကြသည်။
(ဆ) ဆရာစာသင်နေစဉ်စကားမပြောရ။
(ဇ) မိန်းကလေးတစ်ယောက် ရေခပ်ရင်း စကားပြောနေကြသည်။
(ဈ) လသာတုန်းဦးငင်ရသည်။
(ည) ကျွန်ုပ်တို့စည်းလုံးနေသမျှမည်သူကမျှရန်စုံမည်မဟုတ်။
(၎) သူထမင်းမစားမီရေချိုးသည်။
(၅) မောင်မောင်သည် စာမေးပွဲ မပြီးမချင်း ရုပ်ရှင်မကြည့်ပါ။
(၆) မောင်ချစ်ညိုသည်သူ၏ မွေးနေ့ရောက်တိုင်း ဥပုသ်စောင့်လေ့ရှိသည်။

၉၁။ အကျိုးမျှော်ပြသမ္ပန္န။ ။အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာကို မျှော်လင့်သည့်အနက်ဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသောသမ္ပန္နကို အကျိုးမျှော်ပြသမ္ပန္န ဟုခေါ်သည်။

အကျိုးမျှော်ပြသမ္ပန္နတို့မှာ အောင်၊ ရန်၊ ဖို့၊ ရန်အလိုငှာ၊ ရန်အတွက်၊ အံ့သောငှာ၊ စိမ့်သောငှာ၊ စသည့်တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။(က) လူကောင်းဖြစ်အောင် ကိုယ်ကျင့်တရားကို စောင့်ထိန်းရမည်။
(ခ) လူတော်ဖြစ်ရန်ကြိုးစားရမည်။
(ဂ) ကိုယ်တိုင်းပြည်လုံခြုံဖို့အရွယ်ရောက်သူတိုင်း စစ်ပညာကိုတတ်ထားရမည်။
(ဃ) နိုင်ငံ၏စီးပွား တိုးတတ်ရန်အလိုငှာ ကုန်များကိုအဆင့်မီမီထုတ်လုပ်ကြရမည်။
(င) ကျန်းမာစေရန်အတွက် သင့်တင့်မျှတသော အစားအစာကိုစားရမည်။
(စ) မုဆိုးသည် သားကောင်ကို ပစ်အံ့သောငှာလင့်စင်ပေါ်ကစောင့်သည်။
(ဆ) နွေအခါရေမပြတ်စိမ့်သောငှာရေကန်ကို တူးကြသည်။

၉၂။ အကြောင်းပြသမ္ပန္န။ ။အကြောင်းပြသည့်အနက်ဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသောသမ္ပန္နကို အကြောင်းပြသမ္ပန္န ဟုခေါ်သည်။

အကြောင်းပြသမ္ပန္နတို့မှာ ၍၊ နှင့်၊ သောကြောင့်၊ သဖြင့်၊ လို့၊ ထိုကြောင့်၊ သို့ဖြစ်၍၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာကေ။ ။(က) ကျွန်တော်စာမေးပွဲအောင်၍ တစ်အိမ်သားလုံးဝမ်းသာကြသည်။
(ခ) သူသည် ဆူဆူညံညံအသံကြားသည်နှင့် အိပ်ရာမှနိုးလာသည်။
(ဂ) လူအများတရားစောင့်သောကြောင့် မိုးလေဝသမှန်ကန်သည်။
(ဃ) မိုးလေဝသမှန်ကန်သဖြင့် သီးနှံပို၍ထွက်သည်။
(င) သူပြောလို့ကျွန်တော်သိရတယ်။
(စ) သူသည် ရိုးသားဖြောင့်မတ်သည်။ ထိုကြောင့် သူ့ကိုအများက ယုံကြည်လေးစားသည်။
(ဆ) နတ်တော်လသို့ရောက်ပြီ။ သို့ဖြစ်၍ သဇင်ပန်းပွင့်သည်။
(ဇ) ဤအရပ်၌ ရာသီဥတုပူပြင်းသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သစ်ပင်နည်းပါးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၉၃။ နှိုင်းယှဉ်ပြသမှု။ ။ နှိုင်းယှဉ်သည့်အနက်ဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသောသမ္ပန္နကို နှိုင်းယှဉ်ပြသမှု ဟုခေါ်သည်။

နှိုင်းယှဉ်ပြသမှုတို့မှာ သက္ကသို၊ သလို၊ ထက် စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။(က) သူကြိုးစားသက္ကသိုကျွန်တော်ကြိုးစားသည်။

(ခ) ဤကိစ္စသည် လယ်ပြင်မှာ ဆင်သွားသလိုထင်ရှားသည်။

(ဂ) ရောဂါဖြစ်မှ ကုသသည်ထက် ရောဂါမဖြစ်မီ ကြိုတင်ကာကွယ်သည် ကပို၍သင့်မြတ်သည်။

၉၄။ ပေါင်းစည်းပြသမှု။ ။လူ၊ အရာဝတ္ထု၊ အကြောင်းအရာတို့ကို ပေါင်းစည်းသည့်အနက်ဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသောသမ္ပန္နကို ပေါင်းစည်းပြသမှု ဟုခေါ်သည်။

ပေါင်းစည်းသမ္ပန္နတို့မှာ နှင့်၊ လည်း.....လည်း၊ အပြင်.....လည်း၊ သာမက...လည်း၊ သာမဟုတ်....လည်း စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။(က) ရေနင့်ကြာသည် လွန်စွာပန်ရသည်။

(ခ) သူသည်စကားပြောလည်းကောင်းသည်၊ စာရေးလည်းကောင်းသည်။

(ဂ) ဆရာကြီးသည် ကျောင်းအုပ်ချုပ်ရေးအပြင် သင်ကြားရေးကိုလည်း တာဝန်ယူရသည်။

(ဃ) တပ်မတော်၌ အမျိုးသားများသာမက အမျိုးသမီးများလည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြသည်။

(င) မြဝတီမင်းကြီးဦးစမှာ လက်ရုံးရည်သာမဟုတ် နှလုံးရည်လည်းရှိသည်။

၉၅။ ရွေးချယ်ပြသမှု။ ။ တစ်ဦးမဟုတ်တစ်ဦး၊ တစ်ခုမဟုတ်တစ်ခုကို ရွေးချယ်သည့်အနက်ဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသော သမ္ပန္နကို ရွေးချယ်ပြသမှု ဟုခေါ်သည်။

ရွေးချယ်ပြသမှုမှာ သို့မဟုတ် ဖြစ်သည်။

သာကေ။ ။(က) ဆရာကမောင်မောင်၊ သို့မဟုတ် မောင်အောင်ကို အတန်းခေါင်းဆောင်အဖြစ်ရွေးလိမ့်မည်။

(ခ) တနင်္ဂနွေနေ့၌ မုန့်ဟင်းခါး၊ သို့မဟုတ် အုန်းနို့ခေါက်ဆွဲကို ကျွန်တော်တို့ ချက်စားကြမည်။

၉၆။ ကန့်သတ်ချက်ပြသမှု။ ။ တစ်စုံတစ်ရာသော အခြေအနေကို ကန့်သတ်သည့် အနက်ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ စည်းကမ်းသတ်မှတ်သည့် အနက်ဖြင့်ဖြစ်စေ ဆက်စပ်ပေးသောသမ္ပန္နကို ကန့်သတ် ချက်ပြသမှု ဟု ခေါ်သည်။

ကန့်သတ်ချက်ပြသမှုတို့မှာ လျှင်၊ မှ၊ က စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။(က) သားသမီး လိမ္မာလျှင် မိဘ စိတ်ချမ်းသာမည်။

(ခ) လူက ငွေကို ချစ်မှ ငွေက လူကို ချစ်မည်။

(ဂ) ရှေ့ဆောင်နွားလား၊ ဖြောင့်ဖြောင့်သွားက၊ နောက်နွားတစ်သိုက်၊
ဖြောင့်ဖြောင့်လိုက်၏။

(ဃ) သူတစ်ပါးပစ္စည်းခိုးလျှင် အဖမ်းခံရလိမ့်မည်။

(င) သင်တို့သည် ဘာသာတိုင်း၌ အမှတ် (၄၀) ရ မှစာမေးပွဲအောင်မည်။

(စ) ယာဉ်မောင်းသူသည် ယာဉ်စည်းကမ်းကို မလိုက်နာပါက အရေးယူ
ခြင်း ခံရလိမ့်မည်။

၉၇။ ကန့်သတ်မဲ့ပြသမှု။ ။ တစ်စုံတစ်ရာသော အခြေအနေကို ကန့်သတ်ခြင်းမရှိသည့် အနက် ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ခြင်းမရှိသည့် အနက်ဖြင့်ဖြစ်စေ ဆက်စပ်ပေးသော သမ္ပန္နကို ကန့်သတ်မဲ့ပြသမှု ဟု ခေါ်သည်။

ကန့်သတ်မဲ့ပြသမှုတို့မှာ ဖြစ်စေ...ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်စေ...မ...ဖြစ်စေ၊ သော်လည်းကောင်း...သော် လည်းကောင်း၊ သော်လည်းကောင်း...မ...သော်လည်းကောင်း စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။(က) ထားဝယ်မြို့သို့ လေယာဉ်ယုံဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သင်္ဘောဖြင့်ဖြစ်စေသွားနိုင် သည်။

(ခ) သူ လာသည်ဖြစ်စေ၊ မလာသည်ဖြစ်စေ ကျွန်တော်ရောက်အောင် လာမည်။

(ဂ) ဦးကြီးသည် သူ၏ယာ၌ နှမ်းသော်လည်းကောင်း၊ မြေပဲသော်လည်း ကောင်းစိုက်လိမ့်မည်။

(ဃ) စာမေးပွဲဖြေဖြစ်လျှင် သော်လည်းကောင်း၊ မဖြေဖြစ်လျှင် သော်လည်း ကောင်း စာမေးပွဲဝင်ကြေးကိုမူ ပေးကြရမည်။

၉၈။ တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ္ပန္န။ ။ တစ်ပြိုင်နက်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းအနက်ဖြင့် ဝါကျအချင်းချင်းဆက်စပ်ပေးသော သမ္ပန္နကို တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ္ပန္န ဟုခေါ်သည်။

တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ္ပန္နတို့မှာ လျက်၊ ကာ၊ ရင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(က) မုဆိုးသည် ချုံကို ကွယ်လျက် သားကောင်ကို ချောင်းနေသည်။

(ခ) ဖိုးသာအောင်သည် သီချင်းတကြော်ကြော်ဆိုကာ လယ်ထွန်နေသည်။

(ဂ) ဦးမြနှင့် ဦးလှတို့သည် လမ်းလျှောက်ရင်းစကားပြောကြသည်။

(ဃ) မိုးသည် တအုန်းအုန်းမြည်လျက် သည်းတန်စွာရွာနေသည်။

(င) လေပြင်းကြောင့် အုန်းလက်တို့သည် အချင်းချင်းထိခတ်ကာ တရွှန်းရွှန်း မြည်နေသည်။

(စ) လုပ်သားများသည် အလုပ်လုပ်ရင်း ပညာရှာကြသည်။

၉၉။ တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ္ပန္န။ ။တစ်ခုပြီးတစ်ခုဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းအနက်ဖြင့် ဝါကျအချင်းချင်း ဆက်စပ်ပေးသောသမ္ပန္နကို တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ္ပန္နဟုခေါ်သည်။

တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ္ပန္နတို့မှာ ကာ၊ ၍ တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(က) လူဆိုးများကို ရဲအဖွဲ့ကဖမ်းဆီးကာ ရဲစခန်းသို့ ခေါ်ဆောင်သွားသည်။

(ခ) ဘုရားဖူးများသည် ကင်ပွန်းစခန်း၌ ခေတ္တနား၍ ကျိုက်ထီးရိုးဘုရားဆီသို့ ခရီးဆက်ကြသည်။

(ဂ) မြစ်လက်တက်များသည် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်၌ ရောဝတီမြစ်မှ ခွဲထွက်ကာ ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်ထဲသို့ စီးဝင်ကြသည်။

(ဃ) နေသည် အရှေ့မှထွက်၍ အနောက်သို့ ဝင်သည်။

အနှစ်ချုပ်

အမျိုးအစားနှင့် သာဓကများ။

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ အနက်အဓိပ္ပာယ်အရသမ္ပန္န (၁၁) မျိုးကို ဖော်ပြပါ။

၂။ မည်သည့်သမ္ပန္နကို ဆန့်ကျင်ပြသမ္ပန္နဟုခေါ်သနည်း။ အောက်ပါဆန့်ကျင်ပြသမ္ပန္နတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြုပါ။

သို့ရာတွင်၊ လင့်ကစား၊ စေကာမူ၊ လျက်နှင့်၊ မ... ဘဲလျက်။

- ၂၃။ မည်သည့်သမ္မန္တကို အချိန်ပြသမ္မန္တဟု ခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ အချိန်ပြသမ္မန္တတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 နှင့်တစ်ပြိုင်နက်၊ အခါတိုင်း၊ စဉ်၊ သမျှ၊ မ...မိ၊ သောအခါ၊ တိုင်း၊ မ...မချင်း
- ၄။ မည်သည့် သမ္မန္တကို အကျိုးမျှော်ပြသမ္မန္တဟု ခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ အကျိုးမျှော်ပြသမ္မန္တတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 အောင်၊ ရန်၊ အံ့သောငှာ၊ စိမ့်သောငှာ၊ ဖို့။
- ၅။ မည်သည့်သမ္မန္တကို အကြောင်းပြသမ္မန္တဟုခေါ်သနည်း။ အောက်ပါအကြောင်းပြ သမ္မန္တတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 ရှိ၊ သောကြောင့်၊ သဖြင့်၊ လို့၊ ထို့ကြောင့်။
- ၆။ မည်သည့် သမ္မန္တကို နှိုင်းယှဉ်ပြသမ္မန္တဟု ခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ နှိုင်းယှဉ်ပြသမ္မန္တတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 သကဲ့သို့၊ သလို၊ ထက်။
- ၇။ မည်သည့်သမ္မန္တကို ပေါင်းစည်းပြသမ္မန္တဟု ခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ ပေါင်းစည်းပြသမ္မန္တတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 နှင့်၊ လည်း...လည်း၊ အပြင်...လည်း၊ သာမက...လည်း။
- ၈။ မည်သည့်သမ္မန္တကို ရွေးချယ်ပြသမ္မန္တဟု ခေါ်သနည်း။ ရွေးချယ်ပြသမ္မန္တ “သို့မဟုတ်” ကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။
- ၉။ မည်သည့်သမ္မန္တကို ကန့်သတ်ချက်ပြသမ္မန္တ ဟုခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ ကန့်သတ်ချက်ပြသမ္မန္တတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 လျှင်၊ မှ၊ က။
- ၁၀။ မည်သည့်သမ္မန္တကို ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ္မန္တ ဟုခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ္မန္တတို့ ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 ဖြစ်စေ...ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်စေ...မ...ဖြစ်စေ၊ သော်လည်းကောင်း...သော်လည်းကောင်း၊ သော်လည်းကောင်း...မ...သော်လည်းကောင်း။
- ၁၁။ မည်သည့်သမ္မန္တကို တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ္မန္တ ဟုခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ္မန္တ တို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီ၌ သုံးပြပါ။
 လျက်၊ ကာ၊ ရင်း။

ပစ္စည်း

ပစ္စည်း

၁၀၀။ နာမ်၊ နာမ်စား၊ နာမ်ဝိသေသန၊ ကြိယာ၊ ကြိယာဝိသေသနတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်အောင် ကူညီထောက်ပံ့သော စကားလုံးကို ပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

၁၀၁။ ပစ္စည်း (၃) မျိုးရှိသည်။ ယင်းပစ္စည်း (၃) မျိုးတို့မှာ -

(က) နာမ်ပစ္စည်း

(ခ) ကြိယာပစ္စည်း

(ဂ) ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

(ဤပစ္စည်း (၃) မျိုးအနက် နာမ်ပစ္စည်းအကြောင်းကို မြန်မာသဒ္ဒါ အတွဲ (၁)၊ အခန်း (၂)၊

(၃)၊ (၄) တို့၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ကြိယာပစ္စည်းနှင့် ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း အကြောင်းတို့ကိုသာ ယခု ဆက်လက်ဖော်ပြမည်။)

၁၀၂။ ကြိယာပစ္စည်း။ ။ ကြိယာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်အောင် ကူညီထောက်ပံ့သော ပစ္စည်းကို ကြိယာပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

၁၀၃။ ကြိယာပစ္စည်း (၅) မျိုးရှိသည်။ ယင်းပစ္စည်း (၅) မျိုးတို့မှာ-

(က) အမေးပစ္စည်း

(ခ) ကိန်းညွှန်းပစ္စည်း

(ဂ) ကြိယာထောက်ပစ္စည်း

(ဃ) အငြင်းပြပစ္စည်း

(င) ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၀၄။ (က) အမေးပစ္စည်း။ ။ သိလိုသော အကြောင်းအရာ၊ အချက်အလက်တို့ကို မေးမြန်းရာ၌ အသုံးပြုသော ပစ္စည်းကို အမေးပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

အမေးပစ္စည်းတို့မှာ နည်း၊ လော၊ စ၊ လာ၊ လဲ၊ တုံး စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာကေ။ ။ (၁) (ကက) မြန်မာနိုင်ငံ၌ မြစ်ကူးတံတားကြီးပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။

(ခခ) သင်တို့သည် သူတစ်ပါး ကြီးပွားချမ်းသာသည်ကို

ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ရှိကြပါ၏လော။

(ဂဂ) ကျန်းမာပါစ။

(ယဃ) မင်းမိဘများ နေထိုင်ကောင်းကြရဲ့လား။

(ငင) ဘာ ဝယ်ခဲ့သလဲ။

(စစ) ဘယ်သူက ပြောသတုံး။

လို့ဟူသော ပစ္စည်းကို အမေးပစ္စည်း ‘လား၊ လဲ၊ တုံး’ တို့နှင့် တွဲ၍ သုံးလေ့ရှိသည်။

သာဓက။ ။(၂) (ကက) ဒီနေ့ ဘောလုံးပွဲရှိလို့လား။

(ခခ) ဘယ်သူတွေ ကစားမလို့လဲ။

(ဂဂ) ဘယ်မှာ ကစားမလို့တုံး။

(ခ) ကိန်းညွှန်းပစ္စည်း။ ။ကြိယာတို့၏အများကိန်းကို ညွှန်ပြသော ပစ္စည်းကို ကိန်းညွှန်းပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

ကိန်းညွှန်းပစ္စည်းတို့မှာ ကြ၊ ကုန်၊ ကြကုန် တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(၁) (ကက) ရုပ်ရှင်မင်းသား၊ မင်းသမီးတို့သည် တပ်မတော်သားများကို အဆိုအကဖြင့် ဖျော်ဖြေကြသည်။

(ခခ) စပါးပင်တို့သည် မိုးကောင်းစွာရသဖြင့် ရှင်သန်ကုန်၏။

(ဂဂ) သူတော်စင်တို့သည် တိတ်ဆိတ်အေးချမ်းသော အရပ်ကို နှစ်သက်ကြကုန်၏။

ကြိယာကိန်းညွှန်းပစ္စည်းကို မြှုပ်၍လည်း ရေးသားလေ့ရှိသည်။

သာဓက။ ။(၂) (ကက) ရုပ်ရှင်မင်းသား၊ မင်းသမီးတို့သည် တပ်မတော်သားများကို အဆိုအကဖြင့် ဖျော်ဖြေသည်။

(ခခ) စပါးပင်တို့သည် မိုးကောင်းစွာရသဖြင့် ရှင်သန်၏။

(ဂဂ) သူတော်စင်တို့သည် တိတ်ဆိတ်အေးချမ်းသောအရပ်ကို နှစ်သက်၏။

(ဂ) ကြိယာထောက်ပစ္စည်း။ ။ကြိယာ၏အနက်သဘောကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့သောပစ္စည်းကို ကြိယာထောက်ပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

ကြိယာထောက်ပစ္စည်းတို့မှာ ချင်း၊ တတီး၊ နိုင်း၊ ဖူး၊ ဝံ၊ ခဲ၊ ခဲ၊ မိ၊ သင်း၊ ရှာ၊ လွန်း၊ လှ၊ ရက်၊ သေး၊ ဦး၊ အပ်၊ ရ၊ ထိုက်၊ နေ၊ ပြန်၊ တော့၊ နှင်း၊ သွား၊ ရစ်၊ ထား၊ ဖျော်၊ ပစ်၊ ပါ စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။(၁) ချင်း။ ။(ကက) မောင်မြင့်သည် စာမေးပွဲ အောင်သည်။

(ခခ) မောင်မြင့်သည် စာမေးပွဲ အောင်ချင်သည်။

ပထမဝါကျ၌ အောင် ဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် ကြိယာထောက်ပစ္စည်း မပါပေ။ ယင်းဝါကျသည် မောင်မြင့် စာမေးပွဲအောင်ကြောင်း သာမန်မျှသာ ဖော်ပြသည်။

ဒုတိယဝါကျ၌မူကား အောင် ဟူသော ကြိယာ၏နောက် တွင် ချင် ဟူသော ကြိယာထောက် ပစ္စည်းပါသည်။ ထို ချင် ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းသည် ‘ဆန္ဒရှိသည်’ ဟူသော အနက်ဖြင့် အောင်ဟူသော ကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့သည်။

(၂) တတ်။ ။(ကက) မစံပယ်သည် သူငယ်ချင်းများကို ကူညီသည်။

(ခခ) မစံပယ်သည် သူငယ်ချင်းများကို ကူညီတတ်သည်။

ပထမဝါကျ၌ ကူညီဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် ကြိယာထောက်ပစ္စည်း မပါပေ။ ယင်းဝါကျသည် သူငယ်ချင်းများကို မစံပယ် ကူညီကြောင်း သာမန်မျှသာ ဖော်ပြသည်။

ဒုတိယဝါကျ၌မူကား ကူညီဟူသော ကြိယာ၏နောက် တွင် တတ် ဟူသော ကြိယာထောက် ပစ္စည်းပါသည်။ ထိုတတ်ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းသည် ‘ပြုလေ့ ပြုထရှိသည်’ ဟူ သော အနက်ဖြင့် ကူညီဟူသော ကြိယာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထူး ခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့သည်။

(၃) နိုင်။ ။(ကက) အသက် (၁၈) နှစ် ပြည့်သူတိုင်း မဲဆန္ဒပေးသည်။

(ခခ) အသက် (၁၈) နှစ် ပြည့်သူတိုင်း မဲဆန္ဒပေးနိုင်သည်။

ပထမဝါကျ၌ ပေး ဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် ကြိယာထောက်ပစ္စည်း မပါ ပေ။ ယင်း ဝါကျသည် အသက် (၁၈) နှစ် ပြည့်သူတိုင်း မဲဆန္ဒပေးကြောင်း သာမန်မျှသာ ဖော်ပြသည်။

ဒုတိယဝါကျ၌မူကား ပေး ဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် နိုင်ဟူသော ကြိယာ ထောက် ပစ္စည်းပါသည်။ ထို နိုင် ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းသည် ‘အခွင့်အလမ်းရှိ သည်’ ဟူသော အနက်ဖြင့် ပေးဟူသော ကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားအောင် ကူညီ ထောက်ပံ့သည်။

(၄) ဖူး။ ။(ကက) သူသည် တောင်ကြီးမြို့၌ နေသည်။

(ခခ) သူသည် တောင်ကြီးမြို့၌ နေဖူး သည်။

ပထမဝါကျ၌ နေ ဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် ကြိယာထောက်ပစ္စည်း မပါ ပေ။ ယင်း ဝါကျသည် တောင်ကြီးမြို့၌ သူနေကြောင်း သာမန်မျှသာဖော်ပြသည်။

ဒုတိယဝါကျ၌မူကား နေ ဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် ဖူး ဟူသော ကြိယာ ထောက် ပစ္စည်းပါသည်။ ထို ဖူး ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းသည် 'ပြုမူဆောင်ရွက်ဖြစ် ပျက်ခဲ့သည်' ဟူ သော အနက်ဖြင့် နေဟူသော ကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့သည်။

(၅) ဝံ။ ။(ကက) မောင်ချစ်ညိုသည် သစ်ပင်ထိပ်ဖျားသို့ တက်သည်။

(ခခ) မောင်ချစ်ညိုသည် သစ်ပင်ထိပ်ဖျားသို့ တက်ဝံ့သည်။

ပထမဝါကျ၌ တက် ဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် ကြိယာထောက်ပစ္စည်းပါ မပါပေ။ ယင်းဝါကျသည် သစ်ပင်ထိပ်ဖျားသို့ မောင်ချစ်ညိုတက်ကြောင်း သာမန်မျှသာ ဖော်ပြသည်။

ဒုတိယဝါကျ၌မူကား တက် ဟူသော ကြိယာ၏နောက် တွင် ဝံ ဟူသော ကြိယာ ထောက် ပစ္စည်းပါသည်။ ထိုဝံ ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းသည် 'ရဲရင့်သည်' ဟူ သောအနက်ဖြင့် တက် ဟူသော ကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့ သည်။

(၆) ခဲ။ ။(ကက) သူသည် မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောသည်။

(ခခ) သူသည် မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောခဲသည်။

ဒုတိယဝါကျ၌ ပြော ဟူသောကြိယာ၏နောက်တွင် ခဲ ဟူသော ကြိယာထောက် ပစ္စည်း ပါသည်။ ထို ခဲဟူသော ကြိယာထောက် ပစ္စည်းသည် 'ပြုလေ့မရှိ' ဟူသော အနက်ဖြင့် ပြောဟူသော ကြိယာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့သည်။

(၇) ခဲ့။ ။(ကက) ကျွန်တော် လာခဲ့မည်။

(ခခ) အမေ ဈေးက မုန့်ဝယ်လာခဲ့သည်။

(ဂဂ) သူသည် မိုးရွာမှာစိုး၍ ထီးယူလာခဲ့သည်။

(ဃဃ) ကျွန်မတို့ ရွာသို့ အလည်လာခဲ့ပါ။

ဖော်ပြပါ ဝါကျတို့၌ပါသောခဲ ကြိယာထောက်ပစ္စည်းသည် ကာလကိုဖော်ပြသော ပစ္စည်းမဟုတ်ချေ။ ခဲ ပစ္စည်းသည် ယင်းဝါကျတို့၌ပါသော လာ၊ဝယ်လာ၊ယူလာ၊အလည် လာဟူသော ကြိယာတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို သေချာသည့်သဘော၊ ဖြစ်မြောက်သည့် သဘော၊ တိုက်တွန်းသည့် သဘောဖြင့်သာ ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့ကြသည်။

ဖော်ပြပါ သာဓကဝါကျ (၄) ခုတို့ကို ခဲ ပစ္စည်းမပါဘဲလည်း အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားနိုင်သည်။

(ငင) ကျွန်တော် လာမည်။

(စစ) အမေ ဈေးက မုန့်ဝယ်လာသည်။

(ဆဆ) သူသည် မိုးရွာမှာစိုး၍ ထီးယူလာသည်။

(ဇဇ) ကျွန်မတို့ ရွာသို့ အလည်လာပါ။

(၈) မိ။ (ကက) မသိရှိသည် မသိတာ မကြိုက်သော စကားကိုပြောသည်။

(ခခ) မသိရှိသည် မသိတာမကြိုက်သော စကားကိုပြောမိသည်။

ဒုတိယဝါကျ၌ ပြော ဟူသော ကြိယာ၏နောက်တွင် မိ ဟူသော ကြိယာထောက် ပစ္စည်း ပါသည်။ ထို မိ ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းသည် 'အမှတ်မထင်ပြုမူသည်' ဟူသော အနက်ဖြင့် ပြော ဟူသော ကြိယာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့သည်။

(၉) 'ချင်၊ တက်၊ နိုင်၊ ဖူး၊ ဝံ၊ ခဲ၊ ခဲ့၊ မိ' ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းတို့ကဲ့သို့ပင် အောက်ပါ ဝါကျများ၌ ပါရှိသည့် သင့်၊ ရှာ၊ လွန်း၊ လှ၊ ရက်၊ သေး၊ ဦး၊ အပ်၊ ရ၊ ထိုက်၊ နေ၊ ပြန်၊ တော့၊ နင့်၊ သွား၊ ရစ်၊ ထား၊ ပျော်၊ ပစ်၊ ဝါ ဟူသော ကြိယာထောက်ပစ္စည်းတို့သည်လည်း သက်ဆိုင်ရာ ကြိယာ အသီးသီး၏ အနက်သဘောကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့သည်။

သာကေ။ (ကက) သင်သည် ရောဂါဖြစ်စကပင် နီးရာဆရာဝန်နှင့် တိုင်ပင် သင့်သည်။

(ခခ) မမြဲခက်သည် ဆင်းရဲရှာသည်။

(ဂဂ) ဦးမြသည် သားသမီးများကို အလိုလိုက်လွန်းသည်။

(ဃဃ) မိဘမေတ္တာသည် မြင်းမိုရ်တောင်မက ကြီးမားလှသည်။

(ငင) သူသည် ကျေးဇူးရှင်ကို ပြစ်မှားရက်သည်။

(စစ) ပုဂံခေတ်က နံရံဆေးရေးပန်းချီများသည် ယခုတိုင်ရှိသေး သည်။

(ဆဆ) ထမင်းမစားမီ ကျွန်တော်ရေချိုးဦးမည်။

(ဇဇ) ပြည်ထောင်စုသားအချင်းချင်း တစ်ဦးကို တစ်ဦး လေးစား အပ်သည်။

(ဈဈ) (၃) နှစ်အောက် ကလေးများသာ မီးရထားကို အခမဲ့စီးရ သည်။

(ညည) သားသမီးတိုင်း မိဘတို့၏ ဆုံးမသွန်သင်မှုကို နာခံထိုက် သည်။

(ဋဋ) ရွာသားတို့သည် ချောင်းကူးတံတားကို ပြုပြင်နေသည်။

(ဌဌ) 'ဆက်လက် လာပါမည်' ဟု သူက ပြောပြန်သည်။

(ဍဍ) မီးရထားထွက်တော့မည်။

(ဎဎ) ကျွန်တော်ကျောင်းသို့ သွားနှင့်မည်။

(ဏဏ) 'ကျွန်တော့်ကို လာခေါ်မည်' ဟုအစ်ကိုကြီးက မှာသွားသည်။

(တတ) လူကြီးများ အလှူသွားကြသဖြင့် ကျွန်မသည် အိမ်စောင့် အဖြစ် ကျန်ရစ်သည်။

(ထထ) ဦးလေးသည် ကျွန်တော်တို့ လာမည်ကိုသိ၍ ထမင်းချက် ထားသည်။

- (၁၁) ဤစာအုပ်ကို (၂) ကျပ်နှင့် ရောင်းလျှင် ဝယ်ရမည်။
- (၁၂) သူသည် ကျွန်တော်၏ စာအုပ်ကို ဖျောက်ပစ်သည်။
- (၁၃) ဦးကြီး ဆုံးမသည့်အတိုင်း ကျွန်တော်နားထောင်ပါမည်။

(ဃ) အငြင်းပြပစ္စည်း။ ။ ကြိယာ၏မူလအနက်ကို ဆန့်ကျင်အနက်ဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲရာတွင် အသုံးပြုသောပစ္စည်းကို အငြင်းပြပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။
အငြင်းပြပစ္စည်းတို့မှာ ကြိယာ၏ရှေ့၌ထား၍ သုံးလေ့ရှိသော မ ပစ္စည်းနှင့် မ...ဘူး ပစ္စည်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ မ ပစ္စည်းဖြင့် အငြင်းဝါကျကိုရေးရာ၌ အခြားဆီလျော်သော ပစ္စည်းတစ်ခုခုကိုလည်း ကြိယာ၏နောက်တွင်ထား၍ သုံးလေ့ရှိသည်။

- သာဓက။ ။(၁) မူးယစ်ဆေးဝါး၏ အန္တရာယ်ကြီးမားပုံကို သူ မသိချေ။
- (၂) သူသည် ရေနစ်ဖူးသဖြင့် ရေနက်ထဲသို့ မဆင်းတော့။
 - (၃) ပညာလိုသော် မပျင်းနှင့်။
 - (၄) မိုးချုန်းတိုင်းလည်း မိုး မရွာပါ။
 - (၅) ဤမြို့နယ်၌ စာမတတ်သူ မရှိပေ။
 - (၆) ကျွန်မ တစ်ခါမျှ စာမေးပွဲ မကျဖူးဘူး။
 - (၇) အချိန်ကို အလဟဿ မဖြုန်းရဘူး။
 - (၈) ယခုတိုင် ပိတောက်ပန်းများ မပွင့်သေး။

(င) ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်း။ ။ ဝါကျ၏အဆုံး၌ သုံးလေ့ရှိသော (ကြိယာဝိဘတ်မဟုတ်သော) ပစ္စည်းကို ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းဟုခေါ်သည်။

ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းတို့မှာ ကွာ၊ ကွယ်၊ နော်၊ ပါ၊ ပေါ့၊ ဗျာ၊ ရှင်၊ လေ၊ လို့၊ ပေါ့ဗျာ၊ ပေါ့လေ၊ လေကွယ် စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

- သာဓက။ ။(၁) သူ့ခမျာ အားကိုးရာမဲ့ဖြစ်နေပါတယ်ကွာ။
- (၂) ငါ့မြေးတို့ဆန္ဒအတိုင်း ဘိုးဘိုးဆောင်ရွက်ပေးပါမယ်ကွယ်။
 - (၃) စာမေးပွဲ နီးလာပြီနော်။
 - (၄) ကျွန်တော် တတ်နိုင်သမျှ ကူညီတာပါ။
 - (၅) ခရီးပန်းရင် သစ်ပင်ရှိပ်မှာ ခဏ နားကြတာပေါ့။
 - (၆) အားလုံးက ခင်ဗျားကို မျှော်လင့်နေကြပါတယ်ဗျာ။
 - (၇) အခုလိုကူညီတဲ့အတွက် ကျေးဇူးတင်ပါရှင်။
 - (၈) ရထားမိအောင် မြန်မြန်သွားကြမယ်လေ။

(၉) ကျွန်တော် ဈေးသွားမလို့။

(၁၀) ခင်ဗျားတို့က ပြိုင်ပွဲမှာ အနိုင်ရတော့ ပြုံးနိုင်တာပေါ့ဗျာ။

(၁၁) ဒီအခက်အခဲ ပြေလည်သွားအောင် ကျွန်တော်တို့ စဉ်းစားကြတာပေါ့လေ။

(၁၂) 'ပညာရွှေအိုး၊ လူမခိုး' လို့ ဆိုတယ်လေကွယ်။

၁၀၅။ ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း။ ။ ကြိယာနှင့် နာမဝိသေသနတို့ကို နာမ်အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ကြိယာကို နာမဝိသေသန အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ကြိယာနှင့် နာမဝိသေသနတို့ကို ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် သို့လည်းကောင်း ပြောင်းရာ၌ အသုံးပြုသောပစ္စည်းကို ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

၁၀၆။ နာမ်ပစ္စည်းနှင့် ကြိယာပစ္စည်းတို့သည် နာမ်၊ နာမ်စား၊ နာမဝိသေသန၊ ကြိယာ၊ ကြိယာဝိသေသနတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်အောင် ဆောင်ရွက်ကြသော်လည်း ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းမှာမူ ဝါစင်္ဂတစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ ပြောင်းပေးရုံမျှသာ ဆောင်ရွက်သည်။

၁၀၇။ ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း (၃) မျိုးရှိသည်။ ယင်းပစ္စည်း (၃) မျိုးတို့မှာ-

(က) နာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း

(ခ) နာမဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း

(ဂ) ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၀၈။ နာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း။ ။ ကြိယာနှင့် နာမဝိသေသနတို့ကို နာမ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းရန် အသုံးပြုသော ပစ္စည်းကို နာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

၁၀၉။ နာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းပစ္စည်း (၂) မျိုးတို့မှာ-

(က) ကြိယာနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း

(ခ) ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၁၀။ (က) ကြိယာနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း။ ။ ကြိယာကို ကြိယာနာမ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းရာ၌ အသုံးပြုသော ပစ္စည်းကို ကြိယာနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

ကြိယာနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းတို့မှာ အ၊ ခြင်း၊ ရက်၊ ဖွယ်၊ စရာ၊ ဖို့၊ ရန်၊ မှ၊ အ- အတို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။ ကြိယာ + ပစ္စည်း = ကြိယာနာမ်

$$(၁) \quad ၈၃ + ၁၇ = ၁၀၀$$

(၂) စား + ခြင်း = စားခြင်း

(ဤပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ကြိယာမှ ကြိယာနာမ် ဖြစ်လာပုံအကြောင်းကို ကြိယာနာမ်အကြောင်း၌ ဖော်ပြ ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။)

(ခ) ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း။ ။ နာမဝိသေသနကို ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းရာ၌ အသုံးပြုသောပစ္စည်းကို ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းဟုခေါ်သည်။ ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းတို့မှာ အ၊ ခြင်း၊ မှု တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။နာမဝိစသသန + ပစ္စည်း = ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်

(၁) ကောင်း + အ၊ မှု၊ ခြင်း = အကောင်း

ကောင်းမွန်

ကောင်းခြင်း

$$(၂) \quad \text{ထူးချွန်} + \text{မူ၊ ခြင်း} = \text{ထူးချွန်မှု}$$

ထူးချွန်ခြင်း

(ဤပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် နာမဝိသေသနမှ ဂုဏ်ရည်ပြနာမ် ဖြစ်ပေါ် လာပုံကို ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်အကြောင်း၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။)

၁၁၁။ နာမဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း။ ။ ကြိယာကို နာမဝိသေသနအဖြစ်သို့ ပြောင်းရာ၌ အသုံးပြုသောပစ္စည်းကို နာမဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

နာမဝိသေသန ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းတို့မှာ သော၊ သည့်၊ မည့်တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။ ။ ကိုယာ + ပစ္စည်း = နာမ်ဝေသာန

(က) ဝယ် + သော = ဝယ်သော (စာအုပ်)

(ခ) စား + သည့် = စားသည့် (အစာ)

(ဂ) ပြော + မည် = ပြောမည်(စကား)

၁၁၂။ ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း။ ။ ကြိယာနှင့် နာမဝိသေသနတို့ကို ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် သို့ပြောင်းရာ၌အသုံးပြုသော ပစ္စည်းကို ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းတို့မှာ စွာ၊ အ၊ တ - တ၊ အ - တ၊ ရည် - ရည် စသည်
တို့ဖြစ်ကြသည်။

သာဓက။	။	ကြိယာ	+	ပစ္စည်း	▪	ကြိယာဝိသေသန
(က)	(၁)	ခင်မင်	+	စွာ	▪	ခင်မင်စွာ
	(၂)	ကုန်	+	အ	▪	အကုန်
	(၃)	ရိုသေ	+	တ-တ	▪	တရိုတသေ
	(၄)	ကျွမ်းဝင်	+	အ-တ	▪	အကျွမ်းတဝင်
	(၅)	ဝင်ထွက်	+	ချည်-ချည်	▪	ဝင်ချည်ထွက်ချည်
		နာမဝိသေသန	+	ပစ္စည်း	▪	ကြိယာဝိသေသန
(ခ)	(၁)	ချိုသာ	+	စွာ	▪	ချိုသာစွာ
	(၂)	လှ	+	အ	▪	အလှ
	(၃)	ပင်ပန်း	+	တ-တ	▪	တပင်တပန်း
	(၄)	ပူပြင်း	+	အ-တ	▪	အပူတပြင်း
	(၅)	မြန်နှေး	+	ချည်-ချည်	▪	မြန်ချည်နှေးချည်

(ဤပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့်ကြိယာနှင့် နာမဝိသေသနတို့မှ ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာပုံအကြောင်းကို ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသနအကြောင်း၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။)

အနှစ်ချုပ်

အမျိုးအစားနှင့် သာဓကများ။

လေ့ကျင့်ခန်း

- ၁။ ကြိယာပစ္စည်းဟူသည် အဘယ်နည်း။
- ၂။ အမေးပစ္စည်းဟူသည် အဘယ်နည်း။ အောက်ပါ အမေးပစ္စည်းအသီးသီးကို ဝါကျ၌သုံးပြပါ။
နည်း၊ လား၊ လဲ၊ ဟုံး၊ လို့လား၊ လို့လဲ၊ လို့တုံး။
- ၃။ မည်သည့်ပစ္စည်းကို ကိန်းညွှန်းပစ္စည်းဟုခေါ်သနည်း။ အောက်ပါ ကိန်းညွှန်းပစ္စည်းအသီးသီးကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။ ယင်းပစ္စည်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ကြိယာကိုလည်း ဖော်ပြပါ။
ကြ၊ ကုန်၊ ကြကုန်။
- ၄။ ကြိယာထောက်ပစ္စည်းဟူသည် အဘယ်နည်း။ အောက်ပါ ကြိယာထောက်ပစ္စည်းအသီးသီးကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။ ယင်းပစ္စည်းတို့သည် မည်သည့်အနက်ဖြင့် သက်ဆိုင်ရာကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားအောင် ကူညီထောက်ပံ့ကြောင်းကိုလည်း ရှင်းပြပါ။
ချင်၊ ဖူး၊ ဝံ၊ သင့်၊ သေး၊ ထိုက်၊ နှင့်၊ ပါ။
- ၅။ အငြင်းပြပစ္စည်းဟူသည် အဘယ်နည်း။

(က) အငြင်းပြပစ္စည်း မ ကို ကြိယာနောက်တွင် ရှိသော ‘ ပေ၊ ပါ၊ နှင့်၊ ချေ’ ပစ္စည်းအသီးသီး နှင့်တွဲ၍ ဝါကျ၌သုံးပြပါ။

၆။ (ခ) အငြင်းပြပစ္စည်း မ...ဘူး ကို ဝါကျ (၂) ခု၌ သုံးပြပါ။
မည်သည့်ပစ္စည်းကို ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းဟု ခေါ်သနည်း။ အောက်ပါဝါကျနောက်လိုက် ပစ္စည်းအသီးသီးကို ဝါကျ၌ သုံးပြပါ။

ကွာ၊ နော်၊ လေ၊ ဗျာ၊ ရှင်၊ ပေါဗျာ၊ လေကွယ်။

၇။ ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းဟူသည် အဘယ်နည်း။

၈။ (က) ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း ဘယ်နှမျိုးရှိသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။

(ခ) အောက်ပါ ပစ္စည်းအသီးသီးသည် မည်သည့် ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းဖြစ်သည်ကို ခွဲခြားပြပါ။
ဖွယ်၊ သည့်၊ တ-တ။

(ဂ) အောက်ပါ ကြိယာအသီးသီးကို ကြိယာနာမ်ဖြစ်လာစေရန် သက်ဆိုင်ရာပစ္စည်းနှင့် တွဲပြပါ။

ပေး၊ ပြောဆို၊ ဖော်ရွေ၊ ရည်မှန်း။

(ဃ) အောက်ပါ နာမဝိသေသနအသီးသီးကို ဂုဏ်ရည်ပြနာမ် ဖြစ်လာစေရန် သက်ဆိုင်ရာပစ္စည်း နှင့်တွဲပြပါ။

ဆီမ့်၊ ရိုးသား၊ ဖြောင့်မတ်၊ တည်ကြည်။

(င) အောက်ပါ ကြိယာအသီးသီးကို နာမဝိသေသန ဖြစ်လာစေရန် သက်ဆိုင်ရာပစ္စည်းနှင့်တွဲ ၍ ကွက်လပ်တွင် ဖြည့်ပါ။

..... ပစ္စည်း၊ ပန်းတိုင်၊ ရက်။

(စ) အောက်ပါ ကြိယာနှင့် နာမဝိသေသနအသီးသီးကို ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်လာရန် သက်ဆိုင် ရာပစ္စည်းနှင့် တွဲ၍ ကွက်လပ်တွင် ဖြည့်ပါ။

ထင်ရှား၊ လေးစား၊ ရင်းနှီး၊ နိမ့်မြင့်၊ ခမ်းနား။

(၁) ကျင်းပသည်။

(၂) ပျံသန်းသည်။

(၃) နေကြသည်။

(၄) မြင်ရသည်။

(၅) ဆက်ဆံသည်။

ဝါကျရောနှင်ဝါကျကဏ္ဍ

ဝါကျရောနှင်ဝါကျကဏ္ဍ

၁၁၃။ ဆိုလိုသည်အဓိပ္ပာယ်ရောက်အောင် စနစ်တကျ စီစဉ်ထားသော ပုဒ်အစုအပေါင်းကို ဝါကျဟု ခေါ်သည်။

၁၁၄။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ ဝါကျ (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝါကျ (၂) မျိုးတို့မှာ-

(က) ဝါကျရိုး

(ခ) ဝါကျရော တို့ဖြစ်ကြသည်။

(-ဝါကျရိုးအကြောင်းကို မြန်မာသဒ္ဒါ၊ အတွဲ(၁)၊ အခန်း (၂) နှင့်(၃) တို့၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဝါကျရောဖွဲ့နည်း အကြောင်းကိုလည်း မြန်မာသဒ္ဒါ အတွဲ (၁)၊ အခန်း (၄) ၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

- ဝါကျကဏ္ဍအကြောင်းကို မလေ့လာမီ ဝါကျရောဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို သိရှိရန်လိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဝါကျရောအကြောင်းကို အကျဉ်းမျှ ထပ်မံ၍ အောက်၌ ဖော်ပြထားသည်။)

ဝါကျရော

၁၁၅။ ဝါကျရိုး (၂) ခု၊ သို့မဟုတ် (၂) ခုထက်ပိုသော ဝါကျရိုးများကို ဝါကျတစ်ခုတည်းဖြစ်စေရန် ဝိဘတ်၊ ပစ္စည်း၊ သမ္ပန္န တစ်ခုခုဖြင့် ဆက်၍ရေးသော ဝါကျကို ဝါကျရော ဟုခေါ်သည်။

သာကေ။ ။(က) မောင်မောင် ပြန်လာသည်ကို ကျွန်တော်တွေ့သည်။

(ခ) ကျောင်းမှ ပြန်လာသော မောင်မောင်ကို ကျွန်တော်တွေ့သည်။

(ဂ) မောင်မောင် ကျောင်းမှ ပြန်လာသောအခါ (၅) နာရီထိုးပြီ။

သာကေဝါကျ (က) သည် မောင်မောင်ပြန်လာသည်ဟူသော ဝါကျရိုးနှင့် ကျွန်တော် တွေ့သည်ဟူသော ဝါကျရိုးတို့ကို ကို ဝိဘတ်ဖြင့်ဆက်၍ ရေးထားသောဝါကျရောဖြစ်သည်။

သာကေဝါကျ (ခ) သည် (မောင်မောင်)ကျောင်းမှပြန်လာသည် ဟူသော ဝါကျရိုးနှင့် မောင်မောင်ကိုကျွန်တော်တွေ့သည် ဟူသော ဝါကျရိုးတို့ကို သောပစ္စည်းဖြင့် ဆက်၍ ရေးထားသော ဝါကျရော ဖြစ်သည်။

သာကေဝါကျ (ဂ) သည် မောင်မောင်ကျောင်းမှပြန်လာသည်ဟူ သော ဝါကျရိုးနှင့် (၅) နာရီထိုးပြီ ဟူသော ဝါကျရိုးတို့ကို သော အခါဟူသော သမ္ပန္နဖြင့်ဆက်၍ ရေးထားသောဝါကျရော ဖြစ်သည်။

ဝါကျကဏ္ဍ

၁၁၆။ ဝါကျရော၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့်ပြင် ကတ္တားနှင့်ကြိယာပါရှိသော ပုဒ်အစုအပေါင်းကို ဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

၁၁၇။ ဝါကျကဏ္ဍ (၂) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝါကျကဏ္ဍ (၂) မျိုးတို့မှာ-

(က) အမှီဝါကျကဏ္ဍ

(ခ) အမှီဝါကျကဏ္ဍ တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၁၈။ အမှီဝါကျကဏ္ဍနှင့်အမှီဝါကျကဏ္ဍ။ ။ ဝါကျရောတွင် ကတ္တားနှင့် ကြိယာပါရှိပြီး သီးခြား ရပ်တည်နိုင်သော၊ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံသော ပုဒ်အစုအပေါင်းကို အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

ဝါကျရောတွင် ကတ္တားနှင့် ကြိယာ ပါရှိသော်လည်း သီးခြားမရပ်တည်နိုင်သော၊ အဓိပ္ပာယ် မပြည့်စုံသေးသော ပုဒ်အစုအပေါင်းကို အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

သာဓက။

။

အမှီဝါကျကဏ္ဍ

အမှီဝါကျကဏ္ဍ

(က) မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို

ကျွန်တော်တွေ့သည်။

(ခ) သူသည် ဖျားသောကြောင့်

ကျောင်းမတက်နိုင်ပါ။

သာဓက (က) ၌ဖော်ပြထားသည့် ဝါကျရောတွင် မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို နှင့် ကျွန်တော်တွေ့သည်ဟူသော ဝါကျကဏ္ဍ (၂) ခုပါဝင်သည်။ ကျွန်တော်တွေ့သည် ဟူသော ဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို ဟူသော ဝါကျကဏ္ဍမှာ အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ဝါကျရော၏ ဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ် ပြည့်စုံစေရန် မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို ဟူသော ဝါကျကဏ္ဍသည် ကျွန်တော်တွေ့သည် ဟူသော ဝါကျကဏ္ဍကို မှီရသဖြင့် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကိုဟူသော ဝါကျကဏ္ဍ၏ မှီခြင်းကိုခံရသည့် ကျွန်တော်တွေ့သည် ဟူသော ဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

သာဓက (ခ) ၌ ဖော်ပြထားသည့် ဝါကျရောတွင် သူသည်ဖျားသောကြောင့် နှင့် (သူ) ကျောင်းမတက်နိုင်ပါဟူသော ဝါကျကဏ္ဍ (၂) ခုပါဝင်သည်။ (သူ) ကျောင်းမတက်နိုင်ပါ ဟူ သော ဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ သူသည်ဖျားသောကြောင့်ဟူသောဝါကျ ကဏ္ဍသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

၁၁၉။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ (၃) မျိုးရှိသည်။ ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍ (၃) မျိုးတို့မှာ -

- (က) နာမ်ဝါကျကဏ္ဍ
- (ခ) နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (ဂ) ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၂၀။ (က) နာမ်ဝါကျကဏ္ဍ။ ။ ကတ္တားနှင့် ကြိယာပါရှိပြီး နာမ်သဘော သက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို နာမ်ဝါကျကဏ္ဍဟုခေါ်သည်။
နာမ်ဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ ကို၊မှာ၊က စသည့် နာမ်ဝိဘတ်များ ပါဝင်ကြသည်။
သာကေ။ ။

နာမ်ဝါကျကဏ္ဍ	အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ
(၁) မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို	ကျွန်တော် တွေ့သည်။
(၂) သူ ပြောသည်မှာ	အမှန် ဖြစ်သည်။
(၃) သူ ပထမ ရသည်က	များသည်။

သာကေ (၁) ၌ ကျွန်တော်တွေ့သည်သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် နာမ်သဘော သက်ရောက်သည့်အပြင် အဆုံး၌ နာမ်ဝိဘတ်ကို ပါဝင်သောကြောင့် နာမ်ဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီခံ ဝါကျကဏ္ဍ၏ ကံလည်းဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ အမှန်ဖြစ်သည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ သူပြောသည်မှာ သည်အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် နာမ်သဘောသက်ရောက်သည့်အပြင် အဆုံး၌ နာမ်ဝိဘတ်မှာ ပါဝင်သောကြောင့် နာမ်ဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၏ ကတ္တားလည်း ဖြစ်သည်။

သာကေ (၃) ၌ များသည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ သူပထမရသည်က သည်အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် နာမ်သဘောသက်ရောက်သည့်အပြင် အဆုံး၌ နာမ်ဝိဘတ်က ပါဝင်သောကြောင့် နာမ်ဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၏ ကတ္တားလည်း ဖြစ်သည်။

(ခ) နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။ ကတ္တားနှင့် ကြိယာပါရှိပြီး နာမဝိသေသနသဘော သက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ သော၊ သည့်၊ မည့် ဟူသော ပုဒ်ပြောင်း ပစ္စည်းများပါဝင်ကြသည်။

သာကေ။ ။

နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ	အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ
(၁) သူ ကျွေးသော	မုန့်ကို ကျွန်တော်စားသည်။
(၂) မောင်မောင် စားချင်သည်	ဟင်းမှာကြက်သားဟင်းဖြစ်သည်။
(၃) ကျောင်းသားများ စာမေးပွဲဖြေရမည်	ရက်ကို ဆရာကြီးက ကြေညာပြီ။

သာကေ (၁) ၌ မုန့်ကိုကျွန်တော်စားသည် သည်အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။သူကျွေးသော သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ နာမဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း သော ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော မုန့် ဟူသော နာမ်ကိုလည်း အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် သူကျွေးသောသည် နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ ဟင်းမှာကြက်သားဟင်းဖြစ်သည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ မောင်မောင်စားချင်သည့် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ နာမဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း သည့် ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျ ကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော ဟင်းဟူသော နာမ်ကိုလည်း အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်မောင်စားချင်သည့် သည် နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာကေ (၃) ၌ ရက်ကို ဆရာကြီးက ကြေညာပြီ သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ ကျောင်းသားများ စာမေးပွဲဖြေရမည့် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ နာမဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း မည့် ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်း အမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံ ဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော ရက်ဟူသော နာမ်ကိုလည်း အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ကျောင်းသားများ စာမေးပွဲဖြေရမည့် သည် နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

(ဂ) ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။ကတ္တားနှင့်ကြိယာပါရှိပြီး ကြိယာဝိသေသနသဘော သက် ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

၁၂၁။ ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ (၉) မျိုးရှိသည်။ ယင်းဝါကျကဏ္ဍ (၉) မျိုးတို့မှာ-

- (က) ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (ခ) အချိန်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (ဂ) အကျိုးမျှော်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (ဃ) အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (င) နှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (စ) ကန့်သတ်ချက်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (ဆ) ကန့်သတ်မဲ့ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (ဇ) ပမာဏပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
- (ဈ) အမူအရာပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၂၂။ (က) ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။ဆန့်ကျင်ခြင်းအနက်ဖြင့် ကြိယာဝိသေသနသဘောသက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ သော်လည်း၊စေကာမူစသည် ဆန့်ကျင်ပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာကေ။

။

ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ

(၁) မောင်မောင်သည် စာကြိုးစားသော်လည်း

ဂုဏ်ထူး မရချေ။

(၂) ဦးမြသည် နေမကောင်းစေကာမူ

ရုံးသို့ သွားသည်။

သာကေ (၁) ၌ ဂုဏ်ထူးမရချေ သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ မောင်မောင်စာကြိုးစားသော်လည်း သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ ဆန့်ကျင်ပြသမ္ပန္နသော်လည်း ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော မရချေဟူသော ကြိယာကို လည်းဆန့်ကျင်သည့်အနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်မောင်စာကြိုးစားသော်လည်းသည် ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ ရုံးသို့သွားသည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ဦးမြသည် နေမကောင်းစေကာမူသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ ဆန့်ကျင်ပြသမ္ပန္နစေကာမူ ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော သွားသည်ဟူသော ကြိယာကိုလည်း ဆန့်ကျင်သည့်အနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးမြသည် နေမကောင်းစေကာမူသည် ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

- (ခ) အချိန်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။အချိန်ကာလကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် ကြိယာဝိသေသနသဘောသက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို အချိန်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဟုခေါ်သည်။

အချိန်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ သောအခါ၊ နှင့်တစ်ပြိုင်နက် စသည့် အချိန်ပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာဓက။ ။

အချိန်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

အမှီဝါကျကဏ္ဍ

- (၁) ဆရာ အတန်းထဲသို့ ဝင်လာသောအခါ ကျောင်းသားများမတ်တပ်ရပ်ကြသည်။

- (၂) လယ်သမားတို့သည် မိုးသံကို ကြားသည် ထွန်တုံးကိုပြင်ကြသည်။

နှင့်တစ်ပြိုင်နက်

သာဓက (၁) ၌ ကျောင်းသားများမတ်တပ်ရပ်ကြသည် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ဆရာအတန်းထဲသို့ဝင်လာသောအခါ သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ အချိန်ပြသမ္ပန္န သောအခါ ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိ သော ရပ်ကြသည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း အချိန်ကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာအတန်းထဲသို့ဝင်လာသောအခါ သည် အချိန်ပြ ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာဓက (၂) ၌ ထွန်တုံးကို ပြင်ကြသည် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ လယ်သမားတို့သည် မိုးသံကိုကြားသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ အချိန်ပြသမ္ပန္န နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ပါဝင်သည့် အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍ သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ၌ရှိသော ပြင်ကြသည်ဟူသော ကြိယာကိုလည်း အချိန်ကို ဖော်ပြခြင်းဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် လယ်သမားတို့သည်မိုးသံကို ကြားသည် နှင့်တစ်ပြိုင်နက် သည် အချိန်ပြ ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

- (ဂ) အကျိုးမျှော်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ မျှော်လင့်ခြင်း အနက်ဖြင့် ကြိယာဝိသေသနသဘော သက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို အကျိုးမျှော်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

အကျိုးမျှော်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ အောင်၊ ရန် စသည့် အကျိုးမျှော်ပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာဓက။ ။

အကျိုးမျှော်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

အမှီဝါကျကဏ္ဍ

- (၁) ကျောင်းသားတိုင်း လိမ္မာအောင် ဆရာက သွန်သင်သည်။

- (၂) မီးဘေးကို ကာကွယ်ရန် ရွာသားတိုင်း ကင်းစောင့်ကြသည်။

သာကေ (၁) ၌ ဆရာကသွန်သင်သည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ် သည်။ ကျောင်းသားတိုင်း လိမ္မာအောင် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ အကျိုးမျှော်ပြသမှု အောင် ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီခံဝါကျ ကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော သွန်သင်သည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ မျှော်လင့်ခြင်းအနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ကျောင်းသားတိုင်းလိမ္မာအောင် သည် အကျိုးမျှော်ပြ ကြိယာဝိသေသ ဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ ရွာသားတိုင်း ကင်းစောင့်ကြသည် သည်အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ မီးဘေးကို ကာကွယ်ရန် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ အကျိုး မျှော်ပြသမှု ရန် ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီခံဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော ကင်းစောင့်ကြသည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ မျှော်လင့်ခြင်းအနက်ဖြင့် အထူး ပြုသည်။ ထို့ကြောင့် မီးဘေးကိုကာကွယ်ရန် သည် အကျိုးမျှော်ပြကြိယာဝိသေသန ဝါကျကဏ္ဍဖြစ် သည်။

(ဃ) အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။အကြောင်းပြခြင်းအနက်ဖြင့် ကြိယာ ဝိသေသနသဘော သက်ရောက်သော အမှီခံဝါကျကဏ္ဍကို အကြောင်းပြကြိယာဝိသေ သနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ သောကြောင့်၊ သဖြင့် စသည့် အကြောင်းပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာကေ။ ။

အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ

(၁) သူကူညီသောကြောင့် ကျွန်တော်၏လုပ်ငန်းများအောင်မြင်သည်။

(၂) မောင်မောင်သည် လိမ္မာသဖြင့် လူကြီးများကချစ်ကြသည်။

သာကေ (၁) ၌ ကျွန်တော်၏လုပ်ငန်းများအောင်မြင်သည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ် သည်။ သူ ကူညီသောကြောင့်သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ အကြောင်းပြသမ္ပန္န သောကြောင့်ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီခံဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိ သော အောင်မြင်သည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း အကြောင်းပြခြင်းအနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် သူကူညီသောကြောင့်သည် အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ လူကြီးများက ချစ်ကြသည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ မောင်မောင်သည် လိမ္မာသဖြင့် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ အကြောင်းပြသမ္ပန္န သဖြင့်ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီခံဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော ချစ်ကြသည်ဟူသော ကြိယာကိုလည်း အကြောင်းပြခြင်းအနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်မောင်သည်လိမ္မာသဖြင့် သည် အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

(င) နှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ စသည်တို့ကို တစ်ခုနှင့် တစ်ခု နှိုင်းယှဉ်သည့်အနက်ဖြင့် ကြိယာဝိသေသနသဘော သက်ရောက်သော အမှီဝါကျ ကဏ္ဍကိုနှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

• နှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ သက္ကသို၊ သလို စသည့် နှိုင်းယှဉ်ပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာကေ။

။

နှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ

(၁) ခြင်္သေ့မင်းသည် သတ္တိရှိသကဲ့သို့ မြန်မာ့တပ်မတော်သားတို့သည် သတ္တိရှိကြသည်။

(၂) ရွှေ၏အရောင်သည် ဝါဝင်းသလို စပါးပုံများသည် ဝါဝင်းနေသည်။

သာကေ (၁) ၌ မြန်မာ့တပ်မတော်သားတို့သည် သတ္တိရှိကြသည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ ခြင်္သေ့မင်းသည် သတ္တိရှိသကဲ့သို့ သည် အမှီဝါကျ ကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ နှိုင်းယှဉ်ပြသမ္ပန္န သက္ကသို ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ ရှိသော သတ္တိရှိကြသည် ဟူသောကြိယာကိုလည်း နှိုင်းယှဉ်သည့်အနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ခြင်္သေ့မင်းသည်သတ္တိရှိသကဲ့သို့ သည်နှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ စပါးပင်များသည်ဝါဝင်းနေသည် သည် အမှီခံဝါကျ ကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ရွှေ၏ အရောင်သည် ဝါဝင်းသလို သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ နှိုင်းယှဉ်ပြသမ္ပန္န သလို ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော ဝါဝင်းနေသည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း နှိုင်းယှဉ်သည့်အနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေ၏အရောင်သည်ဝါဝင်းသလို သည် နှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

(စ) ကန့်သတ်ချက်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။တစ်စုံတစ်ရာသော အခြေအနေကို ကန့်သတ်သည့် အနက်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စည်းကမ်းသတ်မှတ်သည့် အနက်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကြိယာ ဝိသေသနသဘောသက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို အချိန်ပြကြိယာဝိသေသန ဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

ကန့်သတ်ချက်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ လျှင်၊မှ စသည့် ကန့် သတ်ချက်ပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာကေ။

။

ကန့်သတ်ချက်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ

(၁) သားသမီး လိမ္မာလျှင် မိဘ စိတ်ချမ်းသာမည်။

(၂) သင်တို့သည် ဘာသာတိုင်း၌ အမှတ် (၄၀) ရမှ စာမေးပွဲအောင်မည်။

သာကေ (၁) ၌ မိဘစိတ်ချမ်းသာမည်သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ သားသမီး လိမ္မာလျှင် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ ကန့်သတ်ချက်ပြသမှု နှစ် လျှင် ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော စိတ်ချမ်းသာမည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း ကန့်သတ်သည့်အနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် သားသမီး လိမ္မာလျှင် သည် ကန့်သတ်ချက်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ စာမေးပွဲအောင်မည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ သင်တို့သည် ဘာသာတိုင်း၌ အမှတ် (၄၀) ရမှ သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ ကန့်သတ်ချက်ပြသမှု မှ ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော စာမေးပွဲအောင်မည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း ကန့်သတ်သည့်အနက်ဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ ကြောင့် သင်တို့သည် ဘာသာတိုင်း၌ အမှတ် (၄၀) ရမှ သည် ကန့်သတ်ချက်ပြကြိယာဝိသေသန ဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

(ဆ) ကန့်သတ်မဲ့ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။ ဟစ်စုံတစ်ရာသော အခြေအနေ ကိုကန့်သတ်ခြင်းမရှိသည့် အနက်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ခြင်းမရှိသည့် အနက် ဖြင့်ဖြစ်စေ ကြိယာဝိသေသနသဘော သက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို ကန့်သတ် မဲ့ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

ကန့်သတ်မဲ့ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၌ ဖြစ်စေ...မ...ဖြစ်စေ၊ လျှင်သော် လည်းကောင်း...လျှင်သော်လည်းကောင်း စသည့် ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။
သာကေ။ ။

ကန့်သတ်မဲ့ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ

(၁) မိုးရွာသည်ဖြစ်စေ၊ မရွာသည်ဖြစ်စေ ကျွန်တော် လာမည်။

(၂) ဖခင်ကမ်းလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ကျွန်တော် နာခံလေ့ရှိပါသည်။

မိခင်ကဆုံးမလျှင်သော်လည်းကောင်း

သာကေ (၁) ၌ ကျွန်တော်လာမည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ မိုးရွာသည်ဖြစ်စေ၊ မရွာသည်ဖြစ်စေ သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၌ ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ္ပန္န ဖြစ်စေ...မ...ဖြစ်စေ ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော လာမည် ဟူသော ကြိယာကို ကန့်သတ်ခြင်းမရှိသည့်အနက်ဖြင့်လည်း အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် မိုးရွာသည်ဖြစ်စေ၊ မရွာသည်ဖြစ်စေ သည် ကန့်သတ်မဲ့ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ ကျွန်တော်နာခံလေ့ရှိပါသည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ ဖခင်က ဆုံးမလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ မိခင်ကဆုံးမလျှင်သော်လည်းကောင်း သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

အမှီဝါကျကဏ္ဍ၌ ကန့်သတ်မဲ့ ပြသမှုနွ လျှင်သော်လည်းကောင်း...လျှင်သော်လည်းကောင်းပါဝင်သည့် အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော နာမ်လေ့ရှိပါသည် ဟူသောကြံယာ ကို ကန့်သတ်ခြင်းမရှိသည့် အနက်ဖြင့်လည်း အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ဖခင်က ဆုံးမလျှင် သော်လည်းကောင်း၊ မိခင်က ဆုံးမလျှင် သော်လည်းကောင်း သည် ကန့်သတ်မဲ့ပြကြံယာဝိသေသန ဝါကျကဏ္ဍဖြစ် သည်။

- (၆) ပမာဏပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။ပမာဏကို ဖော်ပြခြင်းဖြင့် ကြံယာဝိသေသန သဘောသက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို ပမာဏပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

ပမာဏပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ သလောက်၊ ကာမျှဖြင့် စသည့် ပမာဏပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာဓက။ ။

ပမာဏပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ

- (၁) ကျွန်ုပ်၏အိမ်တွင် နေချင်သလောက်

သင်နေနိုင်ပါသည်။

- (၂) သင်သည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ရုံးကားမျှဖြင့်

စိတ်အား မလျှော့သင့်ပေ။

သာဓက (၁) ၌ သင်နေနိုင်ပါသည် သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်၏အိမ်တွင် နေချင်သလောက် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏အဆုံး၌ ပမာဏပြသမ္ပန္န သလောက်ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော နေနိုင်ပါသည် ဟူသော ကြံယာကိုလည်း ပမာဏကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်၏အိမ် တွင်နေချင်သလောက် သည် ပမာဏပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာဓက (၂) ၌ စိတ်အားမလျှော့သင့်ပေ သည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ သင်သည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ရုံးကားမျှဖြင့် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ ပမာဏပြသမ္ပန္န ကာမျှ ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော မလျှော့သင့်ပေ ဟူသော ကြံယာကိုလည်း ပမာဏကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် သင်သည်တစ်ကြိမ်တစ်ခါရုံးကားမျှဖြင့်သည် ပမာဏပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။

- (၇) အမူအရာပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ။ ။အမူအရာကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် ကြံယာ ဝိသေသနသဘော သက်ရောက်သော အမှီဝါကျကဏ္ဍကို အမူအရာပြကြံယာဝိသေသန ဝါကျကဏ္ဍ ဟုခေါ်သည်။

အမူအရာပြကြံယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ လျက်၊ ကာစသည့် တစ်ပြိုင် နက်ပြသမ္ပန္နနှင့် တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ္ပန္နများ ပါဝင်ကြသည်။

သာကေ။ ။အမူအရာပြကြိယာဝိသေသန
ဝါကျကဏ္ဍ အမှီဝါကျကဏ္ဍ

(၁) ကလေးများသည် ခုန်ပေါက်လျက် ကျောင်းမှပြန်လာကြသည်။

(၂) မောင်မောင်သည် ဘောလုံးကို
တစ်ယောက်တည်း လွှတ်လွှတ်
ကျွတ်ကျွတ် သယ်လာကာ ဝိုးပေါက်ထဲသို့ ကန်သွင်းလိုက်သည်။

သာကေ (၁) ၌ ကျောင်းမှပြန်လာကြသည် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ကလေးများ
သည်ခုန်ပေါက်လျက်သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ တစ်ပြိုင်နက်ပြ
သမ္ပန္န လျက် ပါဝင်သည့်အပြင် ယင်းအမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော ပြန်လာကြ
သည်ဟူ သော ကြိယာကိုလည်း အမူအရာကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ကလေးများ
ခုန်ပေါက်လျက်သည် အမူအရာပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။

သာကေ (၂) ၌ ဝိုးပေါက်ထဲသို့ ကန်သွင်းလိုက်သည် သည် အမှီဝါကျကဏ္ဍဖြစ်သည်။
မောင်မောင်သည်ဘောလုံးကိုတစ်ယောက်တည်းလွှတ်လွှတ်ကျွတ်ကျွတ်သယ်လာကာ သည် အမှီဝါကျ
ကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အမှီဝါကျကဏ္ဍ၏ အဆုံး၌ တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ္ပန္န ကာပါဝင်သည့်အပြင် ယင်း
အမှီဝါကျကဏ္ဍသည် အမှီဝါကျကဏ္ဍ၌ရှိသော ကန်သွင်းလိုက်သည် ဟူသော ကြိယာကိုလည်း
အမူအရာကိုဖော်ပြခြင်းဖြင့် အထူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်မောင်သည်ဘောလုံးကိုတစ်ယောက်
တည်း လွှတ်လွှတ်ကျွတ်ကျွတ် သယ်လာကာ သည် အမူအရာပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ
ဖြစ်သည်။

အနှစ်ချုပ်

ဝါကျ- ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ရောက်အောင် စနစ်တကျစီစဉ်ထားသော ပုဒ်အစုအပေါင်း
ဝါကျရော-ဝါကျရိုး (၂) ခု သို့မဟုတ် (၂) ခုထက်ပိုသော ဝါကျရိုးများကို ဝါကျတစ်ခုတည်း ဖြစ်
စေရန် ဝိဘတ်၊ ပစ္စည်း၊ သမ္ပန္နတစ်ခုခုဖြင့် ဆက်၍ရေးသောဝါကျ
ဝါကျကဏ္ဍ-ဝါကျရော၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့်အပြင် ကတ္တားနှင့် ကြိယာပါရှိသော ပုဒ်အစု
အပေါင်းအမျိုးအစားနှင့် သာကေများ

လေ့ကျင့်ခန်း

- ၁။ ဝါကျကဏ္ဍဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဝါကျကဏ္ဍ ဘယ်နှမျိုးရှိသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။
- ၂။ အမှီဝါကျကဏ္ဍနှင့် အမှီခံဝါကျကဏ္ဍခြားနားပုံကို သာဓကနှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။
- ၃။ နာမ်ဝါကျကဏ္ဍဟူသည် အဘယ်နည်း။ ယင်းဝါကျကဏ္ဍပါသော ဝါကျရော (၂) ခုဖွဲ့ပါ။
- ၄။ နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဟူသည် အဘယ်နည်း။ ယင်းဝါကျကဏ္ဍပါသော ဝါကျရော (၂) ခုဖွဲ့ပါ။
- ၅။ ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍဟူသည် အဘယ်နည်း။ ယင်းဝါကျကဏ္ဍပါသော ဝါကျရော (၂) ခုဖွဲ့ပါ။
- ၆။ ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ ဘယ်နှမျိုးရှိသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။
- ၇။ အောက်ပါ သမ္ပန္နများ ပါဝင်သော ဝါကျရောများ ဖွဲ့ပါ။
စေကာမူ၊ သောအခါ၊ ရန်၊ သဖြင့်၊ သကဲ့သို့၊ လျှင်၊ လျှင်သော်လည်းကောင်း...လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ကာမျှဖြင့်၊ လျက်။

စကားလုံးအညွှန်း

ကြိ	-	ကြိယာ	န	-	နာမ်	ဝိ	-	ဝိဘတ်
ကြိဝိ	-	ကြိယာဝိသေသန	နစ	-	နာမ်စား	သမ်	-	သမ္ပန္တ
စည်း	-	ပစ္စည်း	နဝိ	-	နာမ်ဝိသေသန			

စာမျက်နှာ

က (ကတ္တားဝိ)	၃၄။
က (ကန့်သတ်ချက်ပြသမ်)	၄၉။
က (ထွက်ခွာရာပြ-ဝိ)	၃၄။
က (နေရာပြဝိ)	၃၆။
က (အချိန်ပြဝိ)	၃၆။
က-က(စည်း)	၂၉။
ကာ (တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ်)	၅၀။
ကာ (တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ်)	၅၀။
ကာရန်လိုက်ကြိယာဝိသေသန	၂၄၊ ၃၀။
ကာလပြကြိယာဝိဘတ်	၃၉။
ကံဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၄။
ကို (ကံ-ဝိ)	၃၄။
ကို (န-ဝိ)	၆၄။
ကတ္တားဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၄။
ကန့်သတ်ချက်ပြကြိယာဝိသေသန	
ဝါကျကဏ္ဍ	၆၉။
ကန့်သတ်ချက်ပြသမ္ပန္တ	၄၅၊ ၄၉။
ကန့်သတ်မဲ့ပြကြိယာဝိသေသန	
ဝါကျကဏ္ဍ	၇၀။
ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ္ပန္တ	၄၅၊ ၄၉။
ကိန်းညွှန်းပစ္စည်း	၅၃။

ကုန် (ကိန်းညွှန်းစည်း)	၅၃။
ကြ (ကိန်းညွှန်းစည်း)	၅၃။
ကြကုန် (ကိန်းညွှန်းစည်း)	၅၃။
ကြားနှင့် နောက်ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန	၃၀။
ကြိယာထောက်ပစ္စည်း	၅၃။
ကြိယာနာမ်	၈၊ ၁၁။
ကြိယာနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း	၅၈။
ကြိယာပစ္စည်း	၅၂။
ကြိယာဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၈။
ကြိယာဝိသေသန	၂၄။
ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း	၅၉။
ကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ	
ကြောင့် (အကြောင်းပြစ်)	၆၈။
ကွာ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
ကွယ် (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
ခ	
ခဲ (ကြိယာထောက်စည်း)	၅၃။
ခဲ့ (ကြိယာထောက်စည်း)	၅၃။
ခပ် (စည်း)	၂၈။
ခပ်သိမ်း (ပမာဏပြသချာနဝိ)	၁၉။
ချက် (ကြိ-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၈။
ချက် (စည်း)	၁၁။
ချင် (ကြိယာထောက်စည်း)	၅၃။
ချည်-ချည် (ကြိပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉။
ချည်-ချည် (စည်း)	၃၀။
ခြင်း (ကြိ-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၈။
ခြင်း (ဂုဏ်ရည်ပြနပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉။
ခြင်း (စည်း)	၁၁၊ ၁၂။
ခွဲထုတ်ရာပြစ်ဘတ်	၃၃၊ ၃၇။

၈၂

ဂုဏ်ရည်ပြနာမဝိသေသန	၁၇။
ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်	၈၊ ၁၁။
ဂုဏ်ရည်ပြနာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း	၅၉။
ဂုဏ်ရည်ပြပုဒ်	၁၂။
ဌာ (ရည်စူးချက်ပြဝိ)	၃၇။
စ	
စ (အမေးစည်း)	၅၂။
စရာ (ကြို-န ပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၈။
စရာ (စည်း)	၁၁။
စေ (အမိန့်ချက်)	၄၃။
စေကာမူ (ဆန့်ကျင်ပြသမ်)	၄၆။
စေခိုင်းဝိဘတ်	၄၂။
စို့ (ညှိနှိုင်းဝိ)	၄၃။
စဉ် (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
စိတ္တဇနာမ်	၈။
စိမ့်သောငှာ (အကျိုးမျှော်ပြသမ်)	၄၇။
စွာ (ကြိဝိပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉။
စွာ (ပစ္စည်း)	၆။
ဆ	
ဆိုက်ရောက်ရာပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၄။
ဆန္ဒညွှန်ဝိဘတ်	၄၂၊ ၄၃။
ဆန့်ကျင်ပြကြိယာဝိသေသန	
ဝါကျကဏ္ဍ	
ဆန့်ကျင်ပြသမ္ပန္န	၄၅၊ ၄၆။
ည	
ညှိနှိုင်းဝိဘတ်	၄၂၊ ၄၃။

တ	
တ (စည်း)	၂၇။
တ-တ (စည်း)	၂၈။
တရ (စည်း)	၂၈။
တော (ကြိယောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၄၊ ၅၅။
တံခွန်သင်္ကေတ	၃။
တိုင် (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
တိုင်တိုင် (နေရာဆက်တိုက်ပြပုံ)	၃၈။
တိုင်တိုင် (အချိန်ဆက်တိုက်ပြပုံ)	၃၈။
တိုင်အောင် (ဆိုက်ရောက်ရာပြပုံ)	၃၄။
တိုင်အောင် (နေရာဆက်တိုက်ပြပုံ)	၃၈။
တိုင်အောင် (အချိန်ဆက်တိုက်ပြပုံ)	၃၈။
တိုင်အောင် (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
တိုင် (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမှု	၄၅၊ ၅၀။
တစ်ပြိုင်နက်ပြသမှု	၄၅၊ ၅၀။
တစ်ဦးဆိုင်နာမ်	၈။
တတ် (ကြိယောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၄။
တုန်း (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
တုံး (အမေးစည်း)	၅၂။
တွင် (ခွဲထုတ်ရာပြပုံ)	၃၇။
တွင် (နေရာပြပုံ)	၃၆။
တွင် (အချိန်ပြပုံ)	၃၆။
ထ	
ထား (ကြိယောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၄။
ထိ (ဆိုက်ရောက်ရာပြပုံ)	၃၄။
ထိအောင် (ဆိုက်ရောက်ရာပြပုံ)	၃၄။
ထို့ကြောင့် (အကြောင်းပြသမ်)	၄၇။
ထက် (နှိုင်းယှဉ်ပြသမ်)	၄၈။

စာမျက်နှာ

ထိုက် (ကြိထောက်စည်း)
ထွက်ခွာရာပြိဘတ်

၅၃၊ ၅၄၊ ၅၆။

၃၃၊ ၃၄။

န

နာမဝိသေသန

နာမဝိသေသနပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း

နာမဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

နေ (ကြိထောက်စည်း)

နေရာဆက်တိုက်ပြိဘတ်

နေရာပြိဘတ်

နေ့ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)

နိုင် (ကြိထောက်စည်း)

နည်း (အမေးစည်း)

နာမ်

နာမ်စား

နာမ်ပစ္စည်း

နာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း

နာမ်ဝါကျကဏ္ဍ

နာမ်ဝိဘတ်

နှင့် (ကြိထောက်စည်း)

နှင့် (ပေါင်းစည်းပြသမ်)

နှင့် (ယှဉ်တွဲပြ-ဝိ)

နှင့် (အကြောင်းပြသမ်)

နှင့် (အသုံးခံပြဝိ)

နှင့်တကွ (ယှဉ်တွဲပြဝိ)

နှင့်တစ်ပြိုင်နက် (အချိန်ပြသမ်)

နှင့်အညီ (လိုက်လျောပြဝိ)

နှင့်အတူ (ယှဉ်တွဲပြဝိ)

နှင့်အမျှ (လိုက်လျောပြဝိ)

နှိုင်းယှဉ်ပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ

၁၇။

၅၉၊ ၆၀။

၆၅၊ ၆၆။

၅၄၊ ၅၅၊ ၅၆။

၃၃၊ ၃၈။

၃၃၊ ၃၆။

၅၇။

၅၄။

၅၂။

၈။

၁၅။

၅၂။

၅၈။

၆၄။

၃၃။

၅၃၊ ၅၆။

၄၈။

၃၇။

၄၇။

၃၅။

၃၇။

၄၆။

၃၆။

၃၇။

၃၆။

၆၆၊ ၆၉။

နှိုင်းယှဉ်ပြသမှု	၄၅၊ ၄၈။
နှစ်ကြိမ်ထပ်ကြိယာဝိသေသန	၂၄။
၌ (နေရာပြဝိ)	၃၆။
၌ (အချိန်ပြဝိ)	၃၆။
ဝ	
ပထမအက္ခရာ	၄။
ပမာဏပြကြိယာဝိသေသန	၂၄။
ပမာဏပြကြိယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ	၆၆၊ ၇၁၊ ၇၂။
ပမာဏပြသင်္ချာကြိယာဝိသေသန	၁၇၊ ၁၉။
ပမာဏပြသင်္ချာနာမ်စား	၁၅၊ ၁၆။
ပါ (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
ပါ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
ပါစေ (ဆန္ဒညွှန်ဝိ)	၄၃။
ပါရစေ (ဆန္ဒညွှန်ဝိ)	၄၃။
ပါဠိသက်အသတ်	၆၊ ၇။
ပေါ့ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
ပေါ့ဗျာ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
ပေါ့လေ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
ပုဂ္ဂလနာမ်စား	၁၅။
ပင်ကိုနာမ်	၈၊ ၉။
ပေါင်းစည်းပြသမှု	၄၅၊ ၄၈။
ပေါင်းစပ်နာမ်	၈၊ ၉၊ ၁၀။
ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၆။
ပစ် (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
ပစ္စည်း	၅၂။
ပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန	၂၄၊ ၂၆။
ပစ္စည်းနောက်ဆက်ကြိယာဝိသေသန	၂၆။
ပစ္စည်းရှေ့ဆက်ကြိယာဝိသေသန	၂၇။

ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြကြိယာဝိဘတ်

၄။

ပဉ္စမအက္ခရာ

၃၈။

ပတ်လုံး (အချိန်ဆက်တိုက်ပြဝိ)

၄၅။

ပုဒ်ဆက်သမ္ပန္န

၅၂။

ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း

၅၃၊ ၅၆။

ပျော် (ကြိယောက်စည်း)

၃၉၊ ၄၀။

ပြီ (ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြကြိ-ဝိ)

၃၉၊ ၄၀။

ပြီ (အတိတ်ကာလပြကြိ-ဝိ)

၅၃၊ ၅၆။

ပြန် (ကြိယောက်စည်း)

ဗ

ဖူး (ကြိယောက်စည်း)

၅၃၊ ၅၄။

ဖို့ (ကြိ-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)

၅၈။

ဖို့ (စည်း)

၁၁။

ဖို့ (ရည်စူးချက်ပြဝိ)

၃၇။

ဖို့ (အကျိုးမျှော်ပြသမ်)

၄၇။

ဖြင့် (အကြောင်းပြဝိ)

၃၅။

ဖြင့် (အသုံးခံပြဝိ)

၃၅။

ဖြစ်စေ-ဖြစ်စေ (ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ်)

၄၉။

ဖြစ်စေ...မ...ဖြစ်စေ(ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ်)

၄၉။

ဖွယ် (ကြိ-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)

၅၈။

ဖွယ် (စည်း)

၁၁။

ဗ

ဗ-ဗ(စည်း)

၂၉။

ဗရ (စည်း)

၂၈။

ဗျာ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)

၅၇။

ဗျည်းတွဲ

၁၂။

ဗျည်းတွဲသံ

၃။

ဗျည်းအက္ခရာ

၁၂။

ဘ	
ဘာ (အမေးနစ)	၂၁။
ဘာ (အမေးနဝိ)	၂၁။
ဘယ် (အမေးနစ)	၂၁။
ဘယ်န (အမေးနဝိ)	၁၉။
ဘယ်နယောက် (အမေးနဝိ)	၁၉။
ဘယ်လို (အမေးနဝိ)	၂၂။
ဘယ်လောက် (အမေးကြိဝိ)	၂၂။
ဘယ်လောက် (အမေးနဝိ)	၂၂။
ဘယ်သို့သော (အမေးနဝိ)	၂၂။
မ	
မ (အငြင်းပြစည်း)	၅၂ ၅၇။
မ... ဘဲလျက် (ဆန့်ကျင်ပြသမ်)	၄၆။
မ... ဘူး (အငြင်းစည်း)	၅၂ ၅၇။
မ... မ (စည်း)	၂၉။
မ... မချင်း (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
မ... မိ (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
မ... တ (စည်း)	၂၉။
မိ (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
မူလဗျည်းသံ	၃။
မူလဗျည်းအက္ခရာ	၂။
မည် (အနာဂတ်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၄၂။
မည်ကဲ့သို့သော (အမေးနဝိ)	၁၉။
မည်မျှ (အမေးကြိဝိ)	၂၂။
မည်မျှ (အမေးနဝိ)	၂၂။
မည်သို့သော (အမေးနဝိ)	၁၇၊ ၁၉။
မည်သည့် (အမေးနဝိ)	၁၇၊ ၁၉။
မည် (နဝိပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉။
မြန်မာအသတ်	၃၊ ၄။

မှ (ကန့်သတ်ချက်ပြသမ်)	၄၉။
မှ (ထွက်ခွာရာပြဝိ)	၃၄။
မှ (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
မှစ၍ (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
မှာ (ကတ္တားဝိ)	၃၄။
မှာ (န-ဝိ)	၆၄။
မှာ (နေရာပြဝိ)	၃၆။
မှာ (အချိန်ပြဝိ)	၃၆။
မှု (ကြို-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၈။
မှု (ဂုဏ်ရည်နပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉။
မှု (စည်း)	၁၁၊ ၁၂။
ယ	
ယပင့်	၁၂။
ယှဉ်တွဲပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၇။
ရ	
ရ (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
ရရစ်	၁၂။
ရအောင် (ညှိနှိုင်းဝိ)	၄၃။
ရက် (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
ရင်း (တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ်)	၅၀။
ရင်း (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
ရစ် (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
ရည်စူးချက်ပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၇။
ရန် (ကြို-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၈။
ရန် (စည်း)	၁၁။
ရန် (အကျိုးမျှော်ပြသမ်)	၄၇၊ ၆၆၊ ၆၇။
ရန်အတွက် (အကျိုးမျှော်ပြသမ်)	၄၇။
ရန်အလို့ငှာ (အကျိုးမျှော်ပြသမ်)	၄၇။
၍ (တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြသမ်)	၅၀။
၍ (အကြောင်းပြသမ်)	၄၇။

ရွေးချယ်ပြသမှုနှုန်း	စာမျက်နှာ
ရှာ (ကြိထောက်စည်း)	၄၅၊ ၄၈။
ရှေ့နှင့်ကြားပစ္စည်းဆက်ကြိယာဝိသေသန	၅၃၊ ၅၆။
ရှေးရှုရာပြဝိဘတ်	၂၇၊ ၂၈။
ရှင် (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၃၄၊ ၃၅။
လျှင်သော်လည်းကောင်း . . . လျှင်သော်လည်းကောင်း (ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ်)	၅၇။
လ	၄၉။
လား (အမေးစည်း)	၅၂။
လေ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
လေကွယ် (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
လဲ (အမေးစည်း)	၅၂၊ ၅၃။
လော (အမေးစည်း)	၅၂။
လော့ (စေခိုင်းဝိ)	၄၂။
လို့ (စည်း)	၅၃။
လို့ (ဝါကျနောက်လိုက်စည်း)	၅၇။
လို့ (အကြောင်းပြသမ်)	၄၇။
လို့တုံး (အမေးစည်း)	၅၃။
လို့လား (အမေးစည်း)	၅၃။
လို့လဲ (အမေးစည်း)	၅၃။
လက်ခံပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၅။
လိုက် . . . လိုက် (စည်း)	၃၀။
လိုက်လျောပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၆။
လင့်ကစား (ဆန့်ကျင်ပြသမ်)	၄၅။
လည်း . . . လည်း (ပေါင်းစည်းပြသမ်)	၄၈။
လတ္တံ့ (အနာဂတ်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၄၂။
လိမ့်မည် (အနာဂတ်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၄၂။
လုံးလုံး (အချိန်ဆက်တိုက်ပြဝိ)	၃၈။
လျက် (တစ်ပြိုင်နက်ပြသမ်)	၄၅၊ ၅၀။
လျက်နှင့် (ဆန့်ကျင်ပြသမ်)	၄၅။

လွန်း (ကြိယောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
လှ (ကြိယောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
လျှင် (ကန့်သတ်ချက်ပြသမ်)	၄၉။
၀	
၀ဆွဲ	၁၊ ၂။
ဝါကျကဏ္ဍ	၆၃၊ ၆၄။
ဝါကျဆက်သမ္ပန္န	
ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်း	၅၂၊ ၅၇။
ဝါကျရော	၆၂။
ဝါကျရိုး	၆၂။
ဝိဘတ်	၃၃။
ဝံ (ကြိယောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
ဝယ် (နေရာပြဝိ)	၃၆။
ဝယ် (အချိန်ပြဝိ)	၃၆။
သ	
သကဲ့သို့ (နှိုင်းယှဉ်ပြသမ်)	၄၅၊ ၄၈။
သဖြင့် (အကြောင်းပြသမ်)	၄၅၊ ၄၇။
သမျှ (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
သရသံ	၃။
သလို (နှိုင်းယှဉ်ပြသမ်)	၄၅၊ ၄၈။
သလောက် (ပမာဏပြသမ်)	
သာမက...လည်း (ပေါင်းစည်းပြသမ်)	၄၈။
သာမဟုတ်...လည်း (ပေါင်းစည်း ပြသမ်)	၄၈။
သေး (ကြိယောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
သော (နဝိဂ္ဂဟပြောင်းစည်း)	၅၉။
သောကြောင့် (အကြောင်းပြသမ်)	၄၅၊ ၄၇။
သောအခါ (အချိန်ပြသမ်)	၄၅၊ ၄၆။
သော်လည်း (ဆန့်ကျင်ပြသမ်)	၄၅၊ ၄၆။
သော်လည်းကောင်း...သော်လည်းကောင်း (ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ်)	၄၉။

သော်လည်းကောင်း၊မ... သော်လည်းကောင်း (ကန့်သတ်မဲ့ပြသမ်)	၄၉။
သို့ (ဆိုက်ရောက်ရာပြဝိ)	၃၄။
သို့ (ရှေးရှုရာပြဝိ)	၃၄။
သို့ဖြစ်၍ (အကြောင်းပြသမ်)	၄၇။
သို့မဟုတ် (ရွေးချယ်ပြသမ်)	၄၈။
သို့ရာတွင် (ဆန့်ကျင်ပြသမ်)	၄၅။
သို့သော်လည်း (ဆန့်ကျင်ပြသမ်)	၄၅။
သင်္ကေတအက္ခရာ	၁။
သင်္ချာနာမဝိသေသန	၁၇။
သင်္ချာနာမ်စား	၁၅။
သင့် (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
သည် (ကတ္တားဝိ)	၃၄။
သည် (ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၃၉။
သည် (အတိတ်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၄၁။
သည့် (နဝိပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်း)	၅၉။
သမ္ပန္န	၄၅။
သွား (ကြိုထောက်စည်း)	၅၂၊ ၅၃၊ ၅၄၊ ၅၆။
ဟ	
ဟထိုး	၁၂။
အ	
အ (စည်း)	၁၁၊ ၁၂။
အ (ကြိ-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉။
အ (ကြိဝိပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉၊ ၆၀။
အ (ဂုဏ်ရည်ပြနပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၉။
အကျိုးမျှော်ပြကြိယာဝိသေသန	
ဝါကျကဏ္ဍ	၆၃၊ ၆၄၊ ၆၅။
အကျိုးမျှော်ပြသမ္ပန္န	၄၅၊ ၄၇။
အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသန	
ဝါကျကဏ္ဍ	၆၃၊ ၆၄၊ ၆၅။

အကြောင်းပြဝိဘတ်	၃၅။
အကြောင်းပြသမ္ပန္န	၄၅၊ ၄၇။
အခါတိုင်း (အချိန်ပြသမ်)	၄၆။
အချို့ (ပမာဏပြသချီနစ)	၁၅။
အချို့ (ပမာဏပြသချီနဝိ)	၂၁။
အချိန်ဆက်တိုက်ပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၆။
အချိန်ပြကြိုယာဝိသေသန	၂၄။
အချိန်ပြကြိုယာဝိသေသနဝါကျကဏ္ဍ	၆၆၊ ၆၇။
အချိန်ပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၆။
အချိန်ပြသမ္ပန္န	၄၅၊ ၄၆။
အခြေအနေပြကြိုယာဝိသေသန	၂၄။
အငြင်းပြပစ္စည်း	၅၂၊ ၅၇။
အစုပြနာမ်	၈။
အစဉ်ပြသချီနာမဝိသေသန	၁၇၊ ၁၈။
အညွှန်းနာမဝိသေသန	၁၇။
အမေးပစ္စည်း	၅၂။
အမိန့်ချိတ်ဘတ်	၄၂၊ ၄၃။
အများ (ပမာဏပြသချီနဝိ)	၂၁။
အများစု (ပမာဏပြသချီနစ)	၁၅။
အများဆိုင်နာမ်	၈။
အမျိုးအစားပြကြိုယာဝိဘတ်	၃၈၊ ၄၂။
အမှီဝါကျကဏ္ဍ	၆၃၊ ၆၄၊ ၆၅။
အမှီခံဝါကျကဏ္ဍ	၆၆၊ ၆၇၊ ၆၈။
အရ (လိုက်လျောပြဝိ)	၃၆။
အရေအတွက်ပြသသချီနာမဝိသေသန	၁၇၊ ၁၈။
အရေအတွက်ပြသချီနာမစား	၁၇။
အလို့ငှာ (ရည်စူးချက်ပြဝိ)	၃၇။
အလိုက် (လိုက်လျောပြဝိ)	၃၆။
အလျောက် (လိုက်လျောပြဝိ)	၃၆။

	စာမျက်နှာ
အ-ဝဂ်	၄။
အသတ်	၃၊ ၈။
အသုံးခံပြဝိဘတ်	၃၃၊ ၃၅။
အ-အ (ကြိ-နပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၅၈။
အား (လက်ခံပြဝိ)	၃၅။
အားလုံး (ပမာဏပြသချိန်နစ)	၁၅။
အားလုံး (ပမာဏပြသချိန်နဝိ)	၂၁။
အားလျော်စွာ (လိုက်လျောပြဝိ)	၃၆။
အညွှန်းနာမ်စား	၁၅။
အ-တ (ကြိဝိပုဒ်ပြောင်းစည်း)	၆၀။
အ-တ (စည်း)	၂၉။
အတိုင်း (လိုက်လျောပြဝိ)	၃၆။
အတိတ်ကာလပြကြိယာဝိဘတ်	၃၉၊ ၄၁။
အတွက် (ရည်စူးချက်ပြဝိ)	၃၇။
အထိ (ဆိုက်ရောက်ရာပြဝိ)	၃၄။
အထဲမှ (ခွဲထုတ်ရာပြဝိ)	၃၇။
အထဲမှာ (ခွဲထုတ်ရာပြဝိ)	၃၇။
အဓိပ္ပာယ်ဆက်သမှုနွဲ့	၄၅။
အနာဂတ်ကာလပြကြိယာဝိဘတ်	၃၉၊ ၄၂။
အနက် (ခွဲထုတ်ရာပြဝိ)	၃၇။
အနည်းငယ် (ပမာဏပြသချိန်နဝိ)	၁၇၊ ၁၉။
အပြင် . . . လည်း (ပေါင်းစည်းပြသမ်)	၄၈။
အဖို့ (ရည်စူးချက်ပြဝိ)	၃၇။
အဘယ် (အမေးနဝိ)	၁၉။
အဘယ်ကဲ့သို့သော (အမေးနဝိ)	၁၉။
အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် (အကြောင်း ပြသမ်)	၄၇။
အဘယ်မျှ (အမေးနဝိ)	၁၉။
အမူအရာပြကြိယာဝိသေန	၂၄။
အမူအရာပြကြိယာဝိသေသနဝါကျ ကဏ္ဍ	၇၁၊ ၇၂။

စာမျက်နှာ

၏ (ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြဝိ)	၃၆။
၏ (ပစ္စုပ္ပန်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၄၀။
၏ (အတိတ်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၄၁။
ဦး (ကြိုထောက်စည်း)	၅၃၊ ၅၆။
အံ့ (အနာဂတ်ကာလပြကြိ-ဝိ)	၄၂။
အမေးကြိုယာဝိသေသန	၂၂ ၂၄။
အမေးနာမဝိသေသန	၁၇၊ ၁၉၊ ၂၂။
အမေးနာမ်စား	၁၅။
အံ့သောငှာ (အကျိုးမျှော်ပြသမ်)	၄၇။
အောင် (အကျိုးမျှော်ပြသမ်)	၄၅၊ ၄၇။
အပ် (ကြိုထောက်စည်း)	၅၂ ၅၃။